

T.C

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**EVANJELİK HİRİSTİYANLARIN
MİSYONERLİK FAALİYETLERİNDE BİLİŞİMİ
KULLANMA GÜCÜ**

OSMAN KAMİL ÇORBACI

DANIŞMAN

PROF.DR. ALİ RAFET ÖZKAN

KASTOMUNU – 2017

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Osman Kamil ÇORBACI

ÖNSÖZ

Misyonerlik, günümüzde Hristiyanlıkla özdeşleşmiş bir kavramdır. Hristiyanlık tarihi adeta bir misyonerlik tarihi olmuştur. Özel anlamda Hristiyanlıkla özdeşleştirilen bu kavram pek çok dinin tebliğinde de kullanılabilir. Zira kendisini diğer insanlara ulaştırma gayesi güden ve dinini propaganda eden dinlere misyoner karakterli dinler denilmektedir. Dinin özünde tebliğ vardır. Bu bağlamda İslamiyet'te tebliği esas alan dinlerin başında gelmektedir. Nitekim pek çok ayeti kerimede dinin insanlara tebliğ edilmesi vaaz edilmektedir. Maide, Nur ve Nahl sürelerinde dinin insanlara duyurulmasının altı çizilmektedir. İslamiyet'te tebliğ anlayışı emri bil maruf nehyi anil münker ilkesi olarak benimsenmiştir. Bu ilke çerçevesinde hareket eden Müslümanlar ulaştıkları her yerde bu prensibi uygulama gayreti içinde olmuşlardır. İslam'ın tebliğ anlayışı Hristiyanlığın misyonerlik ilkesinden tamamen ayrı bir özellik taşımaktadır. Hristiyan misyonerliği, uyguladıkları zorlama, baskı, prozelitizm gibi ikna edici her türlü olumsuz yöntemi kullanırken İslamiyet dini yalın bir şekilde insanlara bildirmektedir. Müslüman'ın mesuliyeti gayri müslimleri Müslüman etmek değil dinini en güzel en doğru şekilde tanıtarak Allah'ın emir ve yasaklarından haberdar etmektir. Dinde zorlama yoktur ayetinden hareketle insanları Hristiyanların yaptığı gibi din değiştirmeye zorlamak için her türlü yolu mubah görmemektedirler. Açıklık, şeffaflık ve dürüstlük İslam tebliğinin temel ilkesidir. Kur'an-ı Kerim'de “Emrolunduğu gibi dosdoğru ol” ayeti kerimesi peygamberimizin şahsında bütün Müslümanların düsturudur. Tebliğde zorlama, baskı, yoğun propaganda ve ısrara asla yer verilmemesi gerektiği Kâfirun Süresi 5 ve 6.ayetinde belirtilmiştir. İslam tebliğinde siyasi ve ideolojik gaye değil, ihlâs ve samimiyet ön plandadır. Tebliğ de insanların sıkıntılı anlarından faydalanma yoktur, yalnızca Allah rızası gözetilmiştir.

Çalışmamız giriş ve 3 bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında Hz. İsa ve Hristiyanlığın teşekkülü hakkında bilgi verilmiştir. Hristiyanlığın tarihsel süreci üzerinde durulduktan sonra misyonerlik ve tarihçesi hakkında bilgiler verilerek misyonerliğin çalışma yöntemleri özellikle de evanjelizm üzerinde durulmuştur.

Tezimizin ana araştırma konusunu oluşturan misyonerlikteki bilişim teknolojileri, detaylı bir şekilde incelenerek radyo ve televizyonun misyonerlik faaliyetlerindeki kullanım süreçlerini anlattıktan sonra tv ekranlarından ateşli bir şekilde evanjelizm'i savunan tele-evanjelistler hakkında da bilgiler vermeye çalıştık. Misyonerlerin internet üzerinden yaptıkları faaliyetleri kategorize ederek kiliseleri de doğu-batı diye ayırmak suretiyle aktif olan tüm kilise siteleri hakkında detaylı bilgiler vermeye çalıştık. Ziyaret sayısı yüksek olan propaganda amaçlı web sitelerini de inceledikten sonra bu sitelerin özelliklerini ve işlevlerini analiz ettik. Bilişim araçlarını kullanarak yapılan misyonerlik faaliyetlerine karşı devlet kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin kısa, orta ve uzun vadede alması gereken önlemler hakkında kanaatlerimizi ortaya koyduk.

Bu çalışma konumuzu bize öneren ve konunun tespitinde, kaynakların temininde ve araştırmanın her aşamalarında çok samimi desteklerini ve teşviklerini gördüğüm, eleştiri, tavsiye ve yönlendirmelerinden ziyadesiyle yararlandığım, çalışmanın başından sonuna kadar kıymetli zamanlarını ayırarak her türlü desteği veren değerli hocam Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN Bey'e öncelikli olarak kalbi şükranlarımı sunmak istiyorum. Beni büyütüp yetiştiren merhum Büyükbabam Mesut ÇORBACI'ya, Babam Mehmet ÇORBACI'ya, desteklerini ve dualarını hiçbir zaman esirgemeyen diğer aile fertlerime ve bu çalışma sırasında bana moral ve güç veren yakın çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Gayret bizden tevfik Allah'tandır.

Osman Kamil ÇORBACI

Kastamonu, Mart, 2017

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****EVANJELİK HİRİSTİYANLARIN MİSYONERLİK FAALİYETLERİNDE
BİLİŞİMİ KULLANMA GÜCÜ****Osman Kamil ÇORBACI****Kastamonu Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı****Danışman: Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN**

Giriş ve üç ana bölümden oluşan tezimizin ilk bölümünde Hristiyanlığın tanımı ve tarihsel süreç içinde ayrışması, müntesipleri arasındaki görüş ayrılığı ve nedenleri kronolojik sıra ile anlattıktan sonra misyonerliğin tanımı, tarihi ve amaçlarını bilimsel ve objektif bir biçimde anlatmaya çalıştık. Bu bölümde aynı zamanda tezimizin ana konusunu teşkil eden evanjelizm hakkında bilgi verdikten sonra tarihsel serüvenini ve günümüzdeki yapılanmasını detaylı bir şekilde vermeye çalıştık.

İkinci bölümde ise bilişim enstrümanlarını inceleyip, misyonerlerin bilimsel gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni iletişim elemanlarını özellikle de web sitelerini kendi amaçları doğrultusunda nasıl kullandıklarını gözler önüne serdikten sonra bu sitelerin teknik ve içerik özelliklerini sıraladık. Misyonerlik faaliyetine karşı güvenlik birimleri, Milli Eğitim ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın önerilerine yer verdik.

Tezimizin son bölümünde, bu faaliyetlere devletin, öğretim kurumlarının, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, ailelerin ve şahısların yapması gerekenleri sıraladıktan sonra misyonerliğe masum bir faaliyet olarak değil milli bütünlüğümüzü bozacak bir tuzak olarak bakılması gerektiğini vurguladık.

Anahtar Kelimeler: Hristiyanlık, Kilise, Katolik, Ortodoks, Protestan, Misyonerlik, Evanjelizm, Radyo, Televizyon, Web Sitesi

ABSTRACT

Master's Thesis

Power Of The Use Of Informatics In Missionary Activities Of Evangelical Christians

Osman Kamil ÇORBACI

Kastamonu University

Institute of Social Science

Advisor: Prof. Dr. Ali Rafet Özkan

In the first part our thesis which consists of an introduction and three chapters, we tried to explain the definition, history and aims of missionary in a scientific and objective way after the description of Christianity and it's divisions in the historical process, the division of views between causes, and reasons in chronological order. In this chapter, we also tried to give a detailed account of evangelism's historical adventure and its current structure after giving information about evangelism which constitutes the main topic of my thesis.

In the second part, we reviewed the instruments of informatics and then listed the technical and content features of the sites, after showing them how the new communication elements emerged as a result of scientific developments, especially the use of web sites for their own purposes. In addition to this, we included suggestions from security units, Ministry of Education and Presidency of Religious affairs against the missionary activity.

In the last part of our thesis, we emphasized that these activities should be regarded as a trap and not an innocent activity but a disruption to our national integrity, after listing what the state, educational institutions, the Presidency of Religious Affairs, families and individuals should do.

Keyword: Christianity, Church, Catholic, Orthodox, Protestant, Missionary, Evangelism, Radio, Television, Web Site

ÖNSÖZ.....	I
GİRİŞ.....	1
I. Araştırmanın Problemi.....	1
II. Araştırmanın Amacı.....	1
III. Araştırmanın Önemi.....	1
IV. Araştırmanın Yöntemi.....	3
V. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
VI. Araştırmanın Tanımları.....	3
I.BÖLÜM.....	5
1.HİRİSTİYAN MİSYONERLİĞİ VE EVANJELİZM.....	5
1.1 HİRİSTİYANLIĞIN TANIMI VE TARİHSEL SÜRECİ.....	5
1.1.1.Hiristiyanlığın Ana Mezheplere Bölünme Süreci	11
1.2.MİSYONERLİK VE TARİHÇESİ	14
1.2.1.Havariler Dönemi (33-100) :	16
1.2.2.Kiliselerin Kurulma Dönemi (100-800) :	17
1.2.3. Ortaçağ Dönemi (800-1500) :	18
1.2.4 Reformasyon Dönemi (1500-1650) :	18
1.2.5 Reformasyon Sonrası Dönem (1650-1793) :	19
1.2.6 Modern Dönem (1793-1965) :	19
1.2.7. 1965 Sonrası Dönem:	20
1.3 MİSYONERLERİN ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ	23
1.4 EVANJELİZM	27
1.4.1.Tanımı ve Kavramsal Çerçeve	27
1.4.2. Evanjelizmin Yükselme Süreci	28
II. BÖLÜM	34
2. MİSYONERLİKTE BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ.....	34
2.1.RADYO	35
2.1.1. Türkçe Misyonerlik Faaliyeti Yapan Protestan Radyo Kanalları	36
2. 2. TELEVİZYON	40
2.2.1 Tele-Evanjelizm	41
2.2.2. Türkçe Misyonerlik Faaliyeti Yapan Protestan Televizyon Kanalları..	42
2.3 İNTERNET	45
2.3.1.Dünya’da İnternetin Misyonerlik Faaliyetlerinde Kullanılması	45
2.3.2.Türkiye’de İnternetin Misyonerlik Faaliyetlerinde Kullanılması.....	50

2.3.2.1 Tanıtım Yapan Web Siteleri:	51
2.3.2.1.1.Doğu Kiliseleri	51
2.3.2.1.1.1.Türkiye’deki Ortodoks Kiliseler ve Web Siteleri.....	51
I. Türkiye’de Rum Ortodoks Kiliseleri	52
II. Türkiye’de Rus Ortodoks Kiliseleri	52
III. Türkiye’de Türk Ortodoks Kiliseleri	52
2.3.2.1.1.2.Türkiye’deki Ermeni Kiliseleri ve Web Siteleri.....	53
I. Eski İstanbul	54
II. Boğaz’ın Avrupa Yakası	55
III. Boğazın Anadolu Yakası.....	55
V. Anadolu Ermeni Bölgesi	55
2.3.2.1.1.3. Türkiye’deki Süryaniler ve Web Siteleri.....	56
2.3.2.1.1.4.Türkiye’deki Keldaniler	57
2.3.2.1.2.Batı Kiliseleri	58
2.3.2.1.2.1.Türkiye’deki Katolikler Kiliseler ve Web Siteleri	58
2.3.2.1.2.2.Türkiye’deki Anglikan Kiliseler ve Web Siteleri.....	60
2.3.2.1.2.3. Türkiye’deki Protestan Kiliseler ve Web Siteleri.....	61
I.Marmara Bölgesindeki Kilise Web Siteleri	62
II. Anadolu Bölgesindeki Kilise Web Siteleri	66
III. Ege Bölgesindeki Kilise Web Siteleri.....	69
IV. Akdeniz Bölgesindeki Kilise Web Siteleri	71
V. Güneydoğu Anadolu’daki Kilise Web Siteleri	73
VI. Doğu Anadolu’daki Kilise Web Siteleri	75
VII. Karadeniz Bölgesindeki Kilise Web Siteleri	76
2.3.2.2 Propaganda Yapan Web Siteleri	77
2.4.ETNİK VE DİNÎ GRUPLARA YÖNELİK FAALİYETLER	83
2.5.HUKUKİ AÇIDAN TÜRKİYE’DE MİSYONERLİK	84
2.6 DİYANET İŞLERİNİN MİSYONERLİK YAKLAŞIMI.....	86
2.7 MİLLÎ GÜVENLİK KURULUNUN MİSYONERLİK YAKLAŞIMI	87
2.8 SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ MİSYONERLİK YAKLAŞIMI.....	89
III. BÖLÜM.....	91
3.1- SONUÇ VE ÖNERİLER	91
KAYNAKÇA	102

KISALTMALAR

İA: İslam Ansiklopedisi

TDV: Türk Diyanet Vakfı Yayınları

Vd. :Ve Diğerleri

Bkz.: Bakınız

TDK: Türk Dil Kurumu

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

İSAV: İslâmî İlimler Araştırma Vakfı.

S.B.E: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Y.Y: Yüz yıl

Yay: Yayınları

C.C: Celle Celalühü

S.A.V: Sallallahu Aleyhi ve Sellem

İ.Ü: İstanbul Üniversitesi

A.Ü: Ankara Üniversitesi

AÜİFD: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

UÜİFD: Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

SÜİFD: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

DEÜİFD: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

EÜİFD: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

RTEÜİFD: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

A.Ü.İ.F.D: Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

C.Ü.S.B.E: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

SÜİFD: Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

BÜİFD: Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çalışmamızın problemi, Protestan misyonerlerin özellikle evanjelik Hristiyanların, Türkiye’deki bilişim argümanlarını kullanarak özellikle web siteleri üzerinden yaptıkları misyonerlik çalışmalarınıdır. Ülkemizde bu konu hakkında güncel çalışmaların yapılmamış olması ve misyonerlerin teknolojik gelişmeleri başarılı bir şekilde kullanarak devamlı yeni siteler açarak sinsi bir şekilde misyonerlik faaliyetlerine devam etmeleri bizi böyle bir çalışma yapmaya sevk etmiştir.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmamızın amacı, radyo, televizyon ve son yıllarda özellikle internet ortamında duyduğumuz, izlediğimiz ve okuduğumuz, misyonerler tarafından bize empoze edilmeye çalışılan batı değerlerinin aslında bizim daha iyiye daha güzele gitmemiz için yapılmadığını, onların istediği gibi bir toplum haline gelmemizi sağlamak için bizi nasıl kültür ve dini mesaj bombardımanına tuttuklarını gözler önüne sermektir. Hristiyan misyonerleri her fırsatı kendi lehine kullanabilecek ve din propagandası yapacak profesyonel zihniyette kadrolara sahiptir. Buna karşı önlemler alınması adına Hristiyanların bu yönünü deşifre etmek için böyle bir çalışma yapmayı uygun gördük.

III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Hristiyanlık tarihinde misyonerlik, Hz. İsa’nın ref’inden (yükseltilme) sonra Pavlus denilen şahsın Hristiyanlığa girişi ile birlikte tebliğ amacından saparak prozelitizm karakterine bürünmüştür. Bağlı olunan dini yükseltmek amacıyla diğer tüm inanışları saldırgan bir şekilde reddetme anlamı olan prozelitizm’de aldatma, göz boyama, insanları kandırmak için her türlü zaaflarından yararlanma ve onları ikna edebilmek için her türlü hileye başvurma söz konusudur. Pavlus, özellikle İncil’de yer alan Korintoslulara Mektup bölümünde zikrettiğimiz şeyleri açıkça ifade etmektedir. İncil ifadeleri de bunun delilini teşkil etmektedir. Matta İncili 4.bapta yer alan cümlelerle Hristiyan misyonerliği insan avcılığına dönüştürülmüştür. Pavlus’tan itibaren Hristiyanlığa yerleşen bu misyonerlik anlayışı geliştirilerek ve yeni yöntemler ilave edilerek günümüze kadar getirilmiştir. Günümüzün ulaştığı teknolojik gelişmeleri de

misyonerlik anlayışına adapte ederek bu teknolojilerden üst düzeyde faydalandıkları gözlemlenmiştir.

Hristiyanlar, misyonerliği, sadece din propagandası amacıyla yapmamış bilakis batı emperyalizminin öncü kolu olarak da kullanmışlardır. Misyonerlik sadece dini boyutlu bir eylem olmayıp siyasi ve ekonomik bir hüviyette taşımaktadır. Hristiyan misyonerleri gittikleri ülkelerde insanlara İncil'i telkin ederken gözlerini kapatarak dua etmeyi öğretmişler ancak gözlerini açtıklarında bütün maddi varlıklarının Hristiyanlar tarafından talan edildiğini görmüşlerdir. Kenya Başbakan'ı Kamua Kenyatta'nın "Misyonerler bizim topraklarımıza geldiğinde İncil onların, topraklar Afrikalıların elindeydi. Bize gözü kapalı dua etmesini öğrettiler. Neden sonra gözlerimizi açtığımızda, İncil bizim, topraklarımızsa onların olmuştu" sözü misyonerlerin girdikleri ülkelerde yaptıklarının açık bir delilidir. Sözde sevgi motifini kendilerine bayrak yaparak şeffaflık, merhamet, yardımseverlik görünümüyle insanların gönüllerini kazanırken onların varlıklarını ve topraklarını ele geçirmişlerdir. Hristiyanlığın tarihi seyri içinde teşekkül eden bütün mezheplerde bu durum söz konusudur. Asıl amaç aynı zamanda ekonomik ve siyasi çıkarlardır. Dünyanın her yerinde, tarihin her döneminde misyonerler ya büyük bir siyasetin ya da büyük bir ekonomik çıkarın aracı olmuşlardır. Kuruluşlarından itibaren gerek Katolik, gerekse Protestan Hristiyanlıkta hiçbir zaman misyonerlik örgütleri sadece dini amaçlı kurumlar olmamışlardır. 19. yüzyıl Hristiyan misyonerliğinin altın çağı olmuştur. Bu çağda dünya üzerinde adım atılmamış toprak parçası bırakmamışlardır. İki bin yıllık aktif misyonerlik faaliyetlerine rağmen Hristiyan misyonerliği; öz eleştiri yaparak gerçekleştiremedikleri şeyleri sorgulamışlardır. Bu sorgulama neticesinde tespit ettikleri hataları ve aksaklıkları telafi ederek yeni yöntem arayışına girerek misyonerlik faaliyetlerine hız kesmeden devam etmektedirler. Günümüzde de bu faaliyetlerine inkültürasyon, diyalog ve bilişim teknolojilerini kullanarak devam etmektedir.

Çalışmamızın bu faaliyetlere karşı şimdiden bir eylem planı hazırlanması husunda bir başlangıç noktası oluşturacağını temenni etmekteyim. Aynı zamanda bu çalışmanın ileriki yıllarda benzer konularda çalışma yapacak insanlara kat ettikleri mesafe konusunda fikir vereceği inancındayım.

IV. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmamızda genel tarama yöntemi kullanılmıştır. Genel tarama yöntemi, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemelerdir. Araştırma tarihine kadar faaliyette olan araştırmanın sınırlılıkları bölümünde belirttiğimiz sayının üzerinde giriş yapılan web siteleri değerlendirilmeye alınmıştır. Çalışmamızın ana konusu olan evanjelik Hristiyanların web sitelerinin yanında Hristiyanların diğer ana mezheplerinin Türkiye’deki aktif web siteleri hakkında da karşılaştırma yapılabilmesi içinde kısa bilgiler verilmiştir. Bu karşılaştırmada ayırıştırma amacı değil bilgi verme amacı mevcuttur. İlk kurulum aşamasında kiliselerin ve sitelerin müntesip toplama amacıyla yaptıkları vurgulandıktan sonra ilerleyen süreçte bulundukları toplumun değer yargılarına göre açmış oldukları propaganda sitelerine vurgu yapılmıştır.

V. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmamızda rating tespiti için arama motorları kullanılmıştır. Kullanım esnasında uluslararası siteler için günlük yüz bin ulusal sitelerde ise haftalık bin ve üstü giriş yapılan siteler değerlendirmeye taabi tutulmuştur.

VI. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI

Araştırmada geçen belli başlı terimlerin tanımları aşağıda verilmektedir.

Hristiyanlık: Hz. İsa’nın Tanrı’ nın oğlu ve insanlığın kurtarıcısı olduğunu savunan, vahiy ve kutsal kitaba dayanan, tek tanrılı, ilâhî kaynaklı bir dindir¹.

Misyonerlik: İnanç propagandası yapmak üzere, dinî teşkilatlar tarafından, din adamlarının muhtelif yerlere gönderilmesine misyonerlik faaliyeti ismi verilir²

Evanjelik: Günümüzde Protestan Kilisesi’nin muhafazakâr kesimine verilen isimdir³.

¹ Ekrem Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, Fakülte Kitapevi Yay, Isparta, 2002, s.303

² Şinasi Gündüz, **Misyonerlik**, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2005, s. 193

³ Ali Rafet Özkan, **Amerikan Evanjelikleri**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık. İstanbul 2005, s.13

Bilişim: Bilgisayarlar ve yazılımların yardımıyla bilginin toplanmasını, işlenmesini, depolanmasını ve ağlar sayesinde bir yerden bir yere iletilmesini sağlayan bütün teknolojiler, bilişim teknolojisi olarak adlandırılır.⁴

Web Sitesi: Görsel, animasyon ya da videolarla ziyaretçisine bilgi aktaran veya hizmet sunan sayfaların tümünü kapsayan bir doküman topluluğudur⁵

⁴ Mustafa Sangün, **Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Ders Kitabı**. MEB Yayınları. Ankara, 2014 s. 6

⁵ Mustafa Sangün, A.g.e s. 18

I.BÖLÜM

1.HİRİSTİYAN MİSYONLERLİĞİ VE EVANJELİZM

1.1 HİRİSTİYANLIĞIN TANIMI VE TARİHSEL SÜRECİ

Din, insanların dünya görüşlerinin, tutum, davranış ve hayat anlayışlarının şekillenmesinde çok önemlidir. O, mensupları olan insanları, bilinçli istekleriyle dinin kabul ettiği güzele ve doğruya götüren, dünyada ve ölümden sonra kurtuluşa erdiren ilahi kanunlar bütünüdür. Bu ilahi kanunlar bütünü, insana hem bireysel hem de toplumsal vazifeler ve sorumluluklar yüklemektedir.

İnsanlar, değişik amaçlarla diğer toplumların kültürlerini ve dinlerini merak etmekte ve onlar hakkında bilgi sahibi olmak, kendi dinlerini o bölgelere organize bir şekilde yaymak istemektedirler. Organize bir şekilde yaptıkları bu faaliyete misyonerlik faaliyeti denilmektedir. Dünya üzerinde misyonerlik faaliyetlerini en organize şekilde yapan dinin Hristiyanlık olduğu aşîkârdır. Hz. İsa'nın tebliğiyle, Filistin bölgesinde ortaya çıkmış ve günümüzde dünyanın en fazla mensubu olan dinlerinden birisi haline gelen Hristiyanlık, Yahudilikteki Mesianizm ümit ve inancına dayanır.⁶ Hz. İsa, Yahudi toplumu içinde doğmuş ve orada büyümüşdür. Hz. İsa'nın çocukluk ve gençlik dönemiyle alakalı elimizde çok az bilgi bulunmaktadır. Gençlik yıllarında bölgedeki insanları tövbeye çağırdığı; vaftizci* Yahya'nın yanına gelip, Ürdün'de vaftiz olduğu⁷ ve daha sonra büyüdüğü Nasıra'dan çıkarak havarileriyle** köy ve kasabaları dolaşmaya başladığı bilinmektedir.⁸

⁶ Ekrem Sarıkçıoğlu, A.g.e, s.293

⁷ Abdurrahman Küçük; Günay Tümer, **Dinler Tarihi**, Ocak Yay, II. Baskı. Ankara.1993, s.243

* Sakramentlerin ilki vaftizdir. Hristiyan olmak da, bir Kiliseden diğerine geçmek de vaftizle olur. Vaftiz olmak, Hristiyan olmanın ilk şartıdır. Vaftiz ayini, baba, Oğul, Kutsal Ruh adına yapılır ve Hz. İsa tarafından konulduğu kabul edilir. Vaftiz, Hz.İsa'nın manevi vücuduna iştirak edişi, Kutsal Ruh'la yeniden doğuşu ifade eder. Asli suçun vaftizle giderilebileceğine inanılır. Vaftiz, Yunanca suya batırmak anlamına gelir. Vaftiz, kilisede yapılır. Kiliseler arasında vaftiz uygulaması farklıdır. Suyu daldırmak, batırmak, su dökmek gibi çeşitli yollarla vaftiz yapılabilir. Vaftiz yapılacak olanın yaşı Kiliselere göre değişmektedir. Genellikle küçük yaşlarda yapılır. Vaftizsiz ölenin asli suçtan temizlenmediği için, günahkâr öldüğü kabul edilir. Bunun için herkesi vaftiz etme, bir ideal olarak, bir "sevap unsuru"olarak görülür. (Küçük; Günay, a.g.e, s.268)

** Havarî: Kelime anlamı “ Ruhlarını din ve ilimle arıyanlar” demektir. Ancak bu ifade zamanla özel bir anlam kazanmış ve Hz. Hz. İsa'nın yardımcılarını kasteden bir terim halini almıştır. Tebliğ faaliyetinin başında Hz. Hz. İsa bu oniki kişiyi seçmiş ve bunlara havarî ismini vermiştir. Bu havariler: Simon (Petrus), kardeşi Andreas, Yakup,

Hız. İsa, Vaftizci Yahya'nın öldürölmesinden sonra, otuzlu yaşlarında tebliğ faaliyetlerine başlamıştır. İnsanlara iki tebliğde bulunmuştur. Bunlardan ilki; Allah'ın varlığını ve birliğine halkı davettir. Hız. İsa bu davetle insanlara, Allah'ın varlığını ve birliğini kabul ettikleri, yaklaşan hesap gününe inandıkları ve hazırlık yaptıkları takdirde hem bu dünyada hem de ahirette huzura ulaşacaklarını bildirmektedir. Tebliğin ikinci aşamasında sosyal ve ahlaki boyut daha çok ön plana çıkmaktadır. Kendilerini seçkinler gurubu olarak tanıtan aristokratların ve Yahudi din adamlarının toplumdaki ahlaksızlıklarını ve din istismarlarını tenkit etmiş; halk üzerinde yaratmaya çalıştıkları sömürü ve terör düzenini reddederek de ikinci tebliğini yapmıştır. Hız. İsa günahkâr toplumu tövbeyle arındırma yolunu seçerken, vaazlarından ve tebliğlerinden etkilenererek peşine takılan insanlarla birlikte seyahat ediyor ve mucizevî bir şekilde hastaları Allah'ın lütfüyle tedavi ediyordu. Yahudilikte deforme edilen tevhit inancını yeniden ikame etmesi ve bunun destekleyicisi olarak mucizeler göstermesi insanların ilgisini çekmiş ve bölgede şöhretini arttırmıştır. Şöhreti bütün bölgede duyulduktan sonra, Hız. İsa'nın cemaati günden güne büyümüştür. Hız. İsa'nın zamanla büyüyen cemaatine karşı ilk tepki Yahudilerden ikincisi ise Filistin'i işgal altında tutan Romalılardan gelmiştir. Yahudiler, din adına Hız. İsa'ya karşı çıkarken Romalılar da günden güne kalabalıklaşan Hız. İsa taraftarlarının askerî ve siyasî yönden kendilerine zarar verebileceklerini düşündükleri için karşı çıkmaktaydılar. Hız. İsa, M.S.30'da Kudüs'te, Yahudiler için kutsal olan mabette bazı olaylara ve karışıklıklara sebep olduğu gerekçesiyle, dönemin Roma valisi tarafından, anarşi ve isyan çıkartmakla suçlanmış⁹ ve Hız. İsa zannedilen bir kişi tutuklanarak çarmıh cezasına çarptırılıp öldürölmüştür¹⁰.

Hız.İsa'nın, yaklaşık üç yıllık tebliğ döneminde sadece insanlara şifa dağıtarak kendisini anlatmaya çalıştığı, hiçbir yerleşim alanının toplu olarak Hristiyanlığa geçmediği, genel kabul görmüş bir bilgidir. Hız. İsa'nın ref'inden sonra Havariler farklı bölgelere giderek onun öğretilerini yaymaya çalışmış; özellikle Pavlus'un katılımı ve karizmatik yorumlarıyla Hristiyanlık, farklı bir yön kazanmış ve bugünkü

kardeşiYuhanna, Filipus, Bartelomeus, Matta,Tomas, Alfeus'un oğlu Yakup, gayretli denilen Simon, Yakub'un oğlu Yahuda, İsa'ya ihanet edenYahuda İşkariyot (Küçük; Günay, a.g.e, s.244)

⁸ Baki Adam, **Dinler Tarihi El Kitabı**, Grafikler Yay, Ankara 2015, s.137

⁹ Mehmet Aydın, **Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık**, TDV Yay, İstanbul 2007, s.21

¹⁰ Nisa süresi 157. Ayet: “ Mesih'i, Meryem'in oğlu İsa'yı, Allah'ın Resulünü biz öldürdük' demeleri sebebiyle kalplerini mühürledik. Hâlbuki onlar onu öldürmediler, onu çarmıha da gemediler. Fakat öldürdükleri onlara İsa'ya benzetilerek gösterildi. Öldürdükleri ile ilgili ihtilâfa düşenler, ondan yana tam bir şüphe içindeydiler. Bu konuda bir bilgileri yoktu. Zan ile karar veriyorlardı. Kesinlikle onu öldürmediler”

Hristiyanlığın temelleri oluşturulmuştur.¹¹ Bu konu ilerde teferruatlı bir şekilde anlatılacaktır.

Hristiyanlık, İsa-Masih anlayışı üzerine kurulan, Hz. İsa'nın hem Tanrı'nın oğlu hem de insanlığın kurtarıcısı olduğunu savunan, vahiy ve kutsal kitaba dayanan, tek tanrılı, ilâhî kaynaklı bir dindir. Hristiyan kelimesi, Yunanca kökenli "Hristos" (Mesih) kelimesinden filizlenir ve "Mesih'e bağlı olanlar" anlamındadır¹². Hristos kelimesi batı dillerine Christ olarak geçmiştir¹³. Miladi birinci yüzyıl ortalarından itibaren, Mesihçi düşüncüyü merkez alan görüşlerinden dolayı Hristiyanlara, Mesihçiler adı verilmiştir. Nitekim Resullerin İşleri'n de elçilerin ilk kez Antakya'da, Hristiyan (Kristianous) olarak adlandırıldıklarını anlatmaktadır. Hz. İsa'nın, tarihsel açıdan Hristiyan ve Hristiyanlık terimleriyle bir irtibatı yoktur. Yeni Ahit metinlerinde, Filip İncili ve Mısırlılar İncili gibi apokrif* metinlerde Hz. İsa ile ilgili olarak bu terim kullanılmaktadır¹⁴. Kur'an-ı Kerim'de Hristiyan için "Nasrani", Hristiyanlar için de "Nasara" kelimeleri kullanılır.¹⁵

Hristiyanlık, ilk zamanlar, sinagoglarda yayılmaya başlamıştır. Hz. İsa, öğretisini Yahudiler arasında anlatmıştı. Bu yüzden ona inananlar, Yahudi inancına bağlı olup Yahudi şeriatına uygun yaşamaya devam ettiler. Dolayısıyla ilk dönemlerde inananlar, Yahudi cemaati şeklinde bir görünüme sahiptiler. Hz. İsa'ya inananlar arasında ilk anlaşmazlık, Yahudi şeriatına uyup-uymama konusunda çıkmıştır. Kudüs'te yaşayan Yahudilerden, Hz. İsa'ya inananlar, Yahudi şeriatına uymaya devam etmiştir. Diaspora** Yahudileri ise, büyük ölçüde Roma nüfuzu altında kalmalarından dolayı, Yahudi şeriatını kabul etmemişlerdir. Kudüs'teki cemaatin liderliğini, Hz. İsa'nın kardeşi olarak vasıflandırılan Yakub üstlenmişti. Hz. İsa'nın en sevdiği havarisi olan Petrus'unda içinde bulunduğu, Yakub'un liderliğindeki bu küçük cemaat, Yahudi şeriatına saygı gösterip, Hz. İsa'nın onlara tebliğ ettiği şeylere inanıyorlardı. Onlara göre Hz. İsa, bir din kurucusundan ziyade var olan bir dinin ve geleneğin, yeniden inşacısı konumundadır ve tam bir şeriat getirmemiştir. Bu görüşlerini de "Kutsal Yasa'yı ya da peygamberlerin sözlerini geçersiz kılmaya

¹¹ Sarıkçıoğlu, A.g.e, , s.293

¹² Sarıkçıoğlu, A.g.e, s.303

¹³ Ali Erbaş, " Hristiyanlık ", **Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri**, Eskişehir, 2010, s.183-187

* Hristiyanlarca sahih sayılmayan

** Anayurtlarından kopmuş olan azınlıklara verilen isim. İbranicede "sürgün" anlamına gelmektedir

¹⁴ Şinasi Gündüz, " Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler" **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi** Sayı: 1, 2002, s.4

¹⁵ Küçük, Tümer. A.g.e, s.236

geldiğimi sanmayın. Ben geçersiz kılmaya değil, bilakis tamamlamaya geldim¹⁶” ve “Ben yalnız İsrail halkının kaybolmuş koyunlarına gönderildim¹⁷” sözlerine dayandırmaktaydılar¹⁸.

Diaspora Yahudilerinin liderliğini ise ilk başlarda şiddetli bir Hristiyan düşmanı olmasına rağmen, sonradan Hristiyanlar arasına katılan Pavlus yapmaya başlamıştır. Pavlus, zamanla Hz. İsa’ya inananlar arasında önemli bir şahsiyet haline gelmiştir. Pavlus sayesinde; Mesih kavramı, ilk günah, Hz. İsa’nın şeriatı, Tanrı’nın egemenliği, havarilik gibi konular Hristiyanlığa girmiştir. Pavlus, Yahudi şeriatına uymayı, Hristiyanlığın putperestler arasında yayılmasının en büyük engeli olarak görmüştür. Hristiyanlığın daha kolay yayılabilmesi için; Hristiyanlığı yeni kabul edenlerin Yahudi şeriatına uymak zorunda olmadıklarını ileri sürmüş ve onlara zor gelen bu yeni inancın onları soğutabileceğini düşündüğü için bazı yükümlülükleri de kaldırmıştır. Bu dini tavizler, Hristiyanlar arasında, Yahudi şeriatının hangilerine ne kadar uymaları gerektiği konusunda tartışmaları da beraberinde getirmiş, din kurallarına uyulmasından daha çok dinin yayılmasına önem verilmiş ve misyonerlik faaliyetleri bu çerçevede şekillenmiştir. Pavlus, Hristiyan propagandasını daha çok Yahudi yerleşim bölgelerinin dışında yapmış olduğu için "yabancıların havarisi" unvanı ile anılmıştır. Pavlus, misyonerlik çalışmalarını, kendi deyimiyle putperestler arasında daha çok yoğunlaştırmıştır¹⁹. Hristiyan cemaatler arasındaki problemlerin giderilmesi için Pavlus, Kudüs’te, miladi 52 yılında “Havariler Konsili”^{*} adıyla anılan, Havarilerinde katıldığı, tarihin ilk Hristiyan konsilini toplamıştır. Bu konsilde; Anadolu’da Hristiyanlaştırdığı insanların durumundan bahsetmiş, Hristiyanların çoğalması için kolaylık gösterilmesinin önemi üzerinde durmuş, Hristiyanlığı yayabilmek için, Yahudi hukukundan vazgeçilmesi ve bağımsız yeni bir Hristiyan geleneğinin oluşturulması gerektiğini savunmuş ve bazı yasaklamaların kaldırılması gerekliliği üzerinde durmuştur. Bu konsilden sonra, Pavlus’un temsil ettiği görüş Hristiyanlığın teolojik konularında egemen olmaya başlamıştır. Yahudi-Hristiyan cemaatin görüşleri Ebionitler^{*} olarak isimlendirilmiş ve çok küçük bir azınlık olarak

¹⁶ Matta, 5: 17- 18

¹⁷ Matta, 15: 24

¹⁸ Adam, A.g.e, , s.142

¹⁹ Aydın, “Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık” s.26.

^{*}Piskopos gibi yüksek düzeydeki din adamları veya kilise idarecilerinin, kilise ya da kilise hayatıyla ilgili problemleri müzakere etmek, tartışmak, inanç esasları ve ibadetler ile ilgili konuları görüşmek, inancı güçlendirmek ve ahlakı korumak amacıyla yaptıkları kilise toplantıdır. (Alpaslan Yalduz, “*Konsillerin Hristiyan Tarihindeki Yeri ve İznik Konsili*“, UÜİFD, Cilt12. Sayı 2. Bursa, 2003 s.258

kalmıştır²⁰. İlk başlarda yayılmanın şekli üzerinde oluşan anlaşmazlıklar zamanla Hz. İsa'nın tabiatı ve Hz. İsa'nın tanrılaştırılmasına kadar uzanmıştır. Havariler konsilinden II.yy'a kadar Pavlus'un görüşlerine inanan grupla, Yahudi-Hristiyan grubu arasında mücadeleler devam etmiştir. Hristiyanlığın en önemli iman esası haline gelen ve Pavlus tarafından temelleri atılan, İncil'deki "İmdi siz gidip bütün milletleri şakirt edinin, onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh ismiyle vaftiz eyleyin, size emrettiğim her şeyi onlara öğretin²¹" sözlerini temel alarak oluşturduğu teslis** inancına karşı ilk itirazı Arius yapmıştır. Arius, "Baba" veya "Tanrı" sonsuzdur ve doğrulanmamıştır oysa oğul yani Hz. İsa, Baba tarafından yaratıldığına göre ikisi de aynı cevhere sahip olamaz görüşünü ileri sürmüştür²². Arius bu söylemiyle Hz. İsa'nın Tanrı olduğu inancını reddetmiştir. Zaten mevcut İncillerde Hz. İsa, kesinlikle kendisini Tanrı'nın oğlu, Tanrı, bedenleşmiş kelim, Mesih gibi Hristiyan teolojisinde son derece merkezi ve belirleyici olan isim ve niteliklerle adlandırmaz. Hz. İsa kendisi için sıklıkla "insanoğlu" tanımlamasını kullanır. Bundan başka çeşitli ifadelerde kendisinin bir peygamber olduğuna işaret eder²³.

Arius'un bu reddiyesinden sonra İskenderiye Patriği, Arius'u aforoz etmiştir fakat Arius' un fikirleri Hristiyanlar arasında yayılmaya devam ettiği için İmparator Konstantin, inananlar arasındaki görüş ayrılıklarını ortadan kaldırmak için 325'te İznik'te bir konsil toplamıştır. En kapsamlı konsil olarak kabul edilen bu konsilde büyük tartışmalar sonucunda, Oğul'un, Baba ile aynı cevherden olduğuna karar verilmiştir. Arius konsilde tekrar aforoz edilmiş olmasına rağmen fikirleri yüzyılın

*Yahudi geleneğinin ve değerlerinin korunması gerektiğini ileri süren Yahudi Hristiyanlığı olarak adlandırılan ve yasadan ayrıldığı için Pavlus'u havari olarak kabul etmeyen grup (Turhan Kaçar, "Ebioniteler' den Arius' a: Eskiçağ Doğu Hristiyanlığında Hz.İsa Teolojisi Tartışmaları", **AÜİFD** Cilt:44 Ankara.2003 Sayı 2 s.193)

²⁰ Mehmet Aydın, " Batı ve Doğu Hristiyanlığına Tarihi Bir Bakış", **AÜİFD**, Cilt: 27, Ankara, 1985. s. 125

²¹ Matta 28: 19

** Hz. İsa'nın, bir peygamber ve insan özelliğinin zamanla tanrıya dönüşmesine denir. Tanrı'nın özelliklerinin toplamı, Tanrı'da bulunur. Hz. İsa'da, Tanrı'nın görüldüğü biçimlerden biridir. Tanrı kendisini bazen Baba, bazen Oğul, bazen de Kutsal Ruh olarak gösterir. Değişik biçimlerde görüldüğü halde aynıdır. Teslis inancını izah şeklinin ana temeli şöyledir

- Baba Tanrı, Hz. İsa'da şekil bulmuş, haçın üzerinde acı çekmiştir. Baba Tanrı, Oğul Tanrı ve Ruh'u'l Kudüs, bir tek Tanrı'nın sadece geçici ve farklı tezahürleridir.
- İlahi varlık, Hz. İsa'da ruhi bir varlık olarak zuhur etmiştir. Oğul, gerçekte Dünya'dan önce yaratılmış; fakat yeryüzüne, Dünya'dan sonra yaratılarak gelmiştir.
- Hz. İsa, saf bir insan ve peygamberdir; Oğul ile Baba arasındaki ilişki, "mahlûk ile Yaratıcı" arasındaki ilişki gibidir (Alpaslan Yalduz. A.g.m. . s274)

²² Ahmet Hikmet Eroğlu, "Hristiyanlar'ın Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış", **AÜİFD**, Cilt 41, Sayı:1, Ankara 2000, s.312

²³ Gündüz, *Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler*, s.4

sonuna kadar devam etmiştir²⁴. Aryanizm* diye adlandırılan bu mezhep, günümüzde teslis'i kabul etmeyen Üniteryanizm'in** ortaya çıkışına da öncülük etmiştir.

380 yılında ise imparator I. Teodosius, Hristiyanlığın devletçe müsaade edilen tek din olduğu şeklinde bir ferman çıkardıktan sonra Hristiyanlığın koruyucusu durumuna gelen Roma imparatorları, düzenin devamı için din adamlarını kendi istedikleri istikamete yönlendirmişlerdir. Hristiyanlık, devlet himayesini kazanırken bir yandan da devletin kontrolüne girmişti²⁵. Hristiyan tarihindeki diğer bölünme ise Costantinople patriği Nestorius'un ' Hz. İsa, Allah değil, insan olarak doğmuş ve bedenine Logos'un girmesi ile Tanrı olmuştur' görüşünden çıkmıştır. Nestorius, Hz. Meryem'e Tanrı Anası denilemeyeceğini, ona sadece Hz. İsa'nın anası denilebileceğini öne sürmüştür. Papa tarafından Nestorius'un fikirleri ile mücadele etmekle görevlendirilen İskenderiye Piskoposu'nun, bu fikirleri çürütmek amacıyla sunduğu delilleri yeterli bulmayan Papa, Roma'da bir sinod*** toplamış ve Nestorius'u aforoz etmiştir. Nestorius, Papa'nın aforozundan sonra da fikirlerini yaymaya devam ederken; İskenderiye ve Roma piskoposları bu hareketi durdurmak için Efes Konsilini toplamıştır. Bu konsilde, Nestorius'un fikirleri reddedilerek, Meryem'e Teotokos yani Tanrı Anası denilmesi kararı alınmıştır²⁶. Nestorius'un fikirleri, İran üzerinden Orta Asya'ya kadar ulaşmıştır. Ancak, İslamiyet'in Orta Asya'ya yayılmasından sonra Nesturilik**** bu bölgelerden kaybolmuştur. Günümüzde, İran ve Irak'ta çok az sayıda Nesturi bulunmaktadır. Nestorius'tan sonra Hz. İsa'nın ilahi tabiatı üzerine daha çok vurgu yapılmaya başlanmıştır. İskenderiye Piskoposu Chrille, bu konuda Hz. İsa'nın iki tabiatının, insan olduktan sonra tek ve ilahi tabiat haline geldiğini, Hz. İsa'nın insani tabiatının ilahi tabiatı içerisinde tamamen eridiğini ileri sürmüştür. Bu görüş daha sonra Monofizit olarak isimlendirilmiştir.

²⁴ Mehmet Aydın, " Müslümanlar'ın Hristiyanlar'a Karşı Yazdığı Reddiyeler ve Tartışma Konuları", TDV Yay, Ankara 2002, s.74

* Hz. İsa'nın tanrılığının ve kutsallığının ezeli ve ebedi olmadığını, bilhassa bunun kendisine Tanrı tarafından bahşedildiğini savunan görüş (Turhan Kaçar, A.g.m, s.188)

** Hz. İsa'nın hatırasına saygı gösterirler ancak tanrılığını reddeder ve yanılmaz olduğunu kabul etmezler. İncilleri insan tecrübesinin bir belgesi olarak görür, fakat yazarlarının, insan oldukları için, hata yapabileceklerini düşünürler.Teslisi reddederler.(<https://tr.wikipedia.org/wiki/uniteryenizm> 12.08.2016)

*** Bölgesel mahiyetteki küçük toplantılar veya sadece bir mezhebin temsilcilerinin katıldığı toplantılar (Alparslan Yalduz, A.g.m, s.258)

**** Bir şahıs ve iki doğadan oluşan bir inkarnasyonu benimseyen dini akım. Hz.İsa'da iki şahıs vardır şeklinde inanışları özetlenebilir.(Muhammed Tarakçı, "Nestorius ve Kristoloji" UÜİFD, Cilt: 19, Sayı: 1, Bursa. 2010, s.227)

²⁵ Aydın, ' Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık' s.32

²⁶ Eroğlu, A.g.m, s.314

451 yılında Kadıköy’de bir Konsil daha toplanmıştır. IV. Genel Konsil olan bu konsilde, Hz. İsa’nın birbirinden ayrılmaz ancak birbirine de karıştırılamaz iki tabiatı olduğu kabul edilmiş ve Monofizit doktrin reddedilmiştir. Bu karar monofizit görüşü benimseyen Bizans’ın doğu vilayetlerinde özellikle de Suriye ve Mısır’da siyasi problemler ortaya çıkarmış ve onları merkezî yönetimden uzaklaştırmıştır. Monofizit görüşü benimseyen Mısır Kilisesi, ayinlerini Grekçe yapmayı bırakıp, kendi dilleri olan Kıpti dilinde yapmaya başlamıştır. Bir zaman sonra bölgede Kıpti kilisesi kurulmuş ve merkezi idare tarafından büyük baskılara maruz kaldıktan sonra; ancak 642 yılında Müslümanların Mısır’ı fethetmesiyle inançlarını sorunsuz yaşamaya başlamışlar ve günümüze kadar monofizit inanca sahip özerk kilise olarak gelebilmişlerdir. Kadıköy Konsili’ndeki kararları, Bizans İmparatorluğu ile aralarındaki siyasi sebeplerden dolayı kabul etmeyen Ermeniler de monofizit görüşü benimsemişler ve milli bir kilise oluşturmaya yönelmişlerdir²⁷. Monofizit mezhebi benimseyen Süryani Kilisesi, Kıpti Kilisesi ve Ermeni Kiliseleri günümüze kadar gelmiştir.

1.1.1.Hıristiyanlığın Ana Mezheplere Bölünme Süreci

Doğu’da Hıristiyanlık Bizans’ın kontrolünde bir devlet dini haline gelirken, Batı’da Papaların etkisiyle farklı bir din anlayışı gelişmiştir. İmparator Konstantin zamanında İstanbul, Doğu Roma’nın başkenti olmuştur. I. Teodosius hâkim olduğu bölgelerdeki dini anlaşmazlığa çözüm bulmak için topladığı Kadıköy konsilinde, birçok reformist karar alınmış ve bu kararlar; iki kilise arasında yüzyıllar süren düşmanlığı başlatmıştır. Bu süreçte Papa da, yaptığı reformla Papalığı monarşik bir kurum haline getirmiş ve tüm dünya Hıristiyanlarının üzerinde, sadece ruhani değil, cismani yönden de kendisini en üst konuma getirmiştir. Papalığın, bu şekilde iktidarı eline alma çabaları doğudaki Antakya, İskenderiye ve Kudüs Patrikleri’nin de Roma’ya karşı cephe almasına ve ayrışmaların başlamasına yol açmıştır. Diğer bir ayrışma sebebi de Kutsal Ruh’la ilgili olan sorundur. Batı kilisesi bu sorunu çözmek için İncil’deki, Hz. İsa’nın ‘Ruh, Baba’dan çıkar’²⁸ sözüne Filioque kelimesini ilave etmiştir. Filioque oğuldan demektir. Bu eklemeye ‘Ruh, Baba ve Oğuldan çıkar’ inancını benimsemişlerdir. Roma Kilisesi, Kutsal Ruh’un çıkış noktası olarak Baba ve

²⁷ Eroğlu, a.g.m, s.315

²⁸ Yuhanna 15: 26

Oğul'u, İstanbul Kilisesi ise sadece Baba'yı kabul etmiştir²⁹.

Kiliselerin ayrılmasının bir diğer etkeni de dil farklılığıdır. Doğuda ayinlerde Grekçe, Batı da ise Latincenin kullanılması, kilise mensuplarının birbirini anlayamaz hale gelmesine ve iman konusunda tartışmalar çıkmasına neden olmuştur. Doğu kiliselerinde, papazlara evlenme müsaadesi verilirken batıda yasak getirilmiştir. Evharistiya* ayininde Batı Kilisesi'nde mayasız ekmek, Doğu Kilisesi'nde ise mayalı ekmek kullanılmaya başlanmıştır. İki kilise arasındaki farklılık, dış görünüşe de yansımıştır. Doğu kiliselerinde; papazlar, sakal bırakmaya başlamış, batıda ise papazların traş olması kuralı getirilmiştir³⁰.

Bu tarz içerik ve şekil ayrışmalarının neticesinde; Bizans Kilisesi, kendisine Ortodoks unvanını vermiştir. Roma Kilisesi de Katolik unvanını almıştır ve Latin Katolik Kilisesi adını kullanmaya başlamıştır. Her iki kilise de, evrensel ve doğru dinin kendilerinin dinleri olduğunu iddia etmişlerdir. Papa, 1054 yılında, İstanbul'a ortak bir zeminde ve anlayışta buluşabilmek için bir heyet göndermiş, lakin bu heyetin Patrik huzurundaki davranışları nedeniyle; İstanbul Patriği, Roma Kilisesi'ni aforoz etmiştir. Buna karşılık olarak, Roma Kilisesi de, İstanbul Patrikliği'ni aforoz ettiğine dair belgeyi Ayasofya'da ilan etmiştir³¹. Bu karşılıklı aforoz etme hadisesi, iki kilise arasında olmuş, diğer Doğu Kiliseleri arasında karşılıklı aforozlaşma olmamıştır. Haçlı Seferleri sırasında İstanbul, Kudüs ve Antakya'da Latin kiliselerinin kurulması, Doğu Kiliseleri tarafından aziz sayılan kişilerin mezarlarının yağmalanması, kutsal mekânlara zarar verilmesi ve halkın zorla Katolikleştirilmeye çalışılması, Batı ve Doğu kiliseleri arasındaki ayrışmayı derinleştirmiştir³². Buna rağmen, Ortodokslarla, Katolikler arasında daha sonra da birleşme toplantıları yapıldı. Bu toplantılardan en önemlisi; Floransa Konsili'dir. Floransa Konsili'nde; Ortodokslar, Türklere karşı yardım alabilmek umuduyla Katolikler'in inanç dayatmasına razı oldular. Ancak Ortodoks halk bunu kabullenmedi. 1453 yılında İstanbul'un, Fatih Sultan Mehmet

²⁹ Aydın, Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık, s.36

* Bu ayin, Hristiyanlık'ta önemli sakramentlerden ikincisidir. Evharistiya, çarmıha gerilmeden önce Hz. İsa'nın havarilerle yediği son akşam yemeğinin hatırasıdır. İncillere göre, son akşam yemeğinde Hz. İsa, ekmeği böldü, parçaladı; bu benim etimdir diyerek havarilere verdi. Sonra bir kâse içindeki şarap için, bu benim kanım deyip onlara içirdi. Pavlus, bu olayın yorumunu yaptı. Kilise, onu ayin haline getirdi. Önce senede bir defa yapılırken, sonra her hafta yapılır oldu. Eski Hristiyanlar, evharistiya'yı bir çeşit kurban olarak gördüler. Evharistiya, pazar günü kilisede yapılan bir ayindir. (Küçük; Tümer, A.g.e, s.268)

³⁰ Eroğlu, A.g.e, m.317

³¹ Aydın, Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık, s.39

³² Eroğlu, A.g.m, s.322

tarafından fethedilmesiyle Doğu-Batı arasında birleşme arayışları da ortadan kalkmıştır³³.

İlerleyen yıllarda Katolik Kilisesi, kendi belirlediği inanç esaslarına uymayanları aforoz etmiş, bilimde ortaya çıkan yeni gelişmeleri de dinsizlik olarak görerek bunları cezalandırmak için engizisyon mahkemelerini kurmuştur. Yapılan coğrafi keşifler ve tercüme faaliyetleri neticesinde Rönesans ortaya çıkmış ve inananlar arasında dinin de reforma ihtiyacı olduğu fikri oluşmaya başlamıştır. Almanyalı ilahiyatçı Luther, Papalığın uygulamalarına karşı 1517 yılında, Wittenberg Sarayı'ndaki kilisenin kapısına 95 maddelik manifesto asmıştır. Bu manifestoda insanların endüljans ile kandırıldığını ve bunun sahte tövbekârlığa neden olduğunu, af yetkisinin Papa'ya ait olmadığını, insanların kurtuluşunun ancak ve ancak Hz. İsa'ya imanla gerçekleşebileceğini ileri sürmüştür. Papalık, Luther'i 1521'de aforoz etmiştir. Aynı tarihte toplanan Spire Meclisi'nde, azınlıkların dini durumlarının, çoğunluğun kararı ile belirlenmek istenmesi, azınlıkta bulunan Luther yanlıları tarafından protesto edilmiştir. Bu olaydan sonra Reformcular, "Protestan" olarak nitelendirilmeye başlanmıştır. Reform hareketlerinden önce Fransa'nın güneyinde Albigiler gurubu, Waldo ve John Wyclif hareketi ve Katharizm Protestanlığın bir mezhep olarak ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır³⁴. Luther, bu hareketini bir mezhep iddiasıyla yapmamıştır. Kilisenin reforma girmesini istemesine rağmen, Papalığın buna yanaşmaması neticesinde bu hareket mezhep olarak ortaya çıkmıştır. Kısa sürede Almanya ve İskandinav ülkelerinin tamamına yakını, daha sonra Luteryanizm³⁵ olarak adlandırılacak mezhebe girmiştir. Luther'in başlattığı Reform hareketinden sonra Jean Calvin Fransa'da, Ulrich Zwingli İsviçre'de, kendilerine özgü reform hareketlerini başlatmışlardır. Zwingli, 1522'de, Zürih'te Roma Kilisesi'nden ayrılarak bağımsız bir topluluk kurmuştur. İngiltere'de reforma sebep olan durum ise, inanç konusundaki ayrışmadan değil, Papa ile İngiltere Kralı arasındaki sorundan kaynaklanmıştır. VIII. Henry'nin karısından boşanma isteği, siyasi sebeplerden ötürü Papalık tarafından reddedilmiştir. VIII. Henry 1531 'de, kendisini İngiltere Kilisesi'nin mutlak hâkimi ilan edip, Papalığa ödenen vergileri ödemeyi de reddetmiştir. İnanç esaslarının anlatıldığı Prayer Book (Dua Kitabı) temel kitap olarak kabul edilip, Katolik inancıyla

³³ Adam, A.g.e, 148

³⁴ Eroğlu, A.g.m, s.327.

³⁵ Hz.İsa Mesih'i, kutsal, evrensel ve elçisel kilisenin Rabbi olarak kabul eden Diğer Kiliselerden farklı olarak Kiliselerde resim ve heykel bulunduran merkezi İsviçre'de olan Protestan grup (<http://www.luteryenkilisesi.org/> 09.08.2016)

reform yanlıları arasında orta yol seçilmiştir. Bunun sonucunda da; dini uygulamalarda Katolikliğe benzeyen, ama inanç konularında Protestan inancının hâkim olduğu Anglikan ismini verdikleri bir Hristiyan mezhebi ortaya çıkmıştır³⁶. Fakat 16.yy da Protestanlar da bölünmeye başlamıştır. İngiltere’de, Anglikan Kilisesi’nden ayrılan bir grup, Kongregasyonalist Kiliseleri kurmuştur. Hristiyanlar arasındaki bölünmeler, günümüzde mezhep ve tarikata benzer topluluklar şeklinde devam etmektedir.

Sonuç olarak; Hristiyanlar arasındaki ilk bölünme, teslis inancında Hz. İsa’nın yeri ve bunun akla uygun olup-olmaması gibi inançla alakalı bir konu iken, ikinci bölünme; kiliselerde ruhban sınıfının oluşması, kilisenin günahları affetmesi ve yönetimle alakalı dünyevi yönü ağır basan problemlerden ortaya çıkmıştır. 20.yy.daki misyon-diyalog görüşmelerine kadar Hristiyan mezhepleri arasındaki iletişim çok sınırlı şekillerde yapılmıştır. Son yüzyılda ise diğer din mensuplarına kendi aralarında çok büyük sorunlar olmadığı mesajını vermek adına görüşmelere başlanmıştır.

1.2.MİSYONERLİK VE TARİHÇESİ

Geniş ve değişik anlamlarda kullanılan misyon terimi, günümüzde Hristiyanlığa ait ve onunla özdeşleşen bir konuma gelmiştir. Hristiyan ilahiyatının özel bir alanını teşkil eden misyon kelimesi bu konuda, yetki ile donatılmış bir kimsenin görevlendirilmesini kapsamaktadır. Birbirine sıkıca bağlı iki kavram olan Hristiyan ve Misyon kelimeleri, Kilise tarihinde, herhangi bir görevi üstlenen ve onu başkalarına taşıyan kimsenin yaptığı aksiyonu ifade etmek içinde kullanılmıştır.³⁷

Misyon, kelimesi Latince ‘Missio‘ kelimesinden gelmektedir³⁸. ‘Mittere‘ teriminden geldiğini iddia edenlerde vardır³⁹. İngilizce ve Fransızcada “mission” şeklinde kullanılmaktadır. Dilimize “misyon” telaffuzuyla girmiştir. Sözlükte; görev, yetki, vekâlet, bir kimseye bir işi yapması için verilen özel vazife anlamlarına gelir. Özel bir mana olarak da; bir dinin tebliğini yapmaya denir. Terim anlamı ise;

³⁶ Eroğlu, A.g.m, s.329

³⁷ Mehmet Aydın, “Türkiye’ye Yönelik Katolik Misyonerliğin Dünü ve Bugünü “Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri” **İslami İlimler Araştırma Vakfı Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi: 43**, Ensar Yay, İstanbul 2005, s.94

³⁸ Abdurrahman Küçük, “Hristiyanlık’ta Misyon Anlayışı, Yeni Yaklaşımlar ve Dinlerarası Diyalog” **2000. Yılında Hristiyanlığın Dünü, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu**, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, 2001 Ankara, s.359

³⁹ Remzi Kılıç, “ Misyonerlik ve Türkiye’ye Yönelik Misyoner Faaliyetleri”, **Türklük Bilimi Araştırmaları 19**, Nigde 2006, s.327

Hristiyanlığı, Hristiyan olmayanlar arasında yayma görevidir⁴⁰. Misyoner ise; inanç propagandası yapmak üzere, dinî teşkilatlar tarafından, din adamlarının muhtelif yerlere gönderilmesi olarak tanımlanır. Kısaca misyoner; dininin tebliğini yapan kimsedir. Misyoner kelimesi normalde bütün dinlerin mensupları için geçerli olmakla birlikte, günümüzde özel olarak Hristiyanlığı yaymak isteyenler için kullanılmaktadır. Hristiyan kilisenin, kabul gören görüşüne göre misyon kelimesi, bir kilise etrafında organize edilen ve bu amaç için özel olarak yetiştirilen birden çok kişinin görev aldığı, Hristiyan olmayan toplumlar arasında, İncil'i yayma hareketinin adıdır. Bu iş için görevlendirilen kişiye de misyoner denir. Bu kişilerin gerçekleştirdiği faaliyete ise misyonerlik faaliyeti adı verilir⁴¹.

Dünyadaki birçok fikir, düşünce, din ve inanç sahipleri, görüşlerinin yayılmasını, kendi fikirlerini kabul edenlerin çoğalmasını isterler ve bu konuda çalışma yaparlar. Bazı dinler ise kurtuluşun sadece kendi milletlerine ait olması gerektiğini düşündükleri için misyonerlik faaliyeti yapmazlar. Bu yüzden dinleri, misyonerli ve misyonersiz olarak ikiye ayırmak mümkündür. Misyonersiz dinlere örnek olarak Yahudiliği verebiliriz. Yahudilik, ilk başlarda evrensel bir din iken Babil sürgünü sonrasında İsrailoğulları'na ait bir din haline gelerek milli bir kimliğe ve soy esasına dayandırılmıştır. Bunun için yayılmaya karşıdır. Yahudi olmak için, o soya mensup olmak gerekmektedir. Bazı dinler belli bir bölge ve grupla sınırlı olduğu için misyonersiz din olarak adlandırılır. Bu dinleri Afrika kıtasında, Uzak Doğu'da ve Avustralya kıtasında görmek mümkündür. Bu dinlere göre doğru, sadece kendi dinlerinde olduğu için kurtuluş da sadece kendilerine aittir. Başka milletlerin kurtuluşuna imkân tanımamak için, dinlerini de başka milletlerle paylaşmazlar. Sözlü geleneklerle ya da dinlerini kendi toplumları içinde yaşadıkları için birbirlerini etkileme amaçları da yoktur. Misyonerli dinler ise; taşıdıkları evrensel mesajlardan dolayı, yeryüzündeki bütün insanların kurtuluşunu amaçladıklarını iddia ederler ve dinlerini yaymak için çaba sarf ederler. Budizm, Zerdüştlük, Manilik, İslam ve Hristiyanlığı misyonerli dinlere örnek verebiliriz. Budizm'de sizden ikiniz aynı yöne gitmesin anlayışı benimsenerek; manastır ve keşişler vasıtasıyla tüm dünyaya yayılmıştır. İran dinlerinden olan, Zerdüştilik Azerbaycan bölgesinde, Maniheizm ise

⁴⁰Şinasi Gündüz, A.g.e, s. 193

⁴¹Abdurrahman Küçük, “*Misyonerlik Nedir*”, **Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye’de Misyonerlik Sempozyumu**, Dinler Tarihi Araştırmaları 5 Ankara 2005, s.20

Kuzey Afrika bölgesinde yayılmıştır⁴². Hristiyanlık, yayılmayı en örgütlü şekilde yapan dinlerin başında gelmektedir. Azda olsa bazı Hristiyan gruplar, cemaatlerine katılım için milliyet şartı aramaktadırlar.

Hiz. İsa'nın, havarilerine söylediği "al, git, tanıklık yap, ilan et, talebeler edin, onları vaftiz et ve eğit" emirlerini temel referans olarak alıp faaliyetlerini bu emirler çerçevesinde yürütürler. Hristiyan misyonerliği, Hiz. İsa'nın emirleri ile başlamış ve günümüze kadar çeşitli dönemler halinde yayılmış ve gelişmiştir.

Günümüze kadar Hristiyan misyonerliği yedi aşamadan geçmiştir.

1.2.1.Havariler Dönemi (33-100) :

Bu dönem; Hiz. İsa'nın, ölümünden başlayıp birinci yüzyılın sonuna kadar geçen zamanı kapsamaktadır. İlk faaliyet, Pavlus tarafından başlatılmıştır. Pavlus'un misyonerlik amaçlı yaptığı seyahatlerde aldığı notlar ve Hristiyanlığı yaymak amacıyla yazdığı mektuplar, bugünkü misyonerlik faaliyetlerinin temelini oluşturmaktadır. Protestan cemaatleri için bu kayıtlar bağlayıcı bir özellik taşımaktadır. Misyonerlik tarihinde Pavlus, Hiz.İsa'dan sonra kendisini Hiz.İsa'nın havarisi ilan etmiş ve Hristiyan teolojisinin temellerini oluşturan fikirleri ortaya koymuştur. Hristiyanlığın öğretileri, ilk önce Yahudi kavmine anlatılmış ve ilk Hristiyan cemaat Yahudilerden oluşmuştur. İlk başlarda Yahudi-Hristiyanların Pavlus'a karşı tavırları çok katıdır. Yahudi-Hristiyan olan Petrus'un, Pavlus'a söylediği "Mesele hayal ile olacaktı da, üstad bizimle senelerce neden dolaştı? O'nun sana göründüğüne nasıl inanalım? Hem sen, O'nun düşmanıydın, O'nun aksine düşündüğün halde, O sana nasıl görünür? Onun sana bir saatçik görünüşüyle her şeyi öğrendiğini, havari olduğunu söylüyorsun" şeklindeki sözleriyle ona inanmadıklarını ve onun yanında yer almayacaklarını belirtmişlerdir⁴³. Bu yüzden Pavlus ve öğrencileri bütün faaliyetlerini putperest olan Roma'da yapmışlardır. Hristiyanlığı Suriye, Anadolu ve Makedonya bölgesine yaymaya çalıştıktan sonra, bu bölgelerde Anadolu ve Yunan kiliselerini kurmuşlardır. Bu ilk misyonerler, Roma'nın hâkimiyet alanını adım adım gezerek, inançlarını yaymaya çalışmışlardır. Bu asırda, Pavlus'la birlikte Stephan, Philip ve Barnaba da misyonerlik yapmıştır⁴⁴. Hiz. İsa'ya, bahşedilen

⁴² Şinasi Gündüz, *Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler*, s.6

⁴³ Sarıkçioğlu, A.g.e, s.233

⁴⁴Şaban Kuzgun, "Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerliğinin Doğuşu", EÜİFD Sayı: I, Kayseri 1983, s.67

mucizelerin yanında, Hz. Musa'nın şeriatından farklı bir şeriat verilmemiştir. Hristiyanlığın kabullendiği inançlar, aslında Pavlus tarafından ortaya konulan mistik iddialardan ve tarih boyunca din adamları ve siyasi otoritelerin düzenlediği konsey toplantılarında oluşmuştur.

1.2.2.Kiliselerin Kurulma Dönemi (100-800) :

Bu dönem; Hristiyanlığın gerçek anlamda yayıldığı, değişik bölgelerde kabul gördüğü ve resmi din olarak ilan edildiği, siyasi ve dini gelişmelerin olduğu bir dönemdir. Bu dönemde misyonerlerin Britanya, Kafkasya, Hindistan, Habeşistan ve Arabistan'a seyahat ettikleri kaydedilmektedir. 200'lü yıllarda Hristiyanlık, Afrika yerlilerine kadar ulaşmıştır. II. yüzyılda Ermenistan Hristiyanlaşmıştır. Ermeni Kralı Tridates, Hristiyanlığı benimseyen ilk kral olmuştur. IV.yy'da Roma İmparatoru I.Theodosius'un yayınladığı tolerans fermanı ile Hristiyanlar büyük imtiyazlar elde etmiştir. Konstantin, 337 yılında Hristiyanlığı, Bizans'ın resmi dini haline getirmiştir. Bu tarihten sonra, rahip ve rahibe yetiştirmek üzere okullar açılmaya başlanmış ve yetiştirilen rahipler vasıtasıyla misyonerlik yapılmaya başlanmıştır. III. yüzyılın sonuna kadar daha çok fakirlerin, işçilerin, köylülerin ve mahkûmların dini durumunda görünen Hristiyanlık, itibar kazanmış ve üst tabakadan kimseler tarafından benimsenmeye başlanmıştır. Rahipliğin bir meslek haline gelmesi ve rahiplerin evlenmesi yasağı bu dönemde olmuştur. V. yüzyıldan itibaren rahipliği meslek olarak seçmiş, aile sorumluluğu ve ev geçindirme gerekliliği olmayan rahipler, Hristiyanlığı daha etkin yaymaya başlamışlardır. Bu yüzyılda rahipler, fakirlik yemini de etmeye başlamışlardır. Bu şekliyle Hristiyanlığı yayma faaliyetleri, organize bir hal almış ve misyonerlik faaliyetleri sistematik duruma getirilmiştir. Bu zamana kadar misyonerler, sadece dini telkin etmekle yetinirken, bundan sonraki dönemde dinî telkinin yanı sıra tarım yapma, toprak ekme, dinî ve gayri dinî okullar açıp okuma yazma öğretme gibi birçok faaliyetlere de yer vermişlerdir. VI. yy.dan itibaren Hristiyanlığı kabul etmiş krallar, kendilerine tâbi olanlara zorla Hristiyanlığı kabul ettirmeye çalışmışlardır⁴⁵. İslamiyet'in, Hristiyanlara karşı müsamahakâr davranmasına rağmen Hz. Muhammed (S.A.V) zamanında bile savaşlar olmuştur. Hristiyanlık, çıkışından itibaren İslamiyet'i kendine hep rakip olarak görmüştür. İslamiyet'in ortaya çıkmasıyla, Hristiyanlığın Asya ve Afrika'da yayılması yavaşlamıştır. İslamiyet'in durdurulması

⁴⁵ Kuzgun, A.g.m, s.71

ve Avrupa'ya yayılmasını engellemek için haçlı seferi oluşturulması fikri bu dönemin sonlarında ortaya çıkmıştır.

1.2.3 Ortaçağ Dönemi (800-1500) :

Bu dönem, İslam devletlerinin, Hristiyanlığın kutsal kabul ettiği merkezleri almasından sonra, Hristiyanların haçlı seferleri düzenlemesi ve misyonerlik faaliyetlerinin, Avrupa topluluklarının ve İslamiyet'in yayılmadığı bölgelerde yoğunlaştırılması şeklinde geçmiştir. Bu dönemde misyonerler, Keltleri, Almanları, Slav ve Bulgarları Hristiyanlaştırmışlardır. Yine bu dönemde; Nesturi misyonerler, Fırat'tan Pekin'e kadar geniş bir sahada yürüttükleri misyonerlik faaliyetleri sonucu Kuzey ve Orta Asya, Güney Hindistan ve Çin'de Hristiyanlığı yaymışlardır. Kuman-Kıpçak, Gagavuz ve Peçenekler gibi pek çok Türk kavminde misyonerlik faaliyetleri sonucunda Hristiyanlaştırılmıştır. Yüzyıllar boyu süren haçlı seferleri başarısızlığa uğrayıp, Müslüman Türk devletlerinin orduları, Avrupa'nın içlerine kadar ilerleyince Hristiyan misyonerleri savaş yolu ile başarı sağlayamayacaklarını anladılar ve haçlı seferlerinden vazgeçerek yeni bir metotla yayılma yolları aramaya başladılar. Bu dönemde misyonerler, İslam dünyasına karşı oryantalist çalışma başlatmışlardır⁴⁶. Bu dönemde misyonerlik faaliyetlerinde yapılan çalışmalar, daha sonraki dönemlerde yapılan çalışmalara kaynak olmuştur. Kuran-ı Kerim'i, kendi dillerine çevirerek, İslam'ın kendilerine göre eleştirilecek zayıf noktalarını öğrenmeye çalışmışlar ve İslam dünyasının tarihsel gelişiminde kültürleri yozlaştırmak için kullanılması gereken malzemeleri bu çalışmalardan elde etmişlerdir.

1.2.4 Reformasyon Dönemi (1500-1650) :

Bu dönemde; misyonerlik çalışmalarını Portekiz, İspanya ve Fransa desteklemiştir. Portekizliler, yeni ticaret yollarını keşfederek, sömürgeler elde etmiş ve Brezilya'yı ele geçirerek Hristiyanlığı yaymaya çalışmıştır. Orta ve Güney Amerika, Antiller ve Filipinler de bu dönemde Hristiyan olmuştur. Yine bu dönemde; Çin'deki misyonerler, Batı tarzında eğitim yapan kurumlar açmışlardır. İspanyollar, Amerika kıtasını keşfederek kıtada misyon çalışmalarını artırmışlardır. Papalık, ilk defa propaganda sekreterliği kurmuştur. Papalık, Portekiz ve İspanya krallarına, ele geçirdikleri koloni toplumlarında Hristiyanlığın yayılması için yetki belgesi

⁴⁶ Kuzgun, A.g.m, s.76

göndermiştir. Bu bölgelere, misyonerleri seçme, hazırlama ve gönderme yetkisini krallara vermiştir. Protestanlığın ortaya çıkması ile Katolik mezhebinde de reformlar olmuş ve yeni mezheplerle mücadele etmek için Fransisken, Kapusen ve Cizvitler gibi tarikatları desteklemişlerdir⁴⁷. Hristiyanlar, Müslümanlara karşı yürüttükleri misyonerlik faaliyetlerinde sonuç alamayınca Batı ve Doğu kiliselerinin birleştirilmesi yoluna gitmişlerdir ama bunda başarılı olamamışlardır⁴⁸.

1.2.5 Reformasyon Sonrası Dönem (1650-1793) :

Avrupa’da, Protestanlığın ortaya çıkması, geniş kitlelerce kabul edilmesi ve Papalığın nüfuzunun sarsılması üzerine Katolikler daha örgütlü bir şekilde teşkilatlanmaya gitmişlerdir. Katolikler ve Protestanlar bu yeni dönemde, Hristiyan olmayanları, hatta Hristiyan olup da kendi mezheplerinden olmayanları mezheplerine katmak için rekabet içine girmişlerdir. Bu dönemde Katolikler arasındaki ilk teşkilatlanma Papalık tarafından, Vatikan’da Misyon Bakanlığının kurulması ile gerçekleşmiştir. Misyonerlik faaliyetleri parasal olarak Papalık tarafından karşılanmaya başlanmıştır. Hristiyan devletler, misyonerliği siyasi bir araç olarak kullanmak için, var olan teşkilatı yeniden organize etmişlerdir. Katolik misyonerlik faaliyetlerinin yanı sıra, Protestan misyoner teşkilatların da sayıları bu dönemde artmıştır. İngilizler, Almanlar, Avusturyalılar yeni misyoner cemiyetleri kurarak, misyoner faaliyetlerine başlamışlardır⁴⁹. Bu dönem, daha çok Hristiyanların, mezhepsel olarak bölünme ve bölünen her bir mezhebin dini, sömürgecilik faaliyetlerinde bir araç olarak kullanabilmesi için teşkilatlanma sürecini oluşturmakla geçmiştir.

1.2.6 Modern Dönem (1793-1965) :

Misyonerlik faaliyetleri açısından modern dönem oldukça önemlidir. Bu dönemde; Katolik ve Protestan misyonerler yeni metotlarla Uzak Doğu, Orta Doğu, Anadolu ve Kuzey Afrika gibi coğrafyalara açılmışlardır. Misyonerler, bu dönemde hastane, okul gibi sosyal hizmet kuruluşlarına önem vermiş ve Dünya’nın birçok yerinde okullar, kolejler, hastaneler ve hemşire okulları açmışlardır. 19.yy’da misyonerler din ile birlikte kültür transferi de yaparak insanların mimari, müzik ve

⁴⁷ Kılıç, A.g.m, s.331

⁴⁸ Kuzgun, A.g.m, s.79

⁴⁹ Kuzgun, A.g.m, s.81

çalışma alışkanlıklarına kadar her şeylerini değiştirmeye çalışmışlardır⁵⁰. Misyonerlik, zamanla güçlü devletlerin nüfuz alanını artırmak için görünmez bir silah haline gelmiş, emperyalist düşüncelerini günün şartlarına göre revize edip, çıkarlarını bu faaliyetleri destekleyerek korumaya çalışmışlardır.

1.2.7 1965 Sonrası Dönem:

Tarih boyunca yaşanan Reform ve Rönesans hareketleri, Protestanlığın ortaya çıkması, Hristiyanlığın kendi içinde bölünmesi, değişik dinlerle temas halinde olması ve değişik fikri hareketlerin insanlığı etkilemesi üzerine, dinlerarası diyalog fikri ortaya çıkmıştır. Dinlerarası diyalog, Vatikan'ın, 1962-1965 yılları arasında yaptığı II. Vatikan Konsili'nde alınmış bir karardır. Bu karara Nostra Aetate* deklarasyonu denir. Bu karara istinaden Vatikan Kilisesi, dünya dinleri mensuplarıyla diyalog başlatmıştır⁵¹. Diyalog kelimesi aslen Grekçe olup (dialogos), sohbet demektir. Türkçeye diyalog şeklinde geçmiştir. Kelime "anlaşma", "uyum sağlama" anlamlarını kapsamaktadır. Dinlerarası diyalog ise, farklı dinlere mensup insanların inançlarını ve düşüncelerini birbirlerine zorla kabul ettirme yolunu seçmeksizin eşitlik, hoşgörü, doğruluk, samimiyet ve iyi niyet içinde ortak olan meselede barış, ötekini bilmek, dinlemek ve anlamak maksadıyla, karşılıklı konuşabilmelerini, birlikte yaşayabilmelerini ve uzlaşabilmelerini sağlayan bir karşılaşmadır⁵². Dinlerarası diyalog, Hristiyanların resmi belgelerinde 'İnterreligious Dialogue' olarak geçmektedir. Religious, dini veya dindar anlamına gelir. Dindarlararası diyalog teriminin uzun olması ve bir kısım dindarları ifade ettiği düşünüldüğü için "dinlerarası diyalog" tabiri kullanılmaktadır⁵³. Dinlerarası diyalog kelimesinde mecâz-ı mürsel sanatı kullanılmıştır yani din söylenip dinin müntesipleri kastedilmiştir⁵⁴. Dolayısıyla dinlerarası diyalog, farklı inanç sistemleri arasında daha iyi ilişki kurmak amacıyla yapılan bir iletişim şeklidir. Dinlerarası diyalog sürecinde Katolik Kilisesi, sorgulanamaz bir gerçek olarak kabul ettikleri "Kilise dışında kurtuluş yoktur"

⁵⁰ Kılıç, A.g.e, s.334

* Bu deklarasyonun ilk cümlesi Nostra Aetate (Anlamı: Günümüz de) ile başladığı için bugün "Nostra Aetate " deklarasyonu olarak meşhurdur ve dinlerarası diyalogun temeli kabul edilir. (Mehmet Bayraktar, "Dinlerarası Diyalog ve Tarihçesi" **İslami Araştırmalar**, Cilt 20, Sayı:4, Tek-Dav, Ankara 2008, s.384)

⁵¹ Mehmet Bayraktar, "Dinler arası Diyalog ve Tarihçesi", s.380

⁵² Mustafa Alıcı, **Müslüman-Hristiyan Diyalogu**, İz Yayınları, II. Baskı, İstanbul 2010, s.20

⁵³ Mehmet Bayraktar, "Dinlerarası Diyaloga Karşı İnsani Diyalog", **İslami Araştırmalar**, Tek-Dav Yayınları, Cilt 20 sayı 3. Ankara 2008, s, 312

⁵⁴ Ömer Faruk Harman, **Dinlerarası Diyalog ve Papa Benedict**, Ufuk Kitap Yayınları, İstanbul 2006, s.55

anlayışını gözden geçirerek Hristiyan olmayanlara karşı olan tutumlarında değişikliğe gitmek zorunda kalmışlardır.⁵⁵

1964 yılında II.Vatikan Konsili'nde kurulan 'Hristiyan Olmayanlar Sekreteryası'nın' sekreterlik görevine getirilen Pietro Rossano'nun, " Kilise'nin bütün faaliyetleri, Mesih'in sevgisini ve Mesih'in sözlerini nakletmeye yöneliktir. Bu sebeple diyalog, Kilise'nin, İncil'i yayma amaçlı misyonunun içinde yer alır." şeklindeki sözleri; aynı görevi 1984' de yürüten Francis Arinze'nin dinlerarası diyalogu, Kilise misyonunun normal bir parçası olarak görmesi, " Yollar, usuller, metotlar değişir ama hedef hiç değişmez, hedefimiz bütün insanları Hristiyanlık dinine sokmaktır" şeklindeki sözleri ve son olarak ta Papa II. Paul'un 2000 yılı mesajında söylediği "Birinci bin yılda Avrupa Hristiyanlaştırıldı. İkinci bin yılda Amerika ve Afrika Hristiyanlaştırıldı. Üçüncü bin yılda ise Asya'yı Hristiyanlaştıralım" sözleri diyalogdaki asıl amacı gözler önüne sermektedir. Dinlerarası diyalog sürecinde, Havarilerin yolu olarak gördükleri Hristiyan olmayanlarla iyi ilişkiler kurup, İncil'i onlara tanıtarak kabul ettirmeye çalışma metotunu kullanmaktadırlar. Bu şekilde dinlerin ortak değerlerini bulup, sorunları diyalogla çözmeye çalışırken, Hristiyan inancına karşı Hristiyan olmayanların daha iyi duygular beslemesini sağlamak ve misyonerlik propagandasına açık hale getirmektedirler⁵⁶. Bütün dinlerin aslında tek kaynaktan geldiğini söyleyerek kişinin kendi dinine karşı olan bağını daha da gevşetmeye çalışarak etkin misyonerlik faaliyetleriyle kendi dinlerine katılım sağlamayı amaçlamaktadırlar.

Hristiyanların, Müslümanlarla diyaloga girmesindeki etken sebepleri, sadece Hristiyanlardaki tavır değişikliğinde aramak yanlıştır. Müslümanlar için diyalog, hem Kur'an-ı Kerim'in davet anlayışına, hem de öteki din mensuplarına, öğretilerini ulaştırmayı sağlaması açısından önemlidir. Zaten Kur'an-ı Kerim diyaloga açık bir kutsal kitaptır. Allah(c.c), Hz. Muhammed' den önce de insanlara peygamberler göndermiştir. Bu peygamberlerle, kendilerine tâbi olmayan insanları dışlamayan aksine onları kucaklayan mesajlar vermiştir. Bu yönüyle Kur'an-ı Kerim'de anlatılan kıssaların karakterleri de diyalog açısından önem kazanmaktadır. Mesela Nuh, Salih, Hud, İbrahim, Lut, Musa, İsa gibi peygamberlerin kavimleriyle olan sorunları aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'in Müslümanlara verdiği "ötekilerle" diyalogun önemi için

⁵⁵ Mahmut Aydın, **Monologdan Diyaloga**, Ankara Okulu Yay, Ankara, 2001, s.79

⁵⁶ Mehmet Oruç, **Dinlerarası Diyalog Tuzağı ve Dinde Reform**, Arı Sanat Yay, İstanbul 2003, s.28

örnek olabilecek özelliktedir. Bu yönüyle Kur'an- ı Kerim, diyalog açısından Kitab-ı Mukaddes'den daha zengin ve bol örnekli bir kitaptır⁵⁷. Hz. Muhammed (S.A.V) İslam'ı anlatmak için kimi zaman en azılı İslam düşmanlarının ayağına gitmiş ve onlarla diyalog kurarak tebliğ görevini yerine getirmiştir. Bunun yanında Hz. Muhammed'in komşu ülkelere çeşitli mektuplar göndererek İslam dinini anlatması diyaloga açık bir din olduğunu göstermektedir.

Müslümanların Hristiyanlarla diyalog karşılaşmaları II. Vatikan Konsil'i öncesine dayanır. Müslümanlar ilk kez 1893 tarihinde Protestanların öncülüğünde A.B.D. Chicago' da yapılan Dünya Dinleri Parlamentosu'na katılmışlar, 1954 yılında ise Lübnan, Bhamdoun'da beraber toplantı düzenleyip ateizm ve komünizm gibi ortak düşmanlarla mücadele etme karar almışlardır. Vatikan Konsilinden sonra Papalığa bağlı olan Dinlerarası Diyalog Sekreterliği, Müslümanlar ile toplantısını ilk 1969 yılında Cenevre-Cartigny'de yapmıştır. Sekreterliğin Türkiye ile ilk temasını 1984 yılında eski CHP genel sekreteri Kasım Gülek sağlamıştır. Gülek, dinlerarası diyalog işbirliği için bir yandan Fethullah Terör Örgütü'nün başındaki insanla görüşmüş, diğer taraftan YÖK Başkanlığı aracılığıyla, Ankara ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile irtibata geçmiştir. Sonraki yıllarda karşılıklı kültürel ve akademik işbirliğini öngören anlaşmalar imzalanmıştır⁵⁸. Dinlerarası diyalog konusunun çeşitli yönleriyle ele alındığı bilimsel toplantı, İstanbul'da 1992 yılında İSAV tarafından gerçekleştirilen "Asrımızda Hristiyan-Müslüman Münasebetleri" konulu toplantıdır. Burada Hristiyan-Müslüman münasebetleri çeşitli açılardan ele alınmış ve çoğunluğu dinler tarihçisi olan bilim adamları tarafından sunulan tebliğlerde konunun önemine dikkat çekilmiştir⁵⁹. Türk akademisyenlerle düzenlenen diyalog toplantıları, daha sonraki yıllarda Vatikan, Ankara, İstanbul'da devam ederken, 1998 yılında FETÖ'nün başındaki kişinin, Vatikan'da Papa II. John Paul'u ziyareti ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 1999 yılında Dış İlişkiler Dairesi'ne bağlı Diyalog Birimi açmasıyla Vatikan-Türkiye diyalog ilişkileri yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemden sonra Vatikan, diyalog toplantılarını daha çok FETÖ ile yürütmeye başlamıştır. Bazen FETÖ'cülerin bazen de Vatikan'ın ev sahipliği yaptığı diyalog toplantıları, hem amaç hem de tema olarak değişmiş ve süreç izlenemez hale gelmiştir. Özellikle FETÖ'nün

⁵⁷ Alıcı, A.g.e, s. 61

⁵⁸ Bayraktar, *Dinlerarası Diyaloga Karşı İnsani Diyalog*, s.317

⁵⁹ Ali İsmail Güngör, "Türkiye'de Dinler Arası Diyalog Üzerine Yapılan Çalışmalar" Türkiye'de Dinler Tarihi Dünü, Bugünü ve Geleceği. Dinler Tarihi Araştırmaları VII, **Dinler Tarihi Derneği Yayınları**, s.390

başındaki kişinin Amerika'ya gitmesiyle birlikte dinlerarası diyalog, Türkiye'de sanki Hristiyanlık-FETÖ diyaloguna dönüşmüştür. İlerleyen süreçte bu diyaloga Vatikan'ın yanı sıra ABD'nin resmi ve özel kurumları da katılmıştır⁶⁰. Amerika'nın içinde ve dışındaki evanjelist misyoner teşkilatlarıyla, FETÖ'cülerin diyalogu ve işbirliği bir zaman sonra evanjelistler'in lehine sonuç vermeye başlamıştır. Bu diyalog neticesinde; FETÖ'cüler tarafından İslamiyet'in önemli inanışları teferruat olarak görülmeye başlanmış, diyalog adı altında gerçekleşen görüşmelere zarar gelmesin diye Kur'an-ı Kerim'deki bazı ayetlerin tefsirleri değiştirilerek onların lehine yumuşak açıklamalar yapılmıştır. Peygamberimiz zamanından beri Cuma hutbelerinde okunan Ali İmran süresi 19.ayetinde geçen ' İnneddine indallahil İslam' ayetinin okunması 2005 yılından itibaren kaldırılmıştır. Masum insanlara dünya çapında zulmedilirken ' haksızlık karşısında susan, dilsiz şeytandır' Hadis-i Şerifi unutulup, hiçbir açıklama yapılmayarak şeytanın yanında saf tutulmuştur. Yıllarca insanların dini duygularıyla oynandıktan sonra 'sızıntı'yı iyi yapmış olmalarına rağmen 'aksiyon'un 'zaman'ını iyi hesap edemedikleri için, Türkiye Cumhuriyeti'nin karşı karşıya kaldığı en alçak, en hain saldırılardan birini gerçekleştirmişlerdir.

Gerek Amerika içinde gerekse dışındaki evanjelist misyoner teşkilatları, FETÖ'cülerini avucunun içine aldıkları için, Türkiye'de ve faaliyette bulunduğu ülkelerdeki amaçlarını bu örgüt üzerinden dizayn etmekte ve dünya genelindeki küreselleşmenin oluşturduğu sosyal, siyasal ve ekonomik kargaşa ortamından yararlanmaya çalışmaktadırlar.

1.3 MİSYONERLERİN ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ

Hristiyanlık tarihi misyonerlik başarısı ile bilinir. Pavlus'un hedefe ulaştıran her yol mubahtır tekniğini kullanan, dünya tarihi boyunca her dönemde profesyonelce misyonerlik yapan Hristiyanlar dünyaya sadece din tebliği yapmakla kalmamış aynı zamanda gittikleri ülkelerde acımasızca sömürgecilik yapmışlardır ve bu faaliyetleri çoğu yerlerde katliamlarla sonuçlanmıştır. Hristiyan misyonerliği sadece din misyonerliği değildir. Gittikleri ülkelerdeki insanları dönüştürmek yani kimliksizleştirmek adına değişik politikalar gütmüşlerdir. Başarılı olamadıkları toplumlarda da Afrika'da, Hindistan'da ve Amerika kıtasında olduğu gibi katliamlara

⁶⁰ Bayraktar, *Dinlerarası Diyalog ve Tarihçesi*, s.389

sebebiyet vermişlerdir. Günümüzde misyonerler, yöntemlerinde çok aşamalar kaydetmişlerdir. Faaliyetleri için ekonomik ve siyasi sorunları olan ülkeleri seçerken etnik ya da kültürel açıdan azınlık statüsünde olanları ya da kendilerini böyle gören halkları tespit edip çalışmalarını bu bölgelerde yoğunlaştırmaktadırlar.

Misyonerler, toplumları Hristiyanlaştırmak ya da Hristiyanlığa sempati duyan toplumlar haline getirmek için, bulundukları ülkenin ve zamanın şartlarına göre uyguladıkları metotlarda değişikliğe giderler. 1932 yılında, Misyonerler cemiyetinin yayınladığı “Misyoner Gönderme İşleminde Yeni Düşünceler” isimli kitapta, misyonerlik faaliyetlerinin devam edebilmesi için, gerekli durumlarda çalışma metotlarının değiştirilmesi ve hangi metotların kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.⁶¹ Bu metotlardan ilki misyoner yetiştirme yöntemidir. Teknolojik değişimlerin insanları sadece hazırlayıcı bir rol üstlendiğini bildikleri için insanları etkilemek ya da bir dinin topluluğa anlatılmasında ve benimsetilmeye çalışılmasında, en etkili yöntem olan; yüz yüze anlatma tekniğini kullanırlar.

Kullandıkları diğer bir metot; inkültürasyon metotudur. İnkültürasyon; Hristiyan öğretisinin ve hayat tarzının, dünya üzerindeki toplumların kültürlerine uygun hale getirilmesi ve toplumdaki insanlara farkında olmadan yansıtılması, yaşatılması sürecine verilen isimdir. Terim ilk olarak, Papa II. Jean Paul’un, 1979 yılında yayınlanan ‘Catechesi Tradendae’ genelgesine dayanmaktadır.⁶² Papa II. John Paul, inkültürasyon konusunda; misyonerlere kültürel sınırları aşarak, kendilerini, gönderildikleri çevreye iyice adapte etmeleri, çalıştıkları bölgenin dilini öğrenmeleri, mahalli kültürün en önemli özelliklerini tanıyıp, yaşamaları ve o çevrenin değerlerini keşfetmeleri konusunda tavsiyelerde bulunmuştur. Mesela, Müslümanlara yönelik misyonerlik faaliyetlerinde, İslam’a özgü din dilini ve terminolojiyi kullanmaya çalışırlar. Allah, vahiy resul, nebi, mescit, hazret, şerif, maşallah, inşallah gibi Müslümanların yaygın olarak kullandıkları ifadeleri, Hristiyan metinlerine alırlar ve Hristiyanlığın anlatılmasında bunları kullanmaya çalışırlar. Mesala; Yeni Ahit’i bir bütün olarak İncil-i Şerif şeklinde isimlendirirler. Teslisin birinci unsuru olan Baba kavramını, Allah şeklinde değiştirirler. İncil’deki kavramlardan bahsedilirken ayet terimini kullanırlar⁶³. Bazı zamanlar da, Müslümanların dua ediş biçimleri gibi ellerini

⁶¹ Osman Cilacı, **Hristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri**, Diyanet Yay, Ankara 1997, s. 17.

⁶² Abdurrahman Küçük, “*Hristiyanlık Misyon Anlayışı, Yeni yaklaşımlar ve Dinler Arası Diyalog*”, Dinler Tarihi Araştırmaları 3, **Dinler Tarihi Derneği Yay**, Ankara 2002, s.362

⁶³ Küçük, *Hristiyanlık Misyon Anlayışı*, s.367

göğre açarak dua ederler.

Müslümanlar arasında misyonerlik yaparken; dua ve vaazlarında Kuran'dan ve İslam kültüründen, Hristiyanlıkla çatışmayan pasajları özellikle seçer ve kullanırlar. İnkültürasyona verilebilecek en güzel örneklerden biri de Noel baba kavramıdır. Noel Baba'yı, Hz. İsa'nın doğumuna bağlayarak ona dinî bir anlam kazandırmışlardır. Kış aylarında yeşil kalan nadir ağaçlardan biri de çam ağacıdır. Hristiyanlar, çam ağaçlarını evlerine ve kiliselerine koyduklarında; Hz. İsa'nın getirdiği taze yaşamın simgesine inandıklarını göstermiş olduklarını savunurlar. Günümüzde maalesef bazı Müslümanlar da Noel Baba kavramının, dini motiflerden arınmış olduğunu ve aileyi bir araya getirdiğini düşündükleri için Noel'i kutlamaktadır. Bu düşüncüyü, sanki onların kendi düşünceleriymiş gibi hissetmelerini sağlamakta ve Müslümanların Hz. Muhammed (s.a.v) için kullandıkları Kutlu Doğumu Noel gecesine uyarlayıp, Kutlu Doğuş İbadeti yapmaktadır.

Türk klasik musikisi tarzında hazırlanmış ilahiler de inkültürasyona başka bir örnektir. Aynı zamanda İslam tasavvufundaki, Allah anlayışını ifade etmek için kullanılan vahdet-i vücûd kavramındaki vahdette kesret, kesrette vahdet görüşünü, kendi kültürlerine “Bizim Tevhid anlayışımız; tek olan Tanrı'nın kendisini üç ayrı şahısta tanıtımımızdır. Bu nedenle, bu Tanrı'nın kendisini açıklayışına Tevhitte teslis diyebiliriz” şeklinde uyarlayarak inkültürasyon yapmaktadırlar⁶⁴. Bunlardan başka İslamiyet'te yola çıkarken, hastalıklara karşı, karınca duası, nazar duası, bereket duası gibi edilen dualar, Hristiyan misyonerler tarafından kendi inanışlarına uyarlanarak günahlardan arınma, huzur bulma, can sıkıntısında, bütçeniz bozulduğunda okumanız gereken dualar şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Misyonerler, Müslüman iken Hristiyanlığa geçiş yapan kişilerin hikâyelerinden yararlanarak da misyonerlik faaliyeti yapmaktadırlar. Kişilerin geçmiş hayatları ile Hristiyanlığa geçtikten sonraki hayatları örnek olma stratejisi bağlamında ortaya konmaktadır. Bu tarz misyonerlik faaliyetleri radyo, tv ve internet sitelerinde Hristiyanlığa geçenlerin ağzından bir sohbet havasında yapılır ve bu kişilerin Müslümanken cevabını bulamadığı soruların cevaplarını, Hristiyan olduklarında bulabildikleri üzerinde durulur. Genelde bu tarz din değiştirmeler, olumsuz hayat

⁶⁴ Ekrem Sarıkçıoğlu, “2000 Yılında Hristiyanlık” **Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu III**, Ankara 2001, s.278

şartlarına, tatmin edilemeyen ve cevaplarını bulamadıkları sorulara karşı yapılan bilinçsiz eylemlerdir.

Misyonerlerin sık kullandıkları yöntemlerden biri de İncil'in bildirilmesi ve öğretilmesidir. Günümüzde Hristiyanlık öğretilerinin, insanlara ulaştırılmasında sadece kilisenin değil, din adamı dışındaki her Hristiyan'ın bu misyonun içerisinde yer alması gerektiğini, her Hristiyan'ın İncil'in mesajının iletilmesinde görevli olduğunun kabul edildiği bu görüşe göre; konserleri, fuarları, festivalleri, yardım organizasyonlarını ve üniversite kampüslerini ziyaret ederek İncil'i dağıtma ve anlatma görevini yerine getirirler. Günümüzde misyonerlik faaliyetlerinde kullanılan metotlardan bir tanesi de kiliselerin yaygınlaştırılmasıdır.

Misyonerler, kendi inançlarına göre dünyanın geri kalmış bölgelerinde yaşayan insanların kültürel ve dini geleneklerini incelemiş ve bu incelemenin sonuçlarına göre; misyonerleri faaliyet alanlarına bekâr ya da evli misyonerler olarak göndermişlerdir. Misyonerlik kurumları, erkek misyonerlerin evlenecekleri kadınların da aynı düşünceyi taşımalarını sağlamak için, kadınlara yönelik eğitim kurumları açmışlardır. Kadınlar, bu amaç doğrultusunda, misyonerlik faaliyetlerine yardımcı olmak için eğitilmiş aynı zamanda gönderilecekleri bölgelerdeki faaliyetlerde başarılı olmalarını sağlamak ve bölge kadınlarının ilgilerini çekmek için el becerileri ve yeteneklerinin geliştirilmesine dikkat edilmiştir. Misyoner kadınlara hemcinsleri arasında daha etkin olabilmek için tıp eğitimi de verilmiştir. Bedende oluşan rahatsızlıkları gidermenin insanların kalbine giden en kısa yol olduğunu bildikleri için erkek misyonerlerin dahi gidemeyecekleri yerlere doktor ya da hemşire sıfatı ile gidebilmişlerdir⁶⁵.

Bugün misyonerlik faaliyeti yapanlar; dünyanın her tarafına, İngilizce öğretmeni, yönetici, işadamı, bankacı, mühendis, doktor, hemşire, tamirci, yabancı üniversitelerde öğrenci ve sekreter meslek grupları adı altında, asıl işleri olan misyonerliği hayata geçirmek üzere gitmektedir. Günümüzde misyonerlik faaliyetlerinin yasaklandığı ya da direnç olan bölgelerdeki insanlara da bilinen misyon yöntemleriyle ulaşamadıklarında bir öğretmen, dil hocası, bir doktor veya sağlık çalışanı gibi meslekler yoluyla ulaşacaklarını düşünürler. 1999 Marmara depreminde,

⁶⁵ Gökhan Murat Dalyan, "Amerikan Misyonerliğinde Kadın ve Kadının Rolü (Ortadoğu Örneği)", *Türk Çalışmaları Dergisi*, Sayı.4, 2011, s. 342-349

Irak işgalinde ve tsunami felaketinde bölgelere insanî yardım götüren yardım kuruluşlarının çalışanlarının, büyük bir çoğunluğu misyonerd. Bu insanlar gittikleri yerlerde kendilerini misyoner olarak değil, sosyal işçi veya İnsanî yardım yapan gönüllüler olarak tanıtmışlardır. Bu yöntemle misyonerler, kilise ya da bağlı oldukları örgütlere ekonomik bir güçlük çıkarmadan kendi geçimlerini sağlarlar.

1.4 EVANJELİZM

Evanjelizm kavramı İncil’i ifade eden bir kavram olup temelde bütün Hristiyan guruplar bu tanımlamanın içerisinde yer almaktadır. Lakin bilhassa Protestan Hristiyanlığın içinde yer alan ve Hz. İsa’nın yeryüzüne yeniden gelişinin yakın zamanda vuku bulacağına inanan radikal Hristiyanları ifade eden bir kavramdır. Biz bu başlık altında evanjelizm hakkında bilgiler vermeye çalışacağız.

Evanjelist misyonerler, faaliyette bulundukları ülkelerin toplumsal yapısını, insanların ahlaki değerlerini zayıflatarak, dini, tarihi ve kültürel değerleri tartışılır hale getirmişlerdir. Bu şekilde de kafası karışık insanlara daha kolay ulaşmayı hedeflemişlerdir. Hem bireysel hem de örgütlü kurumsal misyon çalışmalarıyla, Hristiyan olmayanları İncil mesajından haberdar ederek, onları Hristiyanlaştırmayı kendilerine amaç edinirler ve bunu gerçekleştirmek için çok çeşitli stratejiler geliştirirken misyonlarını uygulamak için her yolu kendileri için meşru görürler.

1.4.1.Tanımı ve Kavramsal Çerçeve

Evanjelizm terim anlamı olarak iyi haber, İncil ve Hz.İsa’nın öğretileri anlamına gelen Yunanca ‘evangelion’ kelimesinden gelmektedir. Kelimenin aynı zamanda Kutsal Kitaba dönmek ve yönelmek gibi anlamları da vardır. Reform süreci ile birlikte öğretilerini yalnızca İncillere dayandığını söylediği için terimin, anlam olarak bütün Protestan kiliselerini kapsadığı düşünülmektedir. Terim, Lutherci grupları ifade etmek için de kullanılmaktadır⁶⁶. Eu’ (iyi) ve ‘Angelos’ (mesaj getiren) ifadelerinin birleşmesiyle, İncil’i vaaz eden anlamına da gelmektedir. ‘Euangelizo’ kelimesi, mutluluk veren haberleri ilan etme anlamında da kullanılır. Bu eylemi yerine getiren yani İncil’i vaaz etme görevini yapan misyonerlere evanjelist ismi

⁶⁶ Ali Rafet Özkan, A.g.e, s.13

verilir.⁶⁷ Evanjelik sözcüğü ise daha çok Protestan Kilisesi'nin muhafazakâr kesimini nitelemek için kullanılır⁶⁸. Evanjelikalizm ise Amerika'daki Protestan grupların tutucu kesimini tanımlamak için kullanılmaktadır.⁶⁹ Evanjelizm kavram olarak, İncil öğretilerini yayma faaliyetleri veya bu faaliyetler üzerine teolojik düşünceler anlamlarına gelirken; evanjelizasyon ise, Hristiyanlık öğretilerini yayma sürecini ve yayma alanını daha da genişletme anlamlarına gelmektedir. Yani bütün insanlara ve kültürlere, Mesih'le alakalı iyi haberleri, Kutsal Ruh'un gücü aracılığıyla ilan edip bu mesajları kiliseye yabancılaşmış ve soğumuş olan Hristiyanlara anlatmaya evanjelizm, Hristiyan olmayanlara ulaştırmaya da evanjelizasyon denilir. Bu kelimenin evangelical şeklindeki tekil kullanımı daha çok Anglikanlar arasında yaygınken, "evangelicals" yani evanjelikler şeklindeki çoğul kullanımı Protestan Hristiyanlar arasında yaygındır. Evanjelikler, genellikle inanç ve ibadet konularında Tanrı vahyinin dayanağı olarak gördükleri Kutsal Kitab'a inanırlar ve İncil'in tek dini otorite olduğunu savunurlar. Yalnızca iman ve kitapla kurtuluşa ulaşılabilceğine inandıkları gibi Hz. Meryem'in bakire olarak doğum yapmasına, Hz.İsa'nın çarmıha gerilmesine, yeniden dirilmesine ve yeryüzüne ikinci kez gelecek olması gibi mucizelerin tarihsel gerçekliğini de kabul ederler⁷⁰. Evanjelistlerce kurtarıcı, Teslis'in ikinci unsuru olan Hz.İsa-Mesih'tir.⁷¹

1.4.2. Evanjelizmin Yükselme Süreci

Evanjelizm, 17.yy'da Protestan öğretisi ve yorumlarını kabul eden İngiliz inanç sisteminin, Amerika'nın doğu bölgesine gelmesi ve 18. Yy. boyunca yaşanan dini uyanış hareketleri ile yaygınlaşmıştır. İngiliz evanjelik George Whitefield, John Wesley ve Jonathan Edwards, evanjelizmin gelişimine ve yayılmasına öncülük etmişlerdir⁷². Özellikle John Nelson Darby'nin, 1870'den sonra ABD'ye gitmesiyle evanjelik düşünce, ülkede hız kazanmıştır. Evanjelizm, 18. ve 19. yüzyıllarda, Avrupa'daki Pietizm⁷³, Büyük Britanya'daki Metodizm ve Amerika'daki dinsel uyanış gibi birbirine bağlı üç hareketin yardımıyla da olgunlaşma sürecini yaşamıştır⁷⁴. İncil'i

⁶⁷ Ali İsra Güngör, **Hristiyanlık'ta Evanjelik Hareket**, Aziz Andaç Yayınları, İstanbul 2006, s.3

⁶⁸ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Evanjelizm> 24.08.2016

⁶⁹ Özkan, Amerikan Evanjelikleri, s.17

⁷⁰ Güngör, Hristiyanlık'ta Evanjelik Hareket, s.7-10

⁷¹ Özkan, Amerikan Evanjelikleri, s.21

⁷² Özkan, Amerikan Evanjelikleri, s.15

⁷³ 17.yüzyılda Alman Lutherçiliği içinde doğan ve 18. yüzyılda da gelişimini sürdüren Kilisenin laikleşmesine karşı kişisel imana ağırlık veren dinsel reform hareketidir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Pietizm> 04.08.2016)

⁷⁴ Güngör, Hristiyanlık'ta Evanjelik Hareket, s13

ve Mesih'in kurtarıcılığını ön planda tutan evanjelik hareket, Metodist, Baptist, Presbiteryen, Kongregasyonalist, Mesih Havarileri ve diğer bütün Amerikan mezheplerini etkileyerek 19.yy'da Amerikan kültürünün oluşmasında çok etkili olmuştur⁷⁵. Çünkü Protestanlığın bireysel imanı ön plana çıkaran inanç anlayışı ile düşünce özgürlüğünü savunan Amerikan değerleri birbirleriyle sorunsuz uyuşmaktadır.

Kutsal kitap metinlerindeki hatalar ve zıtlıklardan bahsederek, mucizevi unsurları reddeden Thomas Hobbes, Richard Simons, David Friedrich ve F.C.Baur'un, Hristiyanlığın gerçekte başka din ve kültür geleneklerinin senteziyle ortaya çıktığını ima eden görüşleri aynı zamanda yeni tarihsel ve sosyolojik gelişmelerin Hristiyan dininin, Tanrı tarafından vahyedilmiş mutlak bir hakikat olmadığı, insani düşüncelerin günümüze yansımaları olduğunu ileri sürmesi Amerikan evanjelizmini bölünmenin eşiğine getirmiştir. Liberal devrimci evanjeliklerin yorumlarına, Radikal kesimin karşı çıkması; Amerikan kiliselerinde, günümüzde de devam eden modernist / fundamentalist çekişmesi 1920'lerde zirve noktasına ulaşmıştı⁷⁶. 20. yüzyılın başlarında evanjeliklerin muhafazakâr kanadı, kendilerini Fundamentalistler olarak isimlendirdiler. Fundamentalizm terimi daha çok Hristiyanlıkta kullanılan Amerikan Protestanlığı'na özgü bir fenomendir ve evangelikalizmin bir alt türüdür. 1920'lerde kullanılmaya başlanan bu terim, modernist teolojiye ve dünyevileştirici kültürel eğilimlere karşı savaş vermeyi, iyi bir Hristiyan olmanın göstergesi sayan bir akımın adı olarak da kullanılmaktadır⁷⁷.

Fundamentalistler, sekülerizmden bireysel anlamda uzaklaşmak için, içki ve sigara içmeyi, tiyatroya gitmeyi ve dans etmeyi yasaklamakla kalmadılar aynı zamanda kadınların pantolon giymesi, erkeklerin uzun saç, sakal ve bıyık bırakmasını, tel çerçeveli gözlük kullanmaları ve parlak pantolonlar giymeleri gibi moda akımlarına karşı da katı kuralları uyguladılar. 1920'lerden 1942'ye kadar 'Youth for Christ' gibi yeni hizmet programı kurmanın yanında Bible Institute⁷⁸ gibi Kutsal Kitap enstitüleri de kurdular. Bu enstitüler sayesinde evanjelikler, İncil mesajını öğretme ve yaymanın geleneksel yöntemlerine ek olarak etkili radyo programlarıyla da öne çıkmaya

⁷⁵ Özkan, Amerikan Evanjelikleri, s.25

⁷⁶ Şener Faruk Bedir, "Reformasyondan Günümüze Evanjelik Hristiyanlı", **Birey ve Toplum Dergisi**. Cilt 3, Sayı 6, s.84

⁷⁷ Ali Rafet Özkan, "Amerikan Fundamentalizmin Dünyü Bugünü", **AÜİFD**, 18, Erzurum. 2002. s.40.

⁷⁸ <http://labts.org/> 09.08.2016

başladılar.⁷⁹ İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Billy Graham⁸⁰'ın ekümenik evanjelizm düşüncesinden kaynaklanan bir ayrılık yaşanmış ve ayrılanlar kendilerine Yeni-evanjelikler ismini vermişlerdir⁸¹. Yeni-evanjelikler 1947'de Fuller Theological Seminary⁸²'yi kurdular ve Billy Graham'ın, Amerika'nın önde gelen evanjelisti olarak ortaya çıkmasını sağladılar. Evanjelikler, 1960 ve 1970'lerde entelektüel ve toplumsal alanda geri kalmamak için mücadelelerini devam ettirdiler ve kendi bölgelerindeki kilise sayılarını artırarak, misyonerlik çalışmalarını devam ettirdiler.

Billy Graham'ın başında bulunduğu evanjelikler, uluslararası arenada 1966'da Berlin'de World Congress on Evangelism adıyla toplandılar ve 1974 yılında İsviçre'nin Lozan şehrinde The International Congress on World Evangelization'ı toplayarak ikinci konferansı düzenlediler⁸³. Lozan II yada Lozan 89 adıyla anılan üçüncü konferansı, 1989 yılında Manila'da düzenlediler. Aynı yıl Singapur'da, Dünya Evanjelizasyonu Küresel İstişare Toplantısını düzenlediler. Bu iki toplantıda da 10/40⁸⁴ penceresi denilen imgesel bir pencereyi literatüre kazandırmışlardır. En son toplantı 2010 yılında Cape Town'da düzenlenmiştir.

Diğer bir kuruluş olan Dünya Evanjelist İttifakı, 1846 yılında kurulmasına karşın uluslararası arenada ilk olarak 1951 yılında kendini göstermiş ve günümüze kadar en sonuncusu; 2008 yılında Tayland'da gerçekleşen 12 tane uluslararası konferans düzenlemiştir. Birlik, ilahiyat, dini özgürlük, kadın, gençlik ve bilgi teknolojisi komisyonlarıyla faaliyette bulundukları ülkelerdeki öğrencilere burslar vermekte ve bu sayede uluslararası misyonerlik yapabilecek kişileri seçmektedir⁸⁵.

Amerika'daki diğer etkin evanjelist gruplar ise, Pentakostallar, Mormonlar, Yedinci Gün Adventistleri, Gelenekselci Metodistler, Baptistler, Presbiteryenler,

⁷⁹ Özkan, Ali Rafet, A.g.e, s.53

⁸⁰ <https://billygraham.org/> 09.08.2016

⁸¹ Özkan, *Amerikan Fundamentalizmin Dünü Bugünü*, s.43

⁸² <http://fuller.edu/> 09.08.2016

⁸³ Bedir, A.g.e, s.88

⁸⁴ 10/40 penceresi, Ekvator'un kuzeyinde 10 ile 40 paralelleri arasında kalan ve Batı Afrika'dan Doğu Asya'ya kadar uzanan, Atlas Okyanusu ile Büyük Okyanus arasındaki bölgeyi niteleyen tüm dünyanın Hristiyanlaştırılması gayesinin önündeki meydan okumanın merkezi olarak tanımlanan, 57 bağımsız ülke ve 4 özerk ya da özel yönetim bölgesi olmak üzere toplam 61 yerleşim yerini içine alan bir penceredir⁸⁴. Bölgenin tarihsel açıdan önemli olması, Hristiyan nüfusun en az olduğu ülkelerin ve mega şehirlerin bu pencere sınırları içinde olması, İslam, Hinduizm ve Budizm mensuplarının hâkimiyetinde olması, bölgede yaşayan insanların büyük bir bölümünün fakirlerden oluşması ve etnik dillere sahip henüz ulaşılmamış insan gruplarının yaşaması bölgeyi misyonerler açısından cazip kılmaktadır. (Süleyman Turan: Mahmut Aydın “ 10/40 Penceresi: Misyonerlik Faaliyetlerinin Çağdaş Hedef Bölgesi”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, İstanbul, Cilt 12, Sayı 3, s.51)

⁸⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/World_Evangelical_Alliance 09.08.2016.

siyahların kurduğu kiliseler, Pietist gruplar, Reforme Kiliseler ve Lutheryenler, Anabaptist Mennonitler, Mesih Kiliseleri ve bazı Episkopallar'dır.

Evanjelistler, Evanjelist Birliği⁸⁶, Dünya Kiliseler ve Misyonerler Uluslararası İttifakı⁸⁷. Avrupa Evanjelist İttifakı⁸⁸, Afrika Evanjelist Derneği⁸⁹ gibi uluslararası organizasyonlarla bölgesel hâkimiyetlerini de artırmaktadırlar.

Din, Amerikan siyasi hayatına yalnızca evanjelist ve fundamentalist cemaatlerle girmemiş Amerika'nın politik geçmişi din ile her zaman iç içe olmuştur. Amerikan siyasi tarihinde, Katolik ve Protestanlar arasında siyasi bir çekişme vardır. Evanjelistler, 1970'lerden sonra Cumhuriyetçilerden yana oy kullanmaya başlamışlardır. Reagan ve yardımcısı Bush'un seçilmesinde önemli rol oynadıkları gibi, Al Gore'un başkan olması beklenirken, tartışmalı bir seçim neticesinde evanjelistlerin destek verdiği ve kendisi de bir evanjelist olan George W. Bush'un başkan seçilmesi de evanjelistlerin Amerikan siyasetinde ne kadar etkili olduklarını göstermektedir⁹⁰. Aslında Amerikan başkanlarının birçoğu, başta Jimmy Carter olmak üzere Ronald Reagan ve George W. Bush evanjeliktir. 11 Eylül 2001 yılında Amerika'nın yaşadığı terör saldırıları, Bush'un söylemlerine; "şer eksen", "haçlı savaşı", "ya bizden yana/ya da bize karşı" şeklinde yansımıştır. Evanjelistler, 2016 başkanlık seçimlerinde Donald Trump'ı desteklemektedirler⁹¹. Evanjelist başkanlar, Orta Doğu'da meydana gelen olayları, Kutsal Kitap kehanetlerinin gerçekleşmesi yönünde yorumlayan düşünceleri sebebiyle İsrail devletine karşı her zaman sempati duymuşlardır.

Evanjelistler, kişisel bir din anlayışına sahip olmaları, iman ve hayatın yegâne temeli olarak Kutsal Kitaba inanmaları, İncil'in vaazı ve evanjelizme önem verme derecelerine göre üç gruba ayrılmaktadır:

1- Muhafazakâr evanjelistler: Protestan ve Anglikanlar arasında Kutsal Kitap'ı teolojik olarak harfi harfine alan muhafazakâr bir inancı sahiptirler.

⁸⁶ <http://www.eauk.org/> 09.08.2016

⁸⁷ <https://team.org/> 09.08.2016

⁸⁸ <http://www.europeana.org/> 09.08.2016

⁸⁹ <http://www.aeffrica.org/> 09.08.2016

⁹⁰ Bedir, A.g.e, s.92

⁹¹ http://www.gallup.com/poll/193166/trump-not-yet-generating-evangelical-republican-zeal.aspx?g_source=Evanglical&g_medium=search&g_campaign=tiles 09.08.2016

2- Uzlaşmacı evanjelikler: Ekümenik harekete (küresel seviyede kilise oluşturarak dünya evanjelizasyonu sağlama) yakınlık duyan ve destek veren, bu hareket içinde bizzat çalışan ve işbirliği yapan Hristiyanlardır.

3- Fundamentalistler: Kutsal Kitabın yanılmazlığını benimseyen modernizme, liberalizme ve ekümenizme karşı olan evanjeliklerdir⁹².

Fundamentalistler’de milenyalist⁹³ ve dispanselist⁹⁴ görüş hâkimdir. Bu görüşte olmalarının nedeni; kutsal kitaplarını yorumlama tarzlarından kaynaklanmaktadır. Kutsal Kitab’a bağlılıkları sebebiyle Eski ya da Yeni Ahit arasında ayrım yapmazlar yani Tevrat’ı da kendi kutsal kitapları olarak kabul ettikleri gibi Yahudilerin seçkin ırk olduğunu da kabul eder ve onların korunması gerektiğini savunurlar⁹⁵. Yahudiler, Ortadoğu’da bir Yahudi devleti kurulması ve devam etmesini nasıl destekliyorlarsa, evanjelistler, bu konuda daha fanatik bir tutum sergiler. Çünkü kıyametin kopup, Mesih’in yeryüzüne inmesinin bazı şartları vardır. Bu şartlar⁹⁶:

- Yahudilerin, Arz-ı Mevud’a geri dönmeleri, oraya yerleşmeleri ve orada bir devlet kurmaları,
- Mescid-i Aksa’nın yıkılıp yerine yeniden Süleyman Mabedi’nin yapılması,
- Tüm insanlara İncil’in ulaştırılması ve anlatılması,
- 7 yıl sürecek olan tribülasyon⁹⁷ döneminde Yahudilerin ve inananların eziyet çekmesi,
- Kudüs’ün tek ve değişmez başkent yapılması
- Armageddon savaşı⁹⁸

⁹²Ali İsra Güngör “*Katolik Kilisesinin Çağdaş Misyon Anlayışında Diyalog Kavramı*” **Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu I**, Ankara 1996, s.183

⁹³Kıyametin kopacağı ve Mesih’in döneceği inancı. Bu inanişâ göre Mesih’in gelmesinden sonra bolluk ve mutluluğun olacağı bin yıl sürecek olan tanrının krallığı kurulacak ve sonra kıyamet kopacaktır (<https://en.wikipedia.org/wiki/Millennialism> 24.08.2016)

⁹⁴Bu inanişâ göre Tanrı, Dünya hayatını yedi bölüme ayırmıştır. Son bölüm ise kıyametin kopuşu ve Mesih’in Dünya’ya gelmesidir. (https://en.wikipedia.org/wiki/Dispensationalist_theology 24.08.2016)

⁹⁵ Özkan, Amerikan Evanjelikleri, s.29

⁹⁶ Yasin Yaylar, “*Evanjelizm ve Türkiye Planı*”. **Ahi Evran Üniversitesi. S.B.E**, Kırşehir, 2011 s.13

⁹⁷Selanikliler: 16/18. Yahudilerin ve İman edenlerin eziyet görmesi. Bu azaptan imanlı Yahudiler ve evanjelikler göğe kaldırılıp kurtarılacaktır.

⁹⁸Vahiy 16: 16. İnsan yönetimleriyle Tanrı arasında gerçekleşecek son savaşı anlatan bir tabirdir. Kıyamet yaklaştığında Kudüs yakınlarındaki Armagedon denilen yerde, Şeytanın önderliğinde insanlar Armageddon savaşlarını yaparak tüm dünyada karışıklık çıkaracaklardır. Bunun akabinde Hz. Hz. İsa yeryüzüne inecek, kendisine inanan geçmişteki insanları dirilterek yeryüzünde adalet ve egemenliği sağlayacaktır. İncil’de “Üç kötü ruh, kralları Armagedon denilen yerde topladılar” şeklinde geçmektedir.

- Savaştan sonra inananların semaya yükseltilmesidir.

Bu grupların Yahudileri bu kadar kollayıp desteklemelerinin arka planında tüm dünyanın Hıristiyanlaştırılması ideali yatmaktadır. Ortadoğu'da Yahudilerin bulunması, bölgede kaos ve kargaşanın hakim olması, buradaki misyonerlik faaliyetlerini kolaylaştırmıştır. Yahudilerin, bölgedeki Müslümanlar kadar tehdit oluşturmayacağı görüşü ve İslamiyet'in bölgede yayılmasının hız keseceği düşüncesiyle Yahudiler desteklenmektedir. Evanjeliklerin amacı, Yahudilerin dünya hâkimiyetini gerçekleştirmesi için onlara yardım etmek değil, Hıristiyanlığın tamamen dünyaya hâkim olabilmesi için Yahudilerden faydalanmaktır⁹⁹. Günümüzdeki savaşların ve özellikle Ortadoğu'da çıkarılan karışıklıkların yegâne amacı; Hz.İsa Mesih'in yeryüzüne inmesi için gerekli şartların oluşturulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda evanjelik kurum ve kuruluşlar, Yahudileri bölgede desteklemektedir. Sonuç olarak, Ortadoğu'da çıkan her türlü karışıklık işlerine gelmekte ve aslında dinlerine hizmet ettiklerini düşünmektedirler.

⁹⁹ Özkan, Amerikan Evanjelikleri, s.34

II. BÖLÜM

2.1- MİSYONERLİKTE BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ

İletişim teknolojisi, mesajların bir yerden başka bir yere hızlı bir şekilde ulaştırılmasını sağlarken, bilgisayar teknolojisi ise hesaplama ve bilgiyi işleme yeteneğimizi artırmaktadır. Bilgisayarlar ve yazılımların yardımıyla bilginin toplanmasını, işlenmesini, depolanmasını ve ağlar sayesinde bir yerden bir yere iletilmesini sağlayan bütün teknolojiler, bilişim teknolojisi olarak adlandırılır.¹⁰⁰ Bilişim teknolojisi maliyeti ve tekrarı azaltması, her türlü bilgi akışını hızlandırması ve zamanı kullanmada sağladığı avantajlar nedeniyle son yıllarda çok etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

Hristiyan gruplar, klasik yöntemlerin yanı sıra son yıllarda misyonerlik faaliyetlerini elektronik ortamda da gerçekleştirmektedirler. Dünyanın her tarafından insanlar zamanlarının büyük bir bölümünü radyo, televizyon ya da internetin başında geçirdikleri için kendilerine iletmek istenen kültürün ve dini öğretilerin farkında olmadan alıcısı durumuna geçmektedirler. Son yıllarda ülkeler de, dini öğreti ve kültürlerini bu vasıtalarla etkilemek istedikleri topluma empoze etmeye çalışmaktadırlar.

Misyonerler, bilgi çağında insanlara ulaşmada en hızlı ve maliyetsiz iletişim aracı olarak, radyo, tv ve interneti tercih etmektedirler. Bunlara kitle iletişim araçları da denilmektedir. Kitle iletişim araçları yardımıyla, toplumları etkilerler ve istenilen istikamete doğru çekerler. Misyonerler, onlarca internet sitesi, televizyon ve radyo kanallarıyla Hristiyanlara, İslam'ın şiddet ve şehvet düşkünlüğünü teşvik eden¹⁰¹ bir din gibi gösterirler ve bu şekilde, Hristiyanlıktan İslam'a geçişleri de minimuma indirmeyi amaçlarlar. 21.yy' da özel televizyon kanallarının açılmasıyla Hristiyan değerleri, çeşitli televizyon programları aracılığıyla gizlice evlere girmiş ve zaman içerisinde Türk kültürünün direnç noktalarını zedelemiştir. Bunun sonucunda Müslümanlar, hangi değerlerin bizim hangi değerlerin Hristiyanlıkla alakalı

¹⁰⁰ Mustafa Sangün, A.g.e s. 6

¹⁰¹ Abdurrahman Kurt, "Televizyonda Misyonerlik", UÜİFD. Cilt.18, Sayı 1, 2009, s.3

olduğunun farkına varmakta zorlanır hale gelmişlerdir.

Ortaya çıktığında tüm Protestanları kapsayan bir kelime olan evanjelizm kelimesi zamanla Amerika’da ki muhafazakâr Protestanları nitelendiren bir anlam daralmasına uğramıştır. Lakin biz çalışmamızda evanjelik kiliseleri incelerken tüm Protestan kiliselerine vurgu yapmış olacağız

Biz burada öncelikli olarak, bilişim teknolojilerini ihtiva eden radyo, tv ve internet kullanımları hakkında bilgi vermek istiyoruz.

2.1.RADYO

İngiliz bilim adamı James Maxwell 1865 yılında, elektronik olarak üretilen radyo dalgalarının yayılma teorisini bulmuş ve Alman fizikçisi Heinrich Hertz, 1888 yılında Maxwell'in teorisini pratik olarak kullanmıştır. 1898 yılında ilk radyo resmen doğmuştur. Radyonun mucidi Guglielmo Marconi olarak kabul edilir. 1923 yılında yüksek radyo dalgalarının İyonosfer'e çarparak dünyaya döndüğü teorisi ispatlanınca; radyo, deniz aşırı haberleşme de dâhil olmak üzere insanlık tarafından daha yaygın olarak kullanılmaya başlandı.¹⁰²

İlk radyo yayını Reginald Aubrey tarafından 24 Aralık 1906 tarihinde Massachussets eyaletinde radyo anteni aracılığıyla yapıldı. Program, Fessenden'in bizzat çaldığı “Oh, Kutsal Gece” adlı bestesiyle başlamış ve dinleyicilerinin Noellerini kutlaması ile sona ermiştir¹⁰³. İlk düzenli radyo yayınının Kasım 1920’de başlamasının ardından ilk özel sektör dini radyo yayını, kilisede yapılan akşam ibadetidir.¹⁰⁴

Türkiye’de ilk radyo yayını, 6 Mayıs 1927’de, Sirkeci’deki Büyük Postane binasının bodrum katında başladı. Henüz kimsede radyo alıcısı bulunmadığından postane binasının kapısının üzerine, yerleştirilen hoparlör yardımıyla her akşam yayın yapılmaya başlandı. Amaç, halkın radyo yayınlarını dinleyip tanınması, kendi çevrelerine anlatarak radyo kavramının yayılmasını sağlamaktı. İstanbul Radyosu’nun ilk naklen yayını, 3 Şubat 1932’de Atatürk’ün

¹⁰² <http://ari.cankaya.edu.tr/~figen/radyo.htm> 19.05.2016

¹⁰³ <http://onedio.com/haber/ilk-radyo-yayini-ne-zaman-yapildi-radyoculuk-tarihi--43474> 19.05.2016

¹⁰⁴ Mahmut Aydın, “Evanjelik Hristiyanlar’ın Misyon Yöntemleri”, **Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye’de Misyonerlik Sempozyumu**, Ankara 2005, s.15

isteğiyle, Ayasofya camisinden Kadir gecesi okunan Türkçe ezanla başlamış ve mevlitle devam etmiştir.¹⁰⁵

Evanjelist Hristiyanlar, 1920’lerde radyoyla daha fazla insana ulaşabildiklerini ve maliyetinin diğer geleneksel yöntemlere göre daha az olduğunu fark ettiklerinde faaliyetlerini bu yöne de kaydıldılar.

1923 yılında, S. Parker Cadman tarafından başlatılan radyo vaizliği, büyük buhranın da etkisiyle 1930 yılında milyonlarca dinleyici kitlesine hitap etmeye başladı. Devam eden yıllarda Charles Coughlin, Bob Jones, Ralph W. Sockman, Charles E. Fuller, Billy Graham, Billy Sunday ve D.L.Moody sayesinde Evanjelist düşünce, dindar, anti-komünist ve anti-semitik dinleyiciye ulaştı.¹⁰⁶ Zamanla misyonerlik faaliyetleri için, dünya genelinde binlerce radyo istasyonu kurulmuş ve yayınlarına devam etmiştir. Günümüzde radyo, internetin yaygınlaşması, ucuzlaması ve bant genişliğinin artmasıyla, eski popülaritesini kaybetmiştir.

2.1.1. Türkçe Misyonerlik Faaliyeti Yapan Protestan Radyo Kanalları

Araçlarla yapılan seyahatlerde daha çok kullanıldığından Türkiye’de, ulusal ve bölgesel olarak yayın yapan misyoner radyo kanallarını dinleyenlerin sayısını tespit etmek mümkün değildir. Çalışmamızda belirttiğimiz radyo kanalları, Protestan öğretisine göre yayınlar yapmaktadır.

Günlük on bin kişi ve üzeri giriş yapılarak internet üzerinden takip edilen radyo kanalları şunlardır:

Radyo Lütüf : “*Lütüf yoluyla kurtuldunuz*” sloganıyla 2012 tarihinde¹⁰⁷ yayın hayatına başlamıştır. Web sitesi üzerinden¹⁰⁸ dinlenebileceği gibi İos¹⁰⁹, Android¹¹⁰ ve Windows Phone¹¹¹ uygulamaları mevcuttur. Sitenin kendi içinde var olan forumuyla birlikte; Facebook¹¹² ve Twitter¹¹³ gibi sosyal ağ üzerinden de tartışma ve sohbet

¹⁰⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/istanbul_Radyosu 19.05.2016

¹⁰⁶ <https://en.wikipedia.org/wiki/Televangelism> 19.05.2016

¹⁰⁷ <http://www.whois.com.tr/domain/radyolutuf> 19.05.2016

¹⁰⁸ <http://www.radyolutuf.com/> 19.05.2016

¹⁰⁹ <http://www.apple.com/tr/ios/what-is/> 19.05.2016

¹¹⁰ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Android> 19.05.2016

¹¹¹ <https://www.microsoft.com/tr-tr/store/apps/windows-phone> 19.05.2016

¹¹² <https://tr-tr.facebook.com/> 19.05.2016

¹¹³ <https://twitter.com/> 19.05.2016

imkânları sağlanmaktadır. Sitenin internet üzerinden günlük, dinlenme ortalaması 16.000 kişidir. Siteye kurulduğu günden bu yana 18 milyon kullanıcı erişmiştir.¹¹⁴ Site yıllık olarak güncellenmektedir. Protestan öğretisini yaymaya çalışan radyo; ilahiler, sohbetler, müzik yayını, dini programlar ve dini tartışmalar üzerine yayın yapmaktadır. Web sitesinde ağırlıklı olarak kutsal metinlerden pasajlar alınmış ve bunlar videolarla desteklenmiştir.

Radio Shema : “*Sevginin ve esenliğin sesi*” sloganıyla yayın yapan Radio Shema’nın beğenilen, sevilen anlamları vardır. Bunun yanında Shema kelimesi Yeşeya kitabının 48. bölümünde¹¹⁵ dinle anlamıyla kullanıldığından dolayı buraya bir gönderme yapıldığını düşünmekteyiz. Radio Shema, 2003 tarihinde¹¹⁶ Ankara Cinnah Caddesi üzerinde, Soner TUFAN adına Kurtuluş Radyo Tv Org.A.Ş. üzerine tescil edilmiştir. Bu kişi aynı zamanda tüm özel radyo Tv yayıncıları derneği olan, TURİYAD’ın genel sekreteridir.¹¹⁷ Radio Shema, bu kişinin şahsi gayretleriyle geniş bir dinleyici kitlesine ulaşmıştır. Türkiye’deki Hristiyan misyoner radyolara kurulum aşamasında yardımları ile tanınmaktadır. Radyo 98,0 frekansından, haftanın 7 günü sabah 6.30’dan 00.15’e kadar yayın yapmaktadır. Yayın akışı içinde günün değişik saatlerinde dua, kutsal kitaptan pasajlar, öyküler, özdeyişler ve kendi deyişleriyle; insanın içindeki güçleri harekete geçiren müzikler yer almaktadır. Aynı zamanda çocuklara yönelik programlar yapılmakta ve özel olarak da pazar günleri dini yayınlara ağırlık verilmektedir. İnançlarına yönelik müzik yapan tanınmamış gruplara yardım etmek adına grupların albümlerini satışa çıkma dönemlerinden önce sıkça yayınlamaktadırlar. Özellikle Ankara, Samsun ve çevresinde daha sıklıkla dinlenmektedir. Allolen radyonun desteğiyle Viyana’ da yayın yapmaktadır. Sosyal ağlardaki takipçi ve beğeni sayısı azdır. FM radyo frekansından çok daha fazla kişiye ulaştığı için web üzerinden¹¹⁸ dinlenme yüzdesi daha düşüktür.¹¹⁹

Radyo DWG : “*Tanrının sözü*” sloganıyla 2006 yılında, Almanya’da kurulan bir misyonerlik radyosudur. Merkezi Stuttgart’tadır. Radyo, Almanya’nın 16 eyaletinde de FM bandı üzerinden radyo yayını yapmaktadır. Radyonun sorumlusu Peter

¹¹⁴ <http://www.alexa.com/siteinfo/radyolutuf.com> 19.05.2016

¹¹⁵ <http://www.christiananswers.net/turkish/bible-tr/tr-isa48.html> 19.05.2016

¹¹⁶ <http://www.whois.com.tr/domain/radioshema> 19.05.2016

¹¹⁷ <http://www.turyad.org.tr/page/yonetim-kurulu/193> 19.05.2016

¹¹⁸ <http://www.radioshema.com/> 19.05.2016

¹¹⁹ <http://www.alexa.com/siteinfo/radioshema.com> 19.05.2016

Harder'dır. Türkiye'ye yönelik yayınları 2012 yılında başlamış ve başında TR uzantısı ile Türkiye'de web üzerinde yayın yapmaktadır¹²⁰. Aynı zamanda Romence, Rusça ve Arapça yayınları ve bu dillerde web siteleri de mevcuttur. Site üzerinden yapılan yayınlar ve site içerikleri ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Türkiye'ye yönelik sitede Kutsal Kitap ağırlıklı yazılar ve günlük vaazlar varken, Almanya'ya yönelik sitede ek olarak sağlık programları ve çocuklara yönelik programlara da yer verilmektedir. Türkiye'ye yönelik sitede son yıllarda sığınmacılara yönelik faaliyetler üzerinde durulmaktadır. Sitenin dinlenme oranı yüksektir¹²¹. Sosyal ağlardaki başarısı zayıftır.

Family Radyo : “*Bir Gerçek ve Umut Işığı*” sloganıyla 1959 yılında San Francisco şehrinde kurulmuş ve Tanrı sözünü Kutsal Kitap'ta yer aldığı gibi yaymak amacıyla yayın yaptığını iddia eden radyo istasyonudur.¹²² İos ve Android uygulamaları da olan radyo 51 ülkede yayın yapmakta ve her ülkenin kendi dilinde hizmet vermektedir. Radyonun Türkçe bölümü 2014 yılında açılmıştır. Türkçe bölümünde Kutsal Kitap okuma parçaları, işitsel arşiv, kendi kuruluşları hakkında bilgi ve bağış bölümü vardır. Sitenin ana sayfasında¹²³, günlük programların yayın saatleri, yayını takip edemeyenler için tekrar dinleme olanağı, İncil'in online okunabildiği sesli ve görüntülü bölümler ve iş başvuru bölümü yer alır. Sitenin günlük girişi 93 bin seviyelerindedir¹²⁴. Sosyal ağ üzerinden dinleyicilerin birbirleriyle iletişime geçilebileceği düzenlemeler mevcuttur.

Radio Light: 2004 yılında¹²⁵ 103, 6 frekansından yayın yapmaya başlamıştır. Web sitesi üzerinden¹²⁶ radyo programlarına ve arşivlere ulaşmak mümkündür. Radyoda Kutsal Kitap okumaları olduğu gibi sohbet, müzik, çevre, aile, kadın, tüketici sorunları ve spor programları haftanın değişik gün ve saatlerinde yayınlanmaktadır. Canlı yayın sırasında telefonla bağlanarak canlı etkileşim çok yüksek düzeyde

¹²⁰ <http://www.tr.dwg-radio.net/> 19.05.2016

¹²¹ <http://www.alexa.com/siteinfo/tr.dwg-radio.net> 19.05.2016

¹²² <http://international2.familyradio.org/tr/> 21.05.2016

¹²³ <http://www.familyradio.org/> 21.05.2016

¹²⁴ <http://www.alexa.com/siteinfo/familyradio.org> 21.05.2016

¹²⁵ <http://www.whois.com.tr/domain/radiolight> 21.05.2016

¹²⁶ <http://radiolight.net/> 21.05.2016

olduğundan sosyal ağlardan takip oranı yüksek değildir. Web sitesi üzerinden radyo dinlemek için girenlerin sayısı yıllık 6 milyon civarındadır¹²⁷.

Müjde FM: 1993 yılında ilk yayınlarına “*Hep bir adım önde*” sloganıyla başlayan Müjde FM 2005 yılında lisans haklarını çoğaltarak Müjde FM, Müjde FM Ege ve Müjde FM Akdeniz adı altında 3 ayrı radyo olarak faaliyetlerine devam etmektedir.¹²⁸ MüjdeFm 89, 6 frekansından Marmara bölgesine yayın yapmaktadır. İyi Haber Yayın Organizasyon Tic. A.Ş. üzerine kayıtlı olan radyonun web sitesi ¹²⁹ üzerinden de canlı yayını takip edilebildiği gibi, aynı zamanda İos ve Android uygulamaları da mevcuttur. Diğer misyoner radyolarından farklı olarak sürekli olarak dini yayın yapmak yerine, müzik programlarına ağırlık vermektedir. Nostalji, arabesk, pop, türkü tarzında müzikler yayınlayıp, gündemi takip eden müzik yayın politikası sayesinde kişileri radyo dinlemeye alıştırdıktan sonra belli aralıklarla verilen dini mesajlara tâbi tutmaktadır. 2005 yılında, İzmir 102, 00 frekansından faaliyete geçen, Müjde EGE radyosu Medya İzmir Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. A.Ş. üzerine kayıtlıdır. İzmir ve Ege bölgesine yayın yapmaktadır¹³⁰. Müjde FM Akdeniz, Adana 98.00 frekansından, 2005 yılında, faaliyetine başlamış olup Sabah Yıldızı Radyo TV Yayın İletişim Reklam San. Tic. A.Ş. adına kayıtlıdır.¹³¹ Üç radyonun da yayınları aynı olup, sadece bölgesel reklamlarında farklılık vardır. Ege ve Akdeniz radyoları farklı şirketler üzerinde kayıtlı olmasına rağmen yazışma adresleri İstanbul’dadır. Web sayfasından giriş yıllık 8, 5 milyon civarındadır. ¹³²

Hristiyanradyo.com: Dünya’nın bütün ülkelerinde yeni çıkmış ve popüler olan Hristiyan şarkıcıların müziklerini, kilise ilahilerini Türkçe, Arapça, İngilizce ve İbranice olarak günün 24 saati online olarak yayınlayan site 2010 yılında¹³³ kurulmuştur. Sadece web sitesi üzerinden yayın yapan bir radyodur.¹³⁴ Sosyal

¹²⁷ <http://www.alexa.com/siteinfo/radiolight.net> 21.05.2016

¹²⁸ <http://www.mujdefm.com.tr/corporate.html> 21.05.2016

¹²⁹ <http://www.mujdefm.com.tr/marmara.asp> 21.05.2016

¹³⁰ <http://www.mujdefm.com.tr/ege.asp> 21.05.2016

¹³¹ <http://www.mujdefm.com.tr/akdeniz.asp> 21.05.2016

¹³² <http://www.alexa.com/siteinfo/mujdefm.com> 21.05.2016

¹³³ <http://www.whois.com.tr/domain/hristiyanradyo.com> 21.05.2016

¹³⁴ <http://www.hristiyanradyo.com/> 21.05.2016

ağlarda üyeler arasındaki iletişim yüksektir.

Protestanların inançlarını yayma isteği, diğer mezheplere göre farklılık arz ettiği için Türkiye'deki radyo kanallarında, yayın egemenliği Protestanlardadır. Radyo kanallarında özentisiz programlar olduğu gibi derli toplu programlarda mevcuttur. Yayınlar sırasında fark ettiğimiz şeylerin en başında programlarda, düzgün bir diksiyon ve Türkçe ile ilk etapta Hristiyanlığın değil daha çok batılılaşmanın ve modernizmin propagandası yapılmaktadır. Bu şekilde tesadüfen radyoyu dinleyen bir kişi kanal değiştirmemektedir. Bazı radyo kanalları dış destekli olduğu için reklama fazla girmemektedirler ve bu şekilde yayın bütünlüğü sağlanmaktadır. Günün popüler müzikleri çalarken araya dini motifleri yüksek bir müzik koyulduğunda dinleyici kanalı değiştirmemektedir. Dinleyicilere bu şekilde kilise müziklerinin insanların duygu durumlarını rahatlattığı şeklinde subliminal mesajlar¹³⁵ verilmektedir. Radyo kanallarında belirli gün ve saatlerde dini yayınlar olduğu gibi kendi dini öğretilerini daha sıklıkta vurgulayabildikleri sosyal içerikli yayınlara daha çok ağırlık vermektedirler.

2. 2. TELEVİZYON

Televizyon veya kısaca TV, bir vericiden elektromanyetik dalga halinde yayınlanan görüntü ve seslerin, ekranlı ve hoparlörlü elektronik alıcılar vasıtasıyla, yeniden görüntü ve sese çevrilmesini sağlayan haberleşme sistemidir.¹³⁶

Televizyon, ilk defa 1907 yılında, Rus bilim adamı Boris Rosing tarafından bulunmasına rağmen 1927 yılında, gerçek anlamda çalışan ilk televizyon Philo Farnsworth tarafından icat edildi. 1928'de de ilk televizyon kanalı WRGB Amerika'da yayın hayatına başladı. 1936'da Kálmán Tihanyi ilk flat ekran televizyonu hayata geçirdi. González Camarena ise 1940 yılında ilk renkli televizyonun patentini aldı.¹³⁷

Devlet adına radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmek amacıyla, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), 01 Mayıs 1964'de kuruldu. 31 Ocak 1968'de, Türkiye'nin ilk deneme yayını, Ankara'da Mithatpaşa Stüdyosu'nda

¹³⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Subliminal_mesaj 21.05.2016

¹³⁶ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Televizyon> 21.05.2016

¹³⁷ Radyo Televizyon Tarihi, MEB Yayınları, Ankara, 2011, s.28

Mahmut Tali Öngören'in açılış konuşmasıyla başladı. Haftada 3 gün, üçer saat olarak başlayan deneme yayınları, 1 yıl sonra haftada 4 güne çıktı. 1970'de İzmir Televizyonu, ardından 1971'de İstanbul Televizyonu faaliyete geçti¹³⁸.

Uluslararası televizyon kanallarına bakıldığında, bu alandaki dini yayın egemenliği de, evanjelist gruplardadır. Televizyon, eğitilmiş ya da okuryazar olan olmayan, dünyanın her tarafından insanların iştirak ettiği, küresel bir dünyadır ve bu dijital dünyada yer alabilmek, tüm toplumsal kurumlar için zorunluluk haline gelmiştir¹³⁹. Günümüzde birçok dini grup küresel iletişim ve bilişim sistemlerinden kendi çıkarları doğrultusunda yararlanmaya çalışmaktadır. Televizyonlarda on binlerce kişiye verilen vaazlar, birçok dilde canlı ya da banttan yayınlanmaktadır. Bu vaazlarda kendinden geçmiş görünen ateşli hatipler, iletişim tekniklerini de kullanarak misyonlarını yaymaktadırlar. Biz burada konuya aydınlık getirebilmek için ilk önce Tele-evanjelizm kavramı üzerinde duracağız.

2.2.1 Tele-Evanjelizm

Tele-Evanjelizm, Hristiyanlığın iletişim için televizyonu kullanmasıdır. Televizyon ve evanjelizm kelimelerinden üretilmiş bir tabirdir¹⁴⁰. Tele-evanjelizm bugün tamamen Evanjelistlerin ve fundamentalistlerin elindedir. Evanjelistler, uydu yayınları sayesinde vaazlarını neredeyse dünyanın her tarafına ulaştırabilmektedir. Bu yayınlar, 3. Dünya ülkeleri başta olmak üzere haftada 7 gün 43 ülkeye ulaşmaktadır. Evanjelistlerin hazırladığı tv programlarını izleyenlerin, % 30'u çocuk ve gençlerden oluşmaktadır¹⁴¹. Evanjelistler tarafından hazırlanan dini içerikli programlar sadece Hristiyanların mevcut inançlarının güçlenmesine değil, aynı zamanda evanjelik dünya görüşüne yeni sempaticiler kazandırılmasına büyük katkı sağlamaktadır

Televizyon dünyasının bir show dünyası olduğu ve sahnenin sürekli canlı olması gerektiğini bilen evanjelik gruplar, kitleleri arzuyla ekran başına toplamak için kışkırtıcı programlara ve onlara uyumlu hatiplere ihtiyaç duyarlar. Verilmek istenen mesajın içeriğinden ziyade nasıl ve ne ölçüde kitlelerle bağ kurmaya imkân

¹³⁸ <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx> 21.05.2016

¹³⁹ Kurt, A.g.m, s.7

¹⁴⁰ <https://en.wikipedia.org/wiki/Televangelism> 23.05.2016

¹⁴¹ Aydın, *Evanjelist Hristiyanlar'ın Misyon Yöntemleri*, s.21

sağlayacağı önemlidir. Bu alanda söz sahibi olan Abdurrahman Kurt'a göre televizyonla birlikte, Amerika'da dini kanallar kurulmuş, retorik sahibi bazı hatipler, muhafazakâr Amerikan dünyasında popüler yıldızlar kadar öne çıkmışlardır. Evanjelistler, Amerika'nın her tarafında bir ağ gibi kurdukları kilise ve vakıfların yanı sıra medyaya da büyük ağırlık vermiş, vaizler kilise kürsüsünden çok daha ateşli bir anlatım diliyle, televizyon kanallarına transfer edilmiştir.¹⁴²

Bilinen en meşhur tele-Evanjelistlerden olan Oral Roberts, AA Allen, Robert H. Schuller, Rex Humbard, Jerry Falwell, Billy James Hargis, D James Kennedy, T L Osborn, Earl Pauk, Rex Humbard hayatta değillerdir. Joyce Mayer, Jim Bakker, Crofle Augustus Dolari, Jesse Duplantis, Zekeriya Butrus, Mark Finley, Paula White, Ray McCouler, Adam Boshoff, Kenneth Copeland, Charles Stanley, Franklin Graham, Marilyn Hickey, James Robison ve Pat Robertson gibi şahsiyetler yaşamakta olan en meşhur Tv evanjelistleri arasında yer almaktadır.

Müslüman vaizlerle karşılaştırıldığında, evanjelist hatiplerin, vaazlarını stand-up modunda, beden dilini kullanan ve konuşmalarında yardımcı araç olarak görselliğe geniş yer vermiş kişiler olduğu görülmektedir.

2.2.2. Türkçe Misyonerlik Faaliyeti Yapan Protestan Televizyon Kanalları

Dünya üzerinde değişik uydulardan izlenebilecek İngilizce, Almanca, Fransızca, İspanyolca, Rusça, Arapça, Hintçe, Korece, Çince, Japonca yayın yapan evanjelist misyoner kanalları vardır. Türk vatandaşları da arzu ettikleri takdirde bu kanallara erişebilmektedir. Ancak misyonerlerin istediği, her ülke vatandaşlarına kendi dillerinde misyonerlik hizmeti sunmaktır. Son yıllarda ülkemizde de yerel misyonerlerle, televizyonlarda misyonerlik hizmeti verilmektedir. Tezimizde uydu üzerinden yabancı dilde yapılan misyonerlik faaliyetleri yerine Türkçe yayın yapan televizyonları inceleyeceğiz.

Sat7türk Tv: 1995 yılında, Ortadoğu'da farklı Hristiyan mezhebi ve kiliselerini temsil eden 20 girişimci tarafından kurulmuş ve 1996 yılının Mayıs ayında Hotbird (Eutelsat) uydusundan yayın yapmaya başlamış olan bir televizyon grubu, SAT-7 TÜRK adıyla 2015 tarihinden itibaren Türksat 4A uydusu üzerinden Türkçe yayın

¹⁴² Kurt, A.g.e, s.9

yapmaktadır¹⁴³. Merkezi; Kadıköy-İstanbul'dadır. Haftanın 7 günü düzenli olarak yayın yapan kanalın, daha önceki genel yayın yönetmenliğini, Malatya'daki Zirve Yayınevi katliamından sağ kurtulan, Gökhan Talas¹⁴⁴ yapmaktaydı. Günlük yayın akışında; Hristiyan temalı filmler, Hristiyan mezheplerini anlatan belgeseller, çocuk programları, kutsal kitap hikâyeleri, kutsal kitap okumaları, mesleklerinde başarılı olmuş Türk Hristiyanlarının tanıtımları, kadın ve sağlık programları yer almakla beraber dini programlar ağırlıktadır. Yayın yaptığı bölgelerde yaşayan Hristiyan nüfusun, inançları hakkında bilgilendirilmesi, ortak bir dil ve anlayışla kendilerini ifade edebilmesi hedefiyle faaliyet yürüttüğünü iddia eden kanal, belirli bir mezhebin değil tüm Hristiyan mezheplerinin görüşlerini yansıtan bir yayın anlayışına sahip olduğunu söylese de yayın ağırlığı Protestan öğretisi üzerinedir. Web sitesinde aynı zamanda dini kitap satışı ve Sat7Türk'e gelir sağlamak amacıyla teknolojik ürünler satılmaktadır. İos ve Android uygulaması mevcuttur. 2009 yılından itibaren web sitesi üzerinden de canlı yayın yapmaktadır. Web sitesi üzerinden izlenme oranı düşüktür¹⁴⁵. Televizyonun sosyal ağ örgütlenmesi ve üyeler arasındaki haberleşme oranı yüksektir.

Kanalhayat Tv: 2007 tarihinde Hotbird üzerinden yayın hayatına başlayan kanal, 2014 yılından itibaren Türksat 4A üzerinden yayın yapmaktadır. Sadece Türkiye'de değil Avrupa, Orta Doğu, Asya ve Kuzey Afrika'nın birçok kesimlerinde de izlenebilmektedir. Kanal Hayat'ta farklı ülkelere yabancı vaizlerin, Türkçe dublaj yapılmış programlarının yanı sıra, Türkiye'de bulunan bazı kilise vaizleri tarafından hazırlanan programlar da yayınlanmaktadır. Bunların yanı sıra İsa Mesih'in yaşamını anlatan filmler, diziler, belgeseller, soru-cevap programları, müzik programları ve farklı ülkelere İsa Mesih'e iman etmiş olan kişilerin, hayat öyküleri de yer almaktadır. Kanalın, web sitesi ¹⁴⁶ üzerinden de online izlenme oranı çok yüksektir¹⁴⁷. Web sitesi üzerinden Zekeriya BUTRUS¹⁴⁸, Joyce MAYER¹⁴⁹, Charles STANLEY¹⁵⁰, in vaazları sıkça ve güncellenmiş olarak yayınlanması, kanalın sadece Hristiyanlığı anlatan ve inananlarına bilgi veren bir kanal değil aynı zamanda misyoner Evanjelik kanal olduğunu göstermektedir. Windows Phone, İos ve Android

¹⁴³ <https://www.sat7turk.com/> 25.05.2016

¹⁴⁴ <http://www.radikal.com.tr/hayat/turkiyenin-ilk-hristiyan-kanali-geliyor-1354250/> 25.05.2016

¹⁴⁵ <http://www.alexa.com/siteinfo/sat7turk.com> 30.05.2016

¹⁴⁶ <http://kanalhayat.tv/> 30.05.2016

¹⁴⁷ <http://www.alexa.com/siteinfo/kanalhayat.tv> 30.05.2016

¹⁴⁸ www.joycemeyer.org 30.05.2016

¹⁴⁹ www.fatherzakaria.net 30.05.2016

¹⁵⁰ <https://www.intouch.org/> 30.05.2016

uygulamalarındaki başarısının yanı sıra, sosyal ağlarda da çok başarılıdır. Youtube video izleme sitesinde işitme engelliler için kutsal kitap görüntüleri mevcuttur¹⁵¹

Türkçe yayın yapan yukarda saydığımız kanallar haricinde, İntelsat, Atlantic bird, Amos, Sirius, Eutelsat, Astra, Abs ve Express gibi uydular üzerinden GodTV, CNA Sat, Revelation TV, Kkr-TV, ACC TV, TV Cristo, Miracle Channel, FCN TV, ATV Sat, CNA Sat, Hope Channel, Angel TV, Gospelhub TV, TV Charity, TV Trwam, Evangelist Online, Divine Truth, UCB, CYC, GLC, Liberty Channel, The Word Network, CTN gibi Türkçe yayın yapmayan, Protestan televizyon kanallarına Türklerde erişebilmektedir.

Türkiye’de yayın yapan misyoner televizyon kanallarında yayın saatlerine göre İncil okumaları, dini belgeseller ve filmler, çizgi filmler¹⁵², soru-cevap bölümlerinde din değiştirme hikâyeleri ve dua programları görsellik ön plana konularak verilmektedir.

Türkiye’de, Türkçe olarak düzenli yayın yapan tv kanallarının yanı sıra düzensiz yayın adı verilen, veri olduğunda yüklenme ve izlenme imkânı sağlayan youtube, vimeo, dailymotion gibi platformlar da mevcuttur. Bu sitelerde Kutsal kitap, Protestanlığın tarihi gelişimi, Protestan kiliseleri hakkında işitsel ve görsel bilgiler, din adamlarının vaazları, ilahiler, din değiştirenlerin hikâyeleri, günlük toplantıları ve ibadetleri hakkında görsel sunumlarla da misyonerlik faaliyeti yapılmaktadır.

Günümüzde çok yaygın olmamakla birlikte misyonerlikte kullanılan bir diğer yöntem de telefon misyonerliğidir. Telefon evanjelizmi ilk kez İngiliz kilise Pastörü Wilbur Boume tarafından 1957 yılında yazılan “God gave me a telephone”, adlı kitapla gündeme gelmiştir¹⁵³. Telefon rahipliği bağlamında, din adamları bulundukları bölgedeki yerel basına, telefon numaralarının bulunduğu ilanlar vererek, sıkıntısı veya sorunu olanların, günün herhangi bir saatinde sorunlarını ve sıkıntılarını paylaşmak için kendilerinden randevu alabileceklerini ifade etmektedirler. Türkiye’de bu misyonerlik türü, uygulanma alanına sahip değildir.

¹⁵¹<https://www.youtube.com/user/kanalhayatplay> 30.05.2016

¹⁵² <https://www.youtube.com/playlist?list=PL8rz7fd8o-WqCFNPVCG2pqUYYtDA2pNqR>

¹⁵³ Aydın, *Evanjelik Hristiyanlar'ın Misyon Yöntemleri*, s.26

2.3 İNTERNET

1985 yılında kullanılmaya başlayan internet kelimesi, “kendi aralarında bağlantılı ağlar” anlamına gelen terimin kısaltılmasıdır. İnter; İngilizcede karşılıklı anlamına, net kelimesi ise; ağ anlamına gelir. İnternet, çok protokollü bir ağ olup birbirine bağlı bilgisayar ağlarının tümü olarak tanımlanabilir. Kişisel bilgisayarlar ile internete bağlanabilmek için, bir telefon hattına ihtiyaç vardır. Bunun yanında uydu, kablo ve Wi-Fi diye adlandırılan yayınlarla da internete bağlanılabilir. Bilgisayarlar arasında çeşitli protokollere göre bilgiler, paketler halinde transfer edilir¹⁵⁴.

İnternet, 1960 yılında yapılan araştırmaların yıllar boyunca ilerletilmesi sonucunda ortaya çıkan birçok özel ağın birleşmesi ve 1990'larda uluslararası ağın yaygınlaşması ile insan hayatında yer almaya başlamıştır¹⁵⁵. İlk web sitesi; 20 Aralık 1990'da, Tim Berners-Lee tarafından, hypertext tabanlı projesinin yani www harflerinin ne anlama geldiğinin anlatıldığı sitedir¹⁵⁶. İnternette ilk web serveri ise; 12 Aralık 1991'de, Stanford Üniversitesi'nden, ABD'li Paul Kunz tarafından oluşturulmuştur.¹⁵⁷

Türkiye'de ilk internet; 2 Nisan 1993'de, 64 Kbps kapasiteli kiralık hat ile kurulmuştur. Bu bağlantı, uzun bir süre tüm ülkenin tek çıkışı olmuştur. Bu bağlantıdan sonra, ülkemizdeki birçok üniversite ve kamu kuruluşu ODTÜ üzerinden internet erişimine sahip olmuşlardır. İnternetin Türkiye'de ticari kuruluşlara ve geniş kitlelere ulaşması ise 1996 yılında mümkün olmuştur.¹⁵⁸

2.3.1. Dünya'da İnternetin Misyonerlik Faaliyetlerinde Kullanılması

İnternette misyonerlik amacıyla tescil edilen ilk web adresi; 1994 yılında alınmış olan jesus.com¹⁵⁹ sitesidir. Daha sonraki yıllarda bible.com¹⁶⁰ ve christian.com¹⁶¹ web adresleri alınmıştır. O yıllarda internetin artan gücünü fark eden Evanjelist misyonerler, 10 ülkeden 32 delegenin katıldığı ve çağdaş toplumda internetin yükselen öneminin ve bir güç olarak nasıl değerlendirilebileceğinin

¹⁵⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/internet> 23.05.2016

¹⁵⁵ <http://bidb.itu.edu.tr/sevirdefteri/blog/2013/09/07/internet'in-tarihcesi> 25.05.2016

¹⁵⁶ <https://www.w3.org/People/Berners-Lee/> 27.05.2016

¹⁵⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Kunz 30.05.2016

¹⁵⁸ <http://seset.ceit.metu.edu.tr/2013/04/internetin-tarihcesi-ve-turkiyeye-internetin-gelisi/> 05.06.2016

¹⁵⁹ <http://www.whois.com.tr/domain/jesus> 30.05.2016

¹⁶⁰ <http://www.whois.com.tr/domain/bible> 30.05.2016

¹⁶¹ <http://www.whois.com.tr/domain/christian> 30.05.2016

tartışıldığı, ilk Avrupa Hristiyan İnternet Konferansı'nı ¹⁶²(ECIC), 1996 yılının Kasım ayında, Almanya'nın Frankfurt kentinde toplamışlardır.

Aynı yıl Mark A. Kellner'in yayınladığı “Gad on the İnternet” adlı kitabı, evanjeliklerin interneti, dini deneyimleri için nasıl kullanabileceğine dair ilk ciddi çalışma olmuştur.¹⁶³ 1999 yılı Nisan ayında ise, Billy Graham¹⁶⁴ Enstitüsü, Amerika'da, ilk internet Evanjelizm Konferansı'nı ¹⁶⁵düzenlemiştir. Günümüzde bu site ¹⁶⁶üzerinden misyonerlik faaliyetleri devam etmektedir.

Evanjelistler'in amaçlarının, standartlarının ve yapılması gereken yeniliklerin konuşulduğu üst derecedeki misyonerlerin bulunduğu ve her yıl tekrarlanan “ *National Association of United Methodist Evangelists* ¹⁶⁷” isimli zirvenin yayın organı olan naume.org isimli web sitesi, 2005 yılında kurulmuştur¹⁶⁸. Evanjelistler, aynı zamanda

¹⁶²1. Hristiyan İnternet Konferansı Frankfurt'ta toplandı ve Hristiyan Dünya birliği himayesinde, ilerleyen yıllarda sürekli ve resmi olarak toplanılma kararı alındı. 2. Hristiyan İnternet Konferansı, İngiltere'de toplandı. Bilgi ve deneyimlerin paylaşılacağı ortak bir ağ kurulması kararı alındı. 3. Hristiyan İnternet Konferansı, Hollanda'da toplandı ve internetin potansiyelinden tam olarak yararlanmak ve Kiliseleri teknolojik hale getirmek, kilise çalışanlarını daha organize hale getirmek için eğitime kararı alındı. 4. Hristiyan İnternet Konferansı Macaristan'da toplandı ve önceki yıllarda alınan kararların uygulanıp uygulanmadığı ve eksikliklerin Dünya birliği tarafından düzeltilmesi kararı alındı. 5. Hristiyan İnternet Konferansı Finlandiya'da toplandı. Tüzük ve dernek oluşumu yenilenip son halini aldı. 6. Konferans Danimarka'da 7. Konferans Almanya'da 8. Hristiyan İnternet Konferansı İsveç'te 9. Hristiyan İnternet Konferansı Romanya'da 10. Hristiyan İnternet Konferansı İtalya'da toplandı ve bu yıllarda yeni kararlar alınmadı. Londra'da toplanan 11. Hristiyan İnternet Konferansında teolojik çevrelerin bilgisayar başında çevrimiçi olan kişilere yaptıkları misyonerlik faaliyetleri dışında da onlarla iletişime geçmesi gerektiği, eğitilmiş ya da eğitimsiz her bireyin, Tanrı'nın himayesinde olduğu ve onlara da rehberlik yapılması gerektiği, kilisenin İnternet ortamında karşılaştığı sorunların zorluk derecelerinin belirlenmesi ve çözümlerin Hristiyan iletişim dünya birliği yoluyla üye kuruluşlara gönderilmesi kararı alındı. 12. Hristiyan İnternet Konferansı Macaristan'da toplandı ve Hristiyan internet birliğinin önemi ve alt yapı çalışmalarının düzeltilmesi gerektiği kararı alındı. 13. Hristiyan İnternet Konferansı Fransa'da toplandı ve sosyal ağların önemi, kiliselerin yoğunlukla sosyal ağları kullanması, kiliseye gelenlerle bu şekilde iletişimi devam ettirilmesi ve kilise yöneticileri için özel bir ağ kurulması kararı alındı. 14. Hristiyan İnternet Konferansı İsveç'te toplandı ve sosyal ağlardaki etkileşimin zorlukları üzerinde görüş alışverişinde bulunuldu. 15. Hristiyan İnternet Konferansı yine İsveç'te toplandı. Sosyal ağ güncellemelerinin nasıl olacağı ve kişisel olarak kiliselere gelenlerle sosyal ağ üzerinden iletişim kurmak yerine, kurumsal olarak nasıl iletişim kurulacağı, aynı zamanda var olan ağlara iştirak ve en önemlisi sanal kiliselerin nasıl kurulup idare edileceği bilgisi verildi. 16. Hristiyan İnternet Konferansı Almanya'da yapıldı. Sosyal ağ ve sanal kiliselerde karşılaşılan zorluklara karşı yeni stratejik bir yaklaşım geliştirilmesi ve kilise yöneticileri için kurulmuş olan ağın daha aktif kullanılması kararı alındı. 17. Hristiyan İnternet Konferansı İtalya'da 18. Hristiyan İnternet Konferansı İrlanda'da toplandı. Sanal deneyimlerin kişileri etkileme başarıları üzerine çalışıldı. 2015 de Helsinki'de yapılan Hristiyan İnternet Konferansında oyun endüstrisine (Minecraft ve angry birds) girilmesi gerektiği ve bu konuda yapılması gerekenler karara bağlandı. (<http://www.ecic.mobi/> 30.05.2016)

¹⁶³ https://books.google.com.tr/books/about/God_on_the_internet.htm 30.05.2016

¹⁶⁴ Evanjelik Hristiyanlar'ın dini liderlerindendir ve Truman'dan sonra 2002 yılına kadar bütün Amerikan başkanlarına dinsel danışmanlık yapmıştır. https://tr.wikipedia.org/wiki/Billy_Graham 30.05.2016

¹⁶⁵ Aydın, *Evanjelik Hristiyanlar'ın Misyon Yöntemleri*, s.43

¹⁶⁶ <http://billygraham.org/what-we-do/discipleship-training/online-training/> 03.06.2016

¹⁶⁷ Birleşik Metodist Evanjelist Ulusal Birliği

¹⁶⁸ <http://www.whois.com.tr/domain/naume.org> 03.06.2016

aofe¹⁶⁹, neachog¹⁷⁰, evangelismconnections¹⁷¹, evangelize¹⁷², umcdiscipleship¹⁷³ isimli siteler üzerinden de organize olmuşlardır.

1990'ların sonlarında, gençlerin genel olarak dine karşı ilgisizleşmesi üzerine, Hristiyan kökene sahip olanları tekrar kazanmak ve Hristiyan olmayanları da Hristiyanlığa çekmek için¹⁷⁴ 'Youth For Christ' organizasyonunun web sitesini¹⁷⁵ 2001 yılında¹⁷⁶ kurdular. Günlük giriş ortalaması 1,5 milyon¹⁷⁷ olan site, faaliyette olduğu ülkelerdeki insanlara eğitim, dil öğrenme ve burs imkânları sağladığı için 100'ün üzerinde ülke tarafından takip edilmektedir. Evanjelistlerin dünya üzerinde bilişimi kullanma güçleri açısından en etkili oldukları sitelerinden biridir. Sitenin aynı zamanda sosyal ağ yapılanması da çok güçlüdür.

Doğanın önemi ve doğayı kurtarmanın tüm insanlığın vazifesi olduğunu öne sürüp etkin misyonerlik yapan web sitelerden biride arocha¹⁷⁸ sitesidir. Aylık 1 milyon girişi¹⁷⁹ olan web sitesi 1998 yılında¹⁸⁰ kurulmuştur. Doğayı, ormanı ve denizi koruma gibi değişik projelerle insanları bir araya getirip misyonerlik faaliyetine tabi tutmaktadırlar. Sosyal ağ yapılanmaları güçlü olduğu gibi, web sitesinde görsel materyallere de çok ağırlık vermektedirler.

Fakir ülkelere yardım etme bahanesiyle daha rahat misyonerlik faaliyeti yapmak amacıyla kurulan organizasyonlardan en etkin "1we" organizasyonudur. Hollanda merkezli olan ve "tek dünya deneyiminin önemi" sloganıyla kurulan web sitesi¹⁸¹ 2000 yılında¹⁸² faaliyete geçmiştir. Haftalık 3 milyonun üzerinde giriş yapılan¹⁸³ sitede, yardıma muhtaç insanların görüntüleri, onlara gıda ve barınak yardımı için yapılması gerekenlerin anlatıldığı modüller bulunmaktadır. Yardım organizasyonlarına gönüllülük esasına göre katılım olmakta ve insani yardım

¹⁶⁹ <http://aofe.org.uk/> 03.06.2016

¹⁷⁰ <http://naechog.com/> 03.06.2016

¹⁷¹ <http://www.evangelismconnections.org/> 03.06.2016

¹⁷² <http://evangelize.org/> 03.06.2016

¹⁷³ <http://www.umcdiscipleship.org/> 03.06.2016

¹⁷⁴ Aydın, *Evanjelik Hristiyanlar'ın Misyon Yöntemleri*, s.65

¹⁷⁵ <http://www.yfci.org/> 03.06.2016

¹⁷⁶ <http://www.whois.com.tr/domain/yfci.org> 03.06.2016

¹⁷⁷ <http://www.alex.com/siteinfo/yfci.org> 03.06.2016

¹⁷⁸ <http://www.arocha.org/en/> 03.06.2016

¹⁷⁹ <http://www.alex.com/siteinfo/arocha.org> 03.06.2016

¹⁸⁰ <http://www.whois.com.tr/domain/arocha.org> 03.06.2016

¹⁸¹ <http://www.1we.com/> 03.06.2016

¹⁸² <http://www.whois.com.tr/domain/1we> 03.06.2016

¹⁸³ <http://www.alex.com/siteinfo/1we.com> 03.06.2016

duygularıyla bu organizasyon faaliyetlerinin içinde bulunan farklı dinlerdeki insanlara da misyonerlik faaliyeti uygulanmaktadır.

Sporun Hristiyanlıkla bağdaştığı, spordaki mücadele olgusunun aynı zamanda Hristiyanlığı yaşamak ve yaymak için de kullanılması gerektiğini savunanların bulunduğu ve iletişim halinde olduğu “athletesinaction” isimli site¹⁸⁴ 1998 yılında¹⁸⁵ kurulmuştur ve haftalık giriş sayısı 1 milyon civarındadır.¹⁸⁶

Dünyanın her yerindeki Hristiyan üniversitelerini bir çatı altında toplayan, öğrenciyken ve mezun olduktan sonra bulundukları ülkelerde misyonerlik faaliyetleri sırasında karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri problemlerle alakalı konularda yardımlaşmak için 2013 yılında¹⁸⁷ kurulan ve haftalık 4 milyonun üzerinde¹⁸⁸ giriş yapılan ‘christianuniversalist’¹⁸⁹ isimli site aynı zamanda sosyal ağ üzerinde de çok güçlüdür.

Tanrı'nın yarattığı her canlının kutsal olduğunu, hayvanların çok kötü şartlar altında yaşayıp kesildiğini bazen de merak ve zevk uğruna öldürüldüğünü savunan ve inançlarını Kutsal Kitap’tan alıntı yapıp destekleyen, vejetaryen kesime neyin yenilip içilebileceği konusunda bilgi veren, üyeler arasında iletişim sağlayan, bu şekilde onları misyonerlik faaliyetlerinin içine çeken christianveg site 2006 yılında kuruldu.¹⁹⁰ Aylık 4 milyonun üzerinde giriş¹⁹¹ yapılan sitenin sosyal ağ yapılanması da başarılıdır.

Hristiyan motorcuların, bir araya gelerek, yaşadıkları ruhsal yolculukları birbiriyle paylaştıkları yıllık giriş oranı oldukça yüksek¹⁹² olan ‘cmausa’¹⁹³ isimli site 2001 yılında¹⁹⁴ kurulmuştur.

Hristiyan bakış açısıyla problemleri çözmek, dindar Hristiyanların anlaşmalarının kutsal kitap öğretilerinin dışında olup olmadığını denetlemek, dünyanın herhangi bir yerinde Hristiyanların uğradığı haksızlığa karşı çıkmak ve en önemlisi toplumun evsiz ya da marjinalleşmiş kişilerini bulup onları misyonerlik

¹⁸⁴ <http://athletesinaction.org/> 03.06.2016

¹⁸⁵ <http://www.whois.com.tr/domain/athletesinaction> 03.06.2016

¹⁸⁶ <http://www.alex.com/siteinfo/athletesinaction.org> 03.06.2016

¹⁸⁷ <http://www.whois.com.tr/domain/christianuniversalist> 03.06.2016

¹⁸⁸ <http://www.alex.com/siteinfo/christianuniversalist.org> 03.06.2016

¹⁸⁹ <http://www.christianuniversalist.org/> 03.06.2016

¹⁹⁰ <http://www.whois.com.tr/domain/christianveg.org> 03.06.2016

¹⁹¹ <http://www.alex.com/siteinfo/christianveg.org> 03.06.2016

¹⁹² <http://www.alex.com/siteinfo/cmausa.org> 03.06.2016

¹⁹³ <http://cmausa.org/> 03.06.2016

¹⁹⁴ <http://www.whois.com.tr/domain/cmausa.org> 03.06.2016

faaliyetine tabi tutmak için, 1995 yılında¹⁹⁵ kurulan, haftalık girişi 1 milyonun¹⁹⁶ üzerinde olan, Hristiyan hukukçular birliğinin¹⁹⁷ sitesi görsel olarak ilgi çekicidir.

Belirli bir müzik parçası insanlarda rasyonel araştırmaların kolayca açıklayamadığı fizyolojik ve psikolojik değişikliklere yol açabilir. Müziğin, davranışları ve eylemleri etkileme gücünü fark eden misyonerler¹⁹⁸, Hristiyanlığı yaşayan kişilerin ve grupların bir arada bulunduğu, aynı zamanda Hristiyan olmayanları müzik eğitimi yoluyla misyonerlik faaliyetine tâbi tutmak amacıyla 'christianmusic'¹⁹⁹ isimli günlük giriş sayısı 1 milyonun üzerinde²⁰⁰ olan siteyi 1996 yılında²⁰¹ kurdular. Aynı zamanda 1999²⁰² da kurdukları "todayschristianmusic" ve 2000²⁰³ yılında kurdukları "allworship" gibi günlük giriş oranı yüksek olan siteler vasıtasıyla insanları misyonerlik faaliyetine tâbi tutmaktadırlar.

Evanjelistler'in breakingchristiannews²⁰⁴, worthynews²⁰⁵, christiantoday²⁰⁶ ve christianpost²⁰⁷ gibi girişleri ortalama 5 milyon²⁰⁸ olan haber siteleriyle, birbirleri hakkındaki güncel bilgileri öğrenip, yorumlayabildikleri haber ağları olduğu gibi, aynı zamanda iş adamları²⁰⁹, öğretmenler²¹⁰, jeologlar²¹¹ ve ceza evlerinde²¹² yatan insanlar için organizasyonlar düzenledikleri web siteleri de mevcuttur.

Evanjelistler, joshuaproject²¹³ isimli sitede hangi ülkede ne kadar başarılı olduklarını, o ülkelerde misyonerlik faaliyeti için iletişim kurulması gereken kişileri ve kurumları, misyon faaliyetinde başarısız olunmuşsa neden başarısız olduğu, yapılması gerekenler, gönüllü yerel misyonerlerle irtibatın nasıl kurulacağı anlatılır. Sitede aynı zamanda dünyanın misyonerlik faaliyeti yapılması kolay ve zor bölgeleri de yer almaktadır.

¹⁹⁵ <http://www.whois.com.tr/domain/clsnet> 03.06.2016

¹⁹⁶ <http://www.alex.com/siteinfo/clsnet.org> 03.06.2016

¹⁹⁷ <http://www.clsnet.org/> 03.06.2016

¹⁹⁸ Emine Battal, "Misyonda Müzik Stratejileri" RTEÜİFD, Sayı:4, 2013, s285

¹⁹⁹ <http://christianmusic.com/> 03.06.2016

²⁰⁰ <http://www.alex.com/siteinfo/christianmusic.com> 03.06.2016

²⁰¹ <http://www.whois.com.tr/domain/christianmusic> 03.06.2016

²⁰² <http://www.whois.com.tr/domain/todayschristianmusic> 03.06.2016

²⁰³ <http://www.whois.com.tr/domain/allworship.com> 03.06.2016

²⁰⁴ <http://www.breakingchristiannews.com/index.php> 03.06.2016

²⁰⁵ <https://www.worthynews.com/> 03.06.2016

²⁰⁶ <http://www.christiantoday.com/> 03.06.2016

²⁰⁷ <http://www.christianpost.com/> 03.06.2016

²⁰⁸ <http://www.alex.com/siteinfo/worthynews.com> 03.06.2016

²⁰⁹ <http://iccc.net/about-iccc/> 05.06.2016

²¹⁰ <http://www.hway.net/actuk/actgen1.htm> 05.06.2016

²¹¹ <http://www2.wheaton.edu/ACG/> 05.06.2016

²¹² <http://www.prisonfellowship.org/> 05.06.2016

²¹³ www.joshuaproject.net 05.06.2016

Özetlemek gerekirse; evanjelistler, agresif misyonerlik yaparken bulundukları toplumun ihtiyaçlarına göre organizasyonlar kurup, mutlaka ek olarak web siteleri hazırlamakta ve sosyal ağ üzerinde de organize olmaktadır. Misyonerlik yapmak istedikleri ülkelere girmeden önce gençlik yapılanmaları, çevre örgütlenmeleri²¹⁴, demokratik duyarlılık adı altında sivil toplum örgütlenmeleri ve açık toplum enstitüleri kurup faaliyetleri için zemin hazırlamaktadırlar. Masumane duygularla kendinden büyük bir şeyin parçasına hizmet ettiğini düşünen bu kişiler, farklı amaçlar peşinde olan grupların bir zaman sonra bilerek ya da bilmeyerek piyonu haline gelmektedirler

2.3.2. Türkiye’de İnternetin Misyonerlik Faaliyetlerinde Kullanılması

Tezimizde Türkiye’de misyonerlik amacıyla kurulmuş web sitelerini **tanıtım** ya da **propaganda** amaçlı siteler diye tasnif ederek açıklama yoluna gittik. Tanıtımın kelime anlamı, bir ürün, fikir ya da inancı sunma, geniş yığılara beğendirme ya da inandırma amacıyla yapılan çalışmaların tümüdür. Tanıtım siteleri ile burada kastedilen; Hristiyanlık ve mezhepleri hakkında dini bilgiler veren ve öğretilerini, gündelik hayata nasıl taşıyacağını anlatan sitelerdir. Bu siteler mezhep ya da kilise siteleridir. Propagandanın kelime anlamı tahrik ederek ve ortalığı karıştırarak insanları farklı davranışlara yönlendirmektir. Propaganda sitelerinden kastettiğimiz; Hristiyan öğreti ve düşüncesini diğer dinlerin inananlarına benimsetme ve yayma amacı ile her yolu kullanan, Hristiyanlığa özendirici anlatımlar, inkültürasyon veya uydurma yöntemine başvuran, aynı zamanda faaliyette bulunduğu ülkenin kutsal kabul ettiği değerlere de saldıran sitelerdir.

Evanjelik Hristiyanların misyonerlik faaliyetlerinde bilişimi kullanma gücü üzerine yaptığımız bu araştırmada sadece Türkiye’de web üzerinden misyonerlik faaliyetleri yapan evanjelik Hristiyan grupları değil diğer mezhepleri de karşılaştırma yapabilme amacıyla inceledik ve o mezheplerinde günümüzdeki faaliyetlerine yer verdik

²¹⁴ <https://holyspiritactivism.com/tag/green-peace/> Greenpeace aktivistlerinin aynı zamanda evangelist grupların içinde olduklarını belirten bu yazıda kendi grupları aleyhinde olabilecek, tanrı krallığını engelleyici faaliyetlerde bulunan kurumların protesto edilmesi, Evanjelist önderlerin Greenpeace üyelerine verdikleri dersler sonrasında yardıma muhtaç ülke yada ırkların tekrar tanrı egemenliğine girmesi için yapılması gerekenler anlatılmaktadır.05.06.2016

2.3.2.1. Tanıtım Yapan Web Siteleri:

20.y.y’da teknolojinin ilerlemesiyle beraber dinlerde kiliselerini tanıtmak ve inananlarını daha dindar kılmak için web siteleri üzerinden organize olmuşlardır. Bu siteler de daha çok kiliselerin tarihçesi, karşılaşılan zorluklar, ibadet ve aktiviteleriyle alakalı bilgiler vermektedirler.

İstanbul'daki Doğu Roma-Bizans Patrikliği ve Roma'daki Papalık, 1054 yılında kesin olarak ayrıldıktan sonra Ortodoks ve Katolik Kiliseleri ayrı ayrı örgütlenmişlerdir²¹⁵. Doğu kilisesi, batıda Tuna nehri, doğuda Fırat nehri ve Ermenistan’a kadar olan bölgeyi hâkimiyet alanı ilan ederken Batı Kilisesi de Tuna Nehrinin batısı ve genel olarak Batı Akdeniz ve Batı Avrupa’yı hâkimiyet alanı ilan etmiştir. 16. yüzyılda ise Avrupa’daki Germen, İngiliz ve İskandinav bölgeleri, Katolik Kilisesi’nden ayrılıp, Protestan/Kuzey Avrupa Kilisesi’ni oluşturmuşlardır.

Çalışmamızda kilise sitelerini Doğu ve Batı kilise siteleri olarak ele alacağız;

2.3.2.1.1.Doğu Kiliseleri

Doğu Kilisesi, Doğu Roma İmparatorluğu'ndan doğan kiliselere, verilen isimdir. Bu bölümde Ortodoks, Ermeni, Kipti ve Süryani Kiliseleri konu edilecektir.

2.3.2.1.1.1 Türkiye’deki Ortodoks Kiliseler ve Web Siteleri

Türkiye’de, Ortodoksların tarihi, diğer mezheplere nazaran daha eskilere dayanır. 1054 yılında, Doğu ve Batı Roma ayrımıyla, Doğu Roma Ortodoks unvanını almıştır ve İstanbul, Ortodoksluğun merkezi olmuştur. Ortodoks liderine “patrik” denilir. Türkiye’nin İstanbul kentinde bulunan patrik, ekümenik ya da evrensel patrik sayılır. Papa, Roma Katolik Kilisesi için neyse, İstanbul’daki patrik de Ortodoks âlemi için öyledir. Tanrı Oğlu’nun vekili olarak tanınan Papa’dan farklı olarak, İstanbul’daki piskopos, eşitler arasında ilk olarak tanınır. Ortodoks din adamları, Katolikleri ve Protestanları ruhsal durumları ve dinsel yaklaşımları dolayısıyla dinlerinden sapmış kâfirler olarak görürler. Son yıllardaki sözde diyalog ortamı haricinde diğer din mensupları ile iletişimleri azdır.

²¹⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Dogu_ve_Bati_kiliselerinin_ayrilmasi 05.06.2016

Türkiye’de Ortodoksları; Rum Ortodoks Patrikhanesi, Rus Ortodoks Kiliseleri ve Türk Ortodoks Kiliseleri adı altında gruplayabiliriz.

I. Türkiye’de Rum Ortodoks Kiliseleri

- Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi, Fener²¹⁶
- Aya İrini, Topkapı²¹⁷
- Aya Triada Kilisesi, Heybeliada²¹⁸
- Aya Yorgi, Büyükkada²¹⁹
- Hagios Polieuktos, Topkapı²²⁰

Yukarıdaki kilise ve web adreslerine ek olarak Rum Ortodoksların 34 tane daha kilisesi mevcuttur. Bu kiliselerin hepsi ibadete açık değildir. Bazıları müze olarak kullanılmakta bazıları ise harap durumdadır. Sadece taş duvarları mevcuttur. Kilise adlarında kullanılan hagia, hagios; azize, aziz demektir ve aya, ayios diye okunur. Rum Ortodoks kiliselerinin birçoğunda şifalı olduğuna inanılan ayazmalar bulunur²²¹. Yakınlarının hastalıklarına çare bulamayan bilinçsiz ve dinlerinden haberdar olmayan sözde Müslümanlar da bu kiliselere gelerek kutsal olduğunu düşündükleri suyu alıp hastalarına içirmekte, kendilerinin ya da evlatlarının gelecek kaygılarıyla kiliselerde mum yakıp çaput bağlamaktadırlar.

II. Türkiye’de Rus Ortodoks Kiliseleri

Türkiye’deki Rus Ortodoks kiliseleri, misyonerlik açısından çok aktif değildir. Aya Andrea, Aya Pantelymon ve Aya İlia Kiliseleri; apartman kiliseleri olarak da biliniyor. Web üzerinden bir hizmetleri olmayan bu kiliseler, misyonerlik faaliyetinden ziyade, Rus Ortodoks cemaatinin dini ritüellerini yerine getirmek için kurulan kiliselerdir.

III. Türkiye’de Türk Ortodoks Kiliseleri

Türk Ortodoks Patrikhanesi, Doğu Ortodoks Kilisesi tarafından tanınmayan bir Türk Kilisesidir. 1921 yılında, Türk Bağımsızlık Mücadelesini destekleyenler

²¹⁶ <http://www.megarevma.net/patrikhane.htm> 16.06.2016

²¹⁷ <http://www.topkapisarayi.gov.tr/tr/aya-irini-0> 16.06.2016

²¹⁸ <http://www.ec-patr.gr/mones/chalki/turkish.htm> 16.06.2016

²¹⁹ <http://www.themaggar.com/aya-yorgi-kilisesi-buyukada/> 16.06.2016

²²⁰ <http://dunyahaberli.blogspot.com.tr/2011/08/ayios-polieuktos-kilisesi> 16.06.2016

²²¹ <http://kanaryamfenerli.blogspot.com.tr/2016/istanbuldaki-kiliseler.html> 16.06.2016

tarafından Kayseri'de kurulmuştur.²³ Nisan 1920'de Ankara'da Millet Meclisi'nin açılış duasını okuyan din adamları arasında Papa Eftim de vardı. Türk Ortodokslar, Kurtuluş Savaşı'nda "Umum-i Anadolu Türk Ortodoksları Cemaatleri" olarak yer aldılar.²²² Günümüzde Patrikhanenin toplam üç kilisesi bulunmaktadır. Bunlar, Meryem Ana Türk Ortodoks Kilisesi, Karaköy Aya Nikola Kilisesi²²³ ve Aziz Aya Yani kiliseleridir. Bu üç kilise, Kurtuluş Savaşı yıllarında Türk Ortodokslarına geçmiştir. O tarihten bu yana, Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin kontrolündedir. Fener Rum Patrikhanesi bu kiliselerin, Kurtuluş Savaşı yıllarında zorla alındığını iddia ederek, bu üç kiliseyi geri almak istemektedir. Patrikhanenin 350 civarında üyesi vardır. Patrikhane misyonerlik faaliyetinden çok Rum patrikhanesinin isteklerine karşı koyabilmek adına, siyasi oluşumlarda adını sıkça duyurmaktadır.

Türkiye'deki Rum Ortodoks kilise otosefal* bir kilisedir. Günümüzde Ortodoks Kilisesi, ABD ve Avrupa'daki Ortodoks Hristiyanlar üzerinde ruhani egemenlik kurmaya çalışmaktadır ve bu çalışmaları. Fener Rum Patriği, kendisini "ekümenik patrik"²²⁴ olarak görmekte ve Patrikhane ekümenikliğini kabul ettirmek amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Fener Patrikhanesi, dünya kamuoyunun dikkatini çekmek amacıyla insanların en çok duyarlı olduğu, din, bilim, çevre gibi konuları seçerek sempozyumlar düzenlemektedir. Bu sempozyumlara birçok ülkeden önemli kişilerin katılımını sağlayarak, dünya kamuoyunun Fener Patrikhanesi'ne ilgisi arttırılmak istenmektedir. Buradaki amaçları, ilk etapta İstanbul'a açık şehir ²²⁵hüviyeti kazandırarak Türkiye'de ayrı bir egemenlik merkezi oluşturarak Fener Rum Patrikhanesi'ne, Vatikan statüsü kazandırmaya çalışmaktır. Türkiye'deki misyonerlik faaliyetlerinin sadece dini içerikli olmaması, siyasi yönünün ön planda tutulması nedeniyle Ortodoks Kilisesi bilişim teknolojileri üzerinden misyonerlik faaliyetleri yapmamaktadır.

2.3.2.1.1.2. Türkiye'deki Ermeni Kiliseleri ve Web Siteleri

Yaygın bir kanıya göre dünyada Hristiyanlığı resmi olarak kabul eden ilk devlet Ermeni Krallığı'dır. Tüm Türkiye Ermenileri'ni, 62 bin olarak gösteren

²²² https://tr.wikipedia.org/wiki/Turk_Ortodoks_Patrikhanesi 16.06.2016

²²³ http://www.wikiwand.com/tr/Karakoy_Aya_Nikola_Kilisesi 16.06.2016

* Bir yere bağlı olmayan, Kendi başına kararlar alabilen

²²⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ekumeniklik> 16.06.2016

²²⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Acik_sehir 16.06.2016

Uluslararası Azınlık Hakları Organizasyonu, bu nüfusun 60 binini monofizit, 2 binini ise Katolik olarak belirtir ve az sayıda Protestan Ermeni'nin varlığını da bildirir. Ermeni Apostolik Kilisesi mensubu olanlar, İstanbul Ermeni Patrikhanesi'ne bağlıdırlar. Ermeni toplumunun, sadece yüzde 18'i ana dil olarak, Ermeni dilini konuşuyor. Bu oran, gençler arasında daha da düşüktür ve yüzde 92'si ana dil olarak, Türkçe konuşurken, sadece yüzde 8'i ana dil olarak, Ermenice konuşmaktadır²²⁶. Lozan Antlaşması'na göre azınlık statüsünde oldukları için okul açabilirler, gazete ve dergi çıkarabilirler. Türkiye'nin 60 binin üzerindeki Ermeni nüfusunun, yaklaşık 50 bini İstanbul'da yaşamaktadır. Bu topluluğun 30 bini ise sadece tek bir ilçede, Bakırköy'de yaşamaktadır²²⁷. Günümüzde, Türkiye Ermenileri Patrikliği'ne bağlı Ermeni kiliseleri şunlardır:

I. Eski İstanbul

Bu bölgeye bağlı 15 kilise vardır. Bunlar:

- Surp Asdvadzadzin Patrikliği Kilisesi: Kumkapı'da bulunan patriklik katedralinde, patriklik kilisesi dışında şu kiliseler bulunmaktadır: Surp Vorvots Vorodman Kilisesi, Surp Harutyun Şapeli, Surp²²⁸ Haç Kilisesi, Surp Hovhannes Vaftiz Şapeli ve Surp Toros Ayazma Şapeli.²²⁹
- Altımermer Surp Hagop Ermeni Kilisesi²³⁰
- Balıklı Surp Sarkis Anıt Mezar Şapeli²³¹
- Kumkapı Surt Harutyun Ermeni Kilisesi²³²

Bu bölgede patrikhanenin etkinliklerini bilgilendirme amacıyla kurduğu web sitesi ve Surp Pırgıç kilisesine bağlı hastanenin web sitesi mevcuttur. Türkiye genelinde Ermeniler ağır sağlık problemlerinde ibadetlerini düzenli yapabilmek için ve özellikle de İstanbul'da yaşayan Ermeni aileler doğum sonrası ritüellerini daha iyi yapabilmek için bu hastaneyi tercih etmektedirler.

²²⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/turkiye_Ermenileri 16.06.2016

²²⁷ http://www.sabah.com.tr/yazarlar/donat/2008/12/24/bakirkoy_kriterleri 16.06.2016

²²⁸ <http://gundeliksozluk.speakdictionary.com/295/surp/> 16.06.2016

²²⁹ <http://www.vorodman.com> 16.06.2016

²³⁰ <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/surp-hagop-ermeni-kilisesi-1-bolge-eski-istanbul/> 16.06.2016

²³¹ <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/surp-sarkis-anit-mezar-sapeli-1-bolge-eski-istanbul/> 16.06.2016

²³² <http://www.istanbulermenivakiflari.org/tr/istanbul-ermeni-vakiflari/vakif-listesi/kumkapi-surp-harutyun-ermeni-kilisesi-ve-mektebi-vakfi/43> 16.06.2016

II. Boğaz'ın Avrupa Yakası

- Karaköy Surp Stepanos Ermeni Kilisesi²³³
- Karaköy Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi²³⁴
- Taksim Surp Harutyun Ermeni Kilisesi²³⁵

Bu bölgedeki kiliselerin web siteleri, mevcut değildir. Kilise cemaati arasındaki iletişim, mail adresleri üzerinden yürütülmektedir.

III. Boğazın Anadolu Yakası

- Kadıköy Surp Takavor Ermeni Kilisesi²³⁶
- Üsküdar Surp Haç Ermeni Kilisesi²³⁷

IV. Adalar

- Kınalıada Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi²³⁸

V. Anadolu Ermeni Bölgesi

- Kayseri Surp Krikor Lusavoriç²³⁹ Ermeni Kilisesi²⁴⁰
- Diyarbakır Surp Giragos Ermeni Kilisesi (Burada Surp Sarkis Ermeni Kilisesi ve Surp Hagop Şapeli'de bulunmaktadır)
- Derik Surp Kevork Ermeni Kilisesi²⁴¹
- İskenderun Surp Karasun Manuk Ermeni Kilisesi²⁴²

Ermeni Ortodokslar, bilişim teknolojilerini kullanarak misyonerlik faaliyeti yapmaktan çok Türkiye'de bozulan imajlarını düzeltebilmek için Kumkapı, Samatya, Üsküdar, Kadıköy, Feriköy, Topkapı, Yeşilköy ve Bakırköy'de fakirlere yardım

²³³<http://www.istanbulermenivakiflari.org/tr/harita/bakirkoy-inci-cicegi-yesilkoy-surp-stepanos-ermeni-kilisesi-mektebi-ve-mezarligi-vakfi-150/175> 16.06.2016

²³⁴<http://www.istanbulermenivakiflari.org/tr/istanbul-ermeni-vakiflari/vakif-listesi/galata-surp-krikor-lusavoric-cercis-ermeni-kilisesi-vakfi/31> 16.06.2016

²³⁵<http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/surp-harutyun-ermeni-kilisesi-2-bolge-bogazin-avrupa-yakasi/> 16.06.2016

²³⁶<http://www.istanbulermenivakiflari.org/tr/istanbul-ermeni-vakiflari/vakif-listesi/kadikoy-surp-takavor-ermeni-kilisesi-aramyan-uncuyan-mektebi-ve-mezarligi-vakfi/35> 16.06.2016

²³⁷<http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/surp-hac-ermeni-kilisesi-3-bolge-bogazin-anadolu-yakasi/> 16.06.2016

²³⁸<http://www.istanbulermenivakiflari.org/tr/istanbul-ermeni-vakiflari/vakif-listesi/kinaliada-surp-krikor-lusavoric-ermeni-kilisesi-vakfi/39> 16.06.2016

²³⁹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Aydinlatici_Grigor 16.06.2016

²⁴⁰ <http://www.kayserikilisesi.org> 16.06.2016

²⁴¹<http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/surp-kevork-ermeni-kilisesi-5-bolge-anadolu/> 16.06.2016

²⁴² https://tr.wikipedia.org/wiki/Surp_Karasun_Manuk_Ermeni_Kilisesi 16.06.2016

kolları oluşturmuşlardır. Türkiye genelinde kullanılmış giyim eşyası değerlendirme faaliyetlerini, web sitesi²⁴³ üzerinden sürdürmektedirler. Getronogan²⁴⁴, Esayan²⁴⁵, Merametcian²⁴⁶ ve Surp Haç Ermeni Lisesi²⁴⁷ okullarında ilköğretim ve lise eğitimlerini aldıklarını ve dini geleneklerini sürdürebildiklerini, Kınalıada çocuk kampı²⁴⁸, Taksim gençlik kulübü, Taksim santranc kulübü²⁴⁹ ve Şişli spor kulübü²⁵⁰ adı altında çocuklara ve gençlere yönelik faaliyetleri olduğu gibi düğünler²⁵¹ ve cenazeler²⁵² içinde cemaat içi iletişim halinde olduklarını web sitelerinde belirtmişlerdir.

2.3.2.1.1.3. Türkiye'deki Süryaniler ve Web Siteleri

İstanbul'da yaşayan, Süryani Ortodoks Toplumu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu kökenli olup nüfusları yaklaşık olarak 15 bin civarındadır ve Yeşilköy, Bakırköy, Kadıköy, Şişli ve Avcılar'da ikamet etmektedirler. İstanbul dışında da Mardin, Mersin, Diyarbakır, Adıyaman, Elâzığ, Ankara, İzmir, Malatya, Antalya ve Adana'da yaşamaktadırlar.

Suryanikadim.org: 1999 yılında kurulan site²⁵³, Süryaniler'de birleştirici ve bağlayıcı olarak kabul edilen kilisenin tek yayın organıdır. Sitede; vakıf hakkında bilgiler, kilise tarihçesi, metropolitlikler, dini günler için takvim, kitap indirme linkleri, aktiviteler ve bunların resimlerinin bulunduğu galeriler mevcuttur. Ayrıca sitede, kendi inanışlarından insanlarla çalışılması gerektiğine dair bir yazıdan sonra iş başvuru formu bulunmaktadır. Süryanilerin nüfusu az olmasına karşın web sitesine giriş oranı çok yüksektir.²⁵⁴

²⁴³ <http://www.lrafer.org/> 16.06.2016

²⁴⁴ <http://www.getronogan.k12.tr/tr/> 16.06.2016

²⁴⁵ <http://www.esayan.com> 16.06.2016

²⁴⁶ <http://www.feio.k12.tr/> 16.06.2016

²⁴⁷ <http://www.surphaclisesi.k12.tr/> 16.06.2016

²⁴⁸ <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/kinaliada-cocuk-kampi-karagozyan-dernegi-dinlenme-evi/> 16.06.2016

²⁴⁹ <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/taksim-genclik-kulubu-dernekler/> 16.06.2016

²⁵⁰ <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/sisli-spor-kulubu-dernekler/> 16.06.2016

²⁵¹ <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/dugunler/> 16.06.2016

²⁵² <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/cenazeler/> 16.06.2016

²⁵³ <http://www.whois.com.tr/domain/suryanikadim.org> 16.06.2016

²⁵⁴ <http://www.alexa.com/siteinfo/suryanikadim.org> 16.06.2016

Adiyamanmetropolitligi.org: 2013 yılında²⁵⁵ kurulan sitede Süryaniliğin tarihi hakkında geniş bilgi, patriklikler, metropolitlikler, Süryaniler hakkında haberler ve duyurular yer almaktadır. Sitenin giriş oranı çok yüksektir.²⁵⁶

Süryanilerin Türkiye'nin ve İstanbul'un değişik bölgelerinde kiliseleri vardır. Bu kiliseler şunlardır.

- Tarlabası Kilisesi
- Kadıköy Kilisesi
- Yeşilköy Kilisesi
- Samatya Kilisesi
- Karaköy Kilisesi

Türkiye'de Süryaniler, web sitesi üzerinden misyonerlik faaliyeti yapmamaktadırlar. Türkiye'de sayıları çok fazla olmamasına rağmen web sitelerindeki yüksek giriş sayısı bize Süryanilerin birbirleriyle iletişime web üzerinden girdikleri, gelenek ve göreneklerini yaşatma ve geliştirme üzerine yayınları buradan takip ettiklerini göstermektedir.

2.3.2.1.1.4.Türkiye'deki Keldaniler

1445 yılında Nasturilik'ten²⁵⁷ kopan ve çeşitli nedenlerden dolayı Papalığa bağlanan, Kıbrıs Nasturi Metropoliti Timotheos ve onunla birlikte hareket edenler Papa IV. Eugenius tarafından, Keldani adıyla nitelenmiştir. Nasturilik'ten kopup Katolik inancı benimseyenlerden oluşan bu kilise, Keldani kilisesi olarak adlandırılmıştır. Bu kiliseye bağlı Süryanilere keldaniler denilmiştir²⁵⁸. Keldaniler, Papa'nın yetkilerini tanımakla beraber, kendilerine özgü ibadet biçimleri ve gelenekleri olan özerk bir Katolik kilisesine üyedirler. Ruhani liderleri, Papa tarafından atanır ve Bağdat'ta yerleşik bir patrikliği vardır. Türkiye'de Diyarbakır'da

²⁵⁵ <http://www.whois.com.tr/domain/Adiyamanmetropolitligi.org> 16.06.2016

²⁵⁶ <http://www.alexa.com/siteinfo/adiyamanmetropolitligi.org> 16.06.2016

²⁵⁷ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Nasturiler> 05.06.2016

²⁵⁸ <http://www.suryaniler.com/suryani-tarihi.asp?akid=8> 05.06.2016

Mar Petyun Keldani Kilisesi mevcuttur. Kilise cemaati sadece 10 aileden ibarettir. İstanbul'da kilise oluşturacak çoğunluğa sahip değildir.

Keldaniler, nüfus olarak çok fazla olmadıklarından dolayı, web üzerinden misyonerlik faaliyeti yapmamaktadırlar.

2.3.2.1.2.Batı Kiliseleri

Batı Kilisesi, Batı Roma İmparatorluğu'ndan doğan kiliselere verilen isimdir. Bu kavram genellikle Doğu Ortodoks Kilisesi haricindeki kiliseleri, tanımlamak için kullanılır²⁵⁹. Çalışmamızda Batı kiliseleriyle alakalı olarak Katolik, Anglikan ve Protestan kiliselerini inceleyeceğiz.

2.3.2.1.2.1.Türkiye'deki Katolikler Kiliseler ve Web Siteleri

Osmanlı topraklarına gelen ilk misyonerler Katoliklerdir. Avrupa'da, Osmanlı Devleti'nin resmî olarak ekonomik, siyasi ve askerî ilişki kurduğu ilk devlet Fransa'dır. Fransa'ya daha önce verilen kapitülasyonlar, I. Mahmut zamanında imzalanan antlaşmayla sürekli hâle getirildi. Fransa, bu antlaşmadan sonra Osmanlı Devletindeki Katoliklerin himaye hakkının sadece kendisine ait olduğunu ileri sürmesine rağmen; zamanla diğer Katolik ülkelerde Osmanlı Devletinde kilise ve eğitim kurumları açmıştır.

Papa, hem Batı Katolik Kilisesi olarak adlandırılan bu kilisenin hem de diğer Katolik kiliselerinin ruhani lideridir. Bu yüzden bu kiliseye yalnızca Katolik Kilisesi de denir. Diğer Katolik kiliseler Doğu Katolik Kiliseleri adını alır ve bunlar Yunan Katolik Kilisesi, Ermeni Katolik Kilisesi, Keldani Katolik Kilisesi olup, zamanla papalığın otoritesini tanıyan kiliselerdir.

Türkiye'deki tüm Katolikleri var olan çeşitliliğe rağmen bir çatı altında toplamayı amaçlayan web sitesinde²⁶⁰ Türkiye'deki Katolik birliği hakkında bilgi verilmektedir. Türkiye'de faaliyette olan diğer Katolik kiliselerin web siteleri şunlardır:

- Kutsal Ruh Katedrali -Harbiye

²⁵⁹https://tr.wikipedia.org/wiki/Batı_Kilisesi 05.06.2016

²⁶⁰ <http://www.katolikkilisesi.org/tr/index.html> 05.06.2016

- Aziz Antuan Bazilikası²⁶¹- Beyoğlu
- Kutsal Meryem Ana Draperis Kilisesi- Beyoğlu
- Aziz Petrus ve Pavlus, Dominiken Rahipleri Kilisesi- Karaköy
- Aziz Aloisius, Palais de France²⁶²- Beyoğlu
- Sen Jorj Kilisesi -Karaköy²⁶³
- Aziz Benedikus Kilisesi – Karaköy
- Azize Teraza Şapeli – Ankara
- Meryem Ana Kilisesi –Çankaya
- Aziz Pavlus Kilisesi – Kavaklıdere
- Kutsal Meryem Kilisesi – Bursa
- Müjdeleme Kilisesi ²⁶⁴ -Hatay
- Maneviyat Evi Güzelyayla Kilisesi²⁶⁵ - Hatay
- Aziz Corc Kilisesi – Hatay
- Aziz Petrus ve Pavlus Antakya Kilisesi ²⁶⁶- Hatay
- Aziz Antuan Kilisesi²⁶⁷ -Mersin
- Aziz Pavlus Havari Kilisesi²⁶⁸ - Adana
- Figlie Della Chiesa Rahibeler Kilisesi²⁶⁹ - Tarsus
- Meryem Ana Kilisesi – Samsun
- Meryem Ana Kilisesi ²⁷⁰- Trabzon
- Aziz Antuan Kilisesi – İzmir
- Aziz Yahya Kilisesi – İzmir
- Virgin Kutsal Ev Kilisesi – İzmir
- Günahsız Meryem Rahipleri Kilisesi – İzmir
- Aziz Pavlus Kilisesi- Konya
- Meryem Ana Süryani Katolik Kilisesi – Mardin
- Vaftizci Aziz Yahya Süryani Katolik Kilisesi –İstanbul

²⁶¹ www.azizantuan.org 05.06.2016

²⁶² www.st-louis-des-francais-istanbul.org 05.06.2016

²⁶³ www.sg.org.tr/gemeinde 05.06.2016

²⁶⁴ www.anadolukatolikkilisesi.org/iskenderun/ 05.06.2016

²⁶⁵ www.anadolukatolikkilisesi.org/guzelyayla/ 05.06.2016

²⁶⁶ www.anadolukatolikkilisesi.org/antakya/ 05.06.2016

²⁶⁷ www.mersinkilisesi.com/ 05.06.2016

²⁶⁸ www.anadolukatolikkilisesi.org/adana/ 05.06.2016

²⁶⁹ www.anadolukatolikkilisesi.org/tarsus/ 05.06.2016

²⁷⁰ www.anadolukatolikkilisesi.org/trabzon/ 05.06.2016

- Aziz Gregorius Süryani Kilisesi-İstanbul
- İskenderun Süryani Katolik Kilisesi – İskenderun
- İstanbul Kutsal Ruh Keldani Katolik Kilisesi – Beyoğlu
- Marpetyun Keldani Katolik Kilisesi - Diyarbakır
- Mardin Keldani Kilisesi – Mardin

Vatikan, 1999 yılından itibaren Asya kıtasını Hristiyanlaştırmak için Türkiye’yi merkez olarak seçmiştir²⁷¹. Katolik kilisesi, misyonerlik amacıyla dinler arası diyalog adı altında diğer Hristiyan mezhepleriyle işbirliğine girmiştir. Papa, İstanbul’da Ortodoks patriğiyle bir araya gelmiş ve kendisine Vatikan benzeri bir statü isteyerek, Fener patriğini ekümen ilan etmiştir. Türkiye’deki misyonerlik faaliyetlerinde Protestanları maddi olarak destekledikleri kendi resmi sitelerinde yer almaktadır²⁷². Türkiye’deki Katoliklere bakıldığında, öğretilerini ve kiliselerini tanıttıkları, web üzerinden aktif misyonerlik faaliyeti yapmadıkları, web sitelerinde genelde kiliselerin tarihçesi, özel dualar, Katolik azizleri ve ayinleri konularında bilgi verdikleri görülmektedir. Katolik kilise siteleri, çoğunlukla forum tarzındaki web sitelerinde ²⁷³ Hristiyanlık hakkında bilgilendirici yayınlar yapıp, kullanıcılarla iletişimi soru-cevap şeklinde sağladıkları görülmüştür. Sonuç olarak; Türkiye’deki Katoliklerin misyonerlik faaliyetlerinde bilişim araçlarını çok aktif kullanmadıklarını söyleyebiliriz.

2.3.2.1.2.2.Türkiye’deki Anglikan Kiliseler ve Web Siteleri

Anglikan; kelime anlamıyla İngiltere’nin demektir. Türkçeye Anglikan olarak geçmiştir. Anglikan terimi; İngiltere’yi ve tarihsel süreçte onun kilisesini tanımlayıcı bir sıfat olarak kullanılmıştır²⁷⁴. Anglikan Kilisesi, İngiltere’nin resmi kilisesidir. Bu kilise, dünya üzerinde her yere misyoner teşkilatları sayesinde yayılmıştır. Farklı alanlarda ve coğrafyalarda faaliyetler yürüten bu teşkilatlar, Dünya Kiliseler Birliği’ne bağlı diğer kiliselerle de ortak çalıştıkları için dünya üzerinde yayıldığı alanlar çok geniştir

²⁷¹ Kılıç, a.g.m, s.340

²⁷² http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cevang/index.htm 16.06.2016

²⁷³ <http://www.Hristiyan.net/> 16.06.2016

²⁷⁴ Resul Çatalbaş, “Anglikan (İngiliz) Misyoner Teşkilatlar”, BÜİFD, Sayı2, Yozgat.2012s.121

Türkiye'de faaliyetlerine aktif olarak devam eden Anglikan Kiliseleri, İzmir, İstanbul ve Ankara'da bulunmaktadır.

- Anglikan Kırım Kilisesi²⁷⁵, İstanbul
- İngiliz Konsolosluluğu Anglikan Şapeli, İstanbul
- All Saints Anglikan Kilisesi, İstanbul
- Anglikan St. Nicolas Kilisesi, Ankara
- St. John Anglikan Kilisesi, İzmir

Anglikan Kiliseleri, Türkiye’de Web üzerinden dini hizmetler vermektedir. Misyonerlik faaliyetleri çeşitli dernekler ve organizasyonlar üzerinden yapılmaktadır.

2.3.2.1.2.3. Türkiye’deki Protestan Kiliseler ve Web Siteleri

Protestanlığın tanımını ve tarihi sürecini yukarda yapmıştık. Protestanlar sayısal olarak, Katoliklikten sonra gelir. Dünyada en fazla Protestan, Kuzey Amerika'da bulunmaktadır. Kuzey Amerika ve Okyanusya’da en büyük din konumunda olan Protestanlık, Avrupa’da ikinci sıradadır. Dünyanın en büyük Protestan cemaatleri; ABD, Almanya, İngiltere, Güney Kore, Brezilya ve Hollanda’da yer alır. Toplamda tüm dünya çapında 590 milyon Protestan yaşamaktadır. Bunların 170 milyonu Kuzey Amerika'da, 160 milyonu Afrika'da, 120 milyonu Avrupa'da, 70 milyonu Latin Amerika'da, 60 milyonu Asya'da ve 10 milyonu ise Okyanusya'da yaşamaktadır²⁷⁶. Toplam Hristiyan nüfusun %27 sini, Protestan nüfus oluşturmaktadır

Osmanlı devletinde Protestan misyonerlik cemiyeti İngilizler tarafından kurulmuştur. İngiltere 1842 yılında Kudüs’te bir Protestan Kilisesi açmış ve bu kiliseye İngiltere, Almanya ve Amerika’dan Protestan misyonerler göndermiştir²⁷⁷. Kilise bölgedekilerin desteklerini alarak başka din ve mezhepteki Hristiyan unsurları da Protestanlaştırmaya çalışmıştır. İngiliz ve Amerikalı misyonerlerin çalışmaları sonucu Islahat Fermanı’yla Protestanlar, Osmanlı Devleti tarafından bir cemaat olarak tanınmıştır. Protestanlar, tarihsel süreçte aktif misyonerlik yapmışlardır. Yaptıkları

²⁷⁵ <http://www.istanbul.net.tr/dini-mekanlar/anglikan-kilisesi-kirim-kilisesi/49/5> 17.06.2016

²⁷⁶ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Protestanlik> 17.06.2016

²⁷⁷ Mustafa Çabuk, “1875-1925 Yılları Arasında Adana, Antep, Maraş ve Mersin Bölgelerinde Misyonerlik Faaliyetleri” Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maraş 2013 s.32

aktif misyonerliğin tek amacı; sadece Türk Hristiyan cemaati oluşturmak değil aynı zamanda gerektiğinde merkezi otoriteye başkaldıracak Hristiyan gruplar oluşturmaktır.²⁷⁸ Osmanlı Devletinin yıkılışında Protestan misyonerlerin yıllar boyunca yaptığı çalışmaların etkisi çok fazladır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra misyonerlik faaliyetlerini yerelleştirerek yerli Protestanlarla misyonerlik yapmışlardır. 20.yy'da halkın tepkisini azaltmak için, ev kiliseleri ve web üzerinden faaliyetler yürütmeye yönelmişlerdir.

Türkiye Protestan kiliseleri, değişik dernek²⁷⁹ ve vakıflar²⁸⁰ adı altında faaliyet göstermektedirler. Bilişim araçlarını kullanarak tanıtım yaptıkları siteleri bölgelere ayırarak incelemeyi daha uygun bulduk çünkü her bölge insanının, tarihi ve kültürel değerleri farklı olduğu için misyonerler, bu bölgedeki insanlara göre etkinlikler ve misyonerlik faaliyetleri yapmaktadır.

I.Marmara Bölgesindeki Kilise Web Siteleri

Marmara bölgesinin, Asya ve Avrupa'yı bağlayan bir konumda olması, yüzyıllarca çok köklü bir devlete başkentlik yapan İstanbul'un bölgede bulunması nedeniyle misyonerlerin her yüzyılda ilgi odağı olmuştur. Misyoner kiliseler, İstanbul'da, dernek ve organizasyonlarla belli bir altyapı oluşturunca, o bölgede hemen bir kilise kurarlar. Marmara Bölgesinde aktif misyonerlik yapan kiliselerin web siteleri şunlardır:

Besiktaskilisesi.net: 2007 yılında ²⁸¹ kurulan site; Kutsal Kitap dağıtımı, ilahiler, vaazlar ve iletişim modülünden oluşmaktadır. Dua talepleri ve haftalık ayın zamanları üzerinde daha çok durulmuştur. Bölgesel kilise sitesi olduğu için giriş sayısı ²⁸²düşük olup, sosyal ağda da başarılı değildir.

Bahcelievlerkilisesi.net: 2012 yılında ²⁸³ kurulan sitede; kendileri hakkında bilgi, ibadet saatleri, iletişim modülleri, İsa'nın hayatının anlatıldığı filmler ve Kutsal Kitap indirme linkleri mevcuttur. Sitenin facebook, twitter uygulamaları zayıftır.

²⁷⁸ <http://www.tarihbilimi.gen.tr/makale/Hristiyan-misyoner-gruplar/> 17.06.2016

²⁷⁹ <http://www.ist-pro-kil-vak.info/> 18.06.2016

²⁸⁰ <http://www.protestankilisesler.org/> 18.06.2016

²⁸¹ <http://www.whois.com.tr/domain/besiktaskilisesi.net> 18.06.2016

²⁸² <http://website.informer.com/besiktaskilisesi.net> 18.06.2016

²⁸³ <http://www.whois.com.tr/domain/bahcelievlerkilisesi.net> 18.06.2016

Dirisukilisesi.org: 2005 yılında ²⁸⁴ kurulan sitede; adres, ibadet saatleri, görsel ve yazılı vaazlar, iman bildirgeleri, radyo linkleri ve Kürtçe dini video klipler mevcuttur. Baptist olan kilise, Türkçe vaazlarının yanı sıra Charles Stanley²⁸⁵ ve pastör Joe Nwokoye²⁸⁶'nin yayınlarına da bolca yer vermektedir. Sitenin online girişi²⁸⁷ çok yüksek olup, görsellik üst düzeyde tutulmuştur. Facebook, Youtube ve Twitter'da takip ortalaması yüksektir.

Gungorenkilisesi.com: 2010 yılında²⁸⁸ kurulan site; dua, video, ibadet saati ve iletişim modüllerinden oluşan bölgesel bir kilise sitesi olduğundan sosyal ağ uygulamaları da çok zayıftır.

Yeniumutkilisesi.com: İstanbul Anadolu yakasının Ataşehir ilçesindeki kilisenin web sitesidir²⁸⁹. Site 2012 yılında²⁹⁰ kurulmuştur. Etkinlikler, vaazlar, sorular ve online kutsal kitap modülleri olan site, Kurtuluş Birliği Derneği'ne bağlıdır. Site çok aktif kullanılmadığı için sosyal ağ yapılanması da güçlü değildir.

Agapeturk.com: Agape,²⁹¹ Tanrı için duyulan sevgi anlamına gelmektedir. 2001 yılında²⁹² kurulan ve belirli bir dönem çalışan site, uzun zamandır yapım aşamasındadır.

Kadıköy Uluslararası Kilisesi: KUT kilisesi olarak da bilinen kilise, İstanbul Anadolu yakasındaki Kadıköy ilçesindedir. 2010 yılında²⁹³ açılan web sitesi şu an kapalıdır. Bölgesel bir kilise olmasına rağmen sosyal ağ²⁹⁴ üzerinden çok aktiftir. Kilise Türkçe ve İngilizce ayin yaptığı için sosyal ağ üzerinde iki dilde de yapılanmıştır. İstanbul Anadolu yakasının, en aktif misyonerlik faaliyeti yapan kilisesidir. Mike PLAT isimli pastör tarafından idare edilen kilisede, klasik kiliselerden farklı olarak tahta sıralar ve mumlar yerine müzik enstrümanları, alkışlar ve danslarla ayin yapılmaktadır. Kadıköy Belediyesi tarafından da piknik ve toplantı organizasyonları desteklenmektedir. Bölgeye kilise açıldıktan sonraki yıllarda, Erasmus projesiyle, Türkiye'ye eğitim amacıyla geldiğini iddia eden misyoner sayısında artış olmuş ve proje kapsamında bu

²⁸⁴ <http://www.whois.com.tr/domain/dirisukilisesi.org> 18.06.2016

²⁸⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_St Stanley 18.06.2016

²⁸⁶ <https://tr-tr.facebook.com/PastorJoeNwokoye/> 18.06.2016

²⁸⁷ <http://www.alex.com/siteinfo/dirisukilisesi.org> 18.06.2016

²⁸⁸ <http://www.whois.com.tr/domain/gungorenkilisesi.com> 18.06.2016

²⁸⁹ <http://www.yeniumutkilisesi.com/> 20.06.2016

²⁹⁰ <http://www.whois.com.tr/domain/yeniumutkilisesi> 20.06.2016

²⁹¹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Agape> 20.06.2016

²⁹² <http://www.whois.com.tr/domain/agapeturk> 20.06.2016

²⁹³ <http://www.whois.com.tr/domain/kutkilisesi> 20.06.2016

²⁹⁴ <https://www.facebook.com/KutKilisesi/> 20.06.2016

kişilere kira yardımı yapılmıştır. Pilot kilise olarak seçilen bölge, misyonerlerin toplandığı ve aktivite düzenlediği bir merkez haline gelmiştir.

Allsaintmoda.net: İstanbul Kadıköy’de bulunan kilisenin 2009 yılında²⁹⁵ web sitesi açılmıştır. Günümüze kadar 7 milyonun²⁹⁶ üzerinde girişi olan, Türkçe ve İngilizce yayın yapan sitede; dualar, pazar ibadetleri, arşivler, manânın maddeden daha önemli olduğunu vurgulayan ve yaşamı nasıl algılamak istersek yaşamın bize onu sunacağını anlatan Mesih dergâhına giriş linki²⁹⁷, müzik çalışmaları, konser, toplantı ve etkinlik fotoğraflarının yer aldığı modüller vardır. Tüm etkinlikler, öğrencilere ücretsiz olarak sunulmaktadır. Sosyal ağ²⁹⁸ yapılanması çok güçlüdür.

Diriliskilisesi.org: İstanbul Beyoğlu’nda Alman Lisesinin yanında faaliyet gösteren kilisenin, 2009 yılında²⁹⁹ web sitesi açılmıştır. İstanbul’un en aktif misyonerlik yapan kiliselerindendir. İnanç bildirgeleri, blog yazıları, etkinlikler, duyurular, çocuk şenlikleri, mültecilere yemek organizasyonu modülleri olan site aynı zamanda seminerler ve Noel organizasyonları da düzenlemektedir³⁰⁰. Sitenin sosyal ağ yapılanması güçlüdür.³⁰¹

umraniyekilisesi.com: İstanbul Ümraniye’de, “*Mahallemize Bir Işık*” sloganıyla açılan kilisenin web sitesi, 2009 yılında³⁰² kurulmuştur. Kendileri hakkında geniş bilgi veren ve Yehova Şahitleri ile bir alakaları olmadığını belirten sitede; ibadet saatleri, Kutsal Kitaplar’a görsel ve işitsel ulaşım ve nasıl mutlu olunacağına dair link veren modüller olduğu gibi, diğer kiliselerde yer alan bazı uygulamaların kendi kiliselerinde olmadığını ve bayanlar için özel okuma günleri olduğunu belirtmektedir. Kilisenin bulunduğu muhit, diğer yerleşim yerlerine göre değişime kapalı olduğu için misyonerlik faaliyetlerinde daha yavaş ve dikkatli hareket ettikleri, o bölgenin insanına uygun faaliyetlerde bulundukları gözlemlenmiştir.

Yasamkilisesi.com: İstanbul Bağdat Caddesi ve Üsküdar’daki kiliselerin web sitesi 2011 yılında³⁰³ kurulmuştur. Aylık giriş sayısı, 100 binin üzerinde olan sitede;³⁰⁴ etkinlikler ve dini bilgiler ve sıkça sorulan soru bölümleri mevcuttur. Site aynı

²⁹⁵ <http://www.whois.com.tr/domain/allsaintsmoda.net> 20.06.2016

²⁹⁶ <http://www.alex.com/siteinfo/allsaintsmoda.net> 20.06.2016

²⁹⁷ <http://www.Mesihdergahi.com/> 20.06.2016

²⁹⁸ <https://www.youtube.com/channel/UCU0zOa2TN4U48OG6aY5w8zA> 20.06.2016

²⁹⁹ <http://www.whois.com.tr/domain/diriliskilisesi.org> 20.06.2016

³⁰⁰ <https://diriliskilisesi.org/20.06.2016>

³⁰¹ <https://www.facebook.com/peradirilis/> 20.06.2016

³⁰² <http://www.whois.com.tr/domain/umraniyekilisesi.com> 20.06.2016

³⁰³ <http://www.whois.com.tr/domain/yasamkilisesi> 20.06.2016

³⁰⁴ <http://www.alex.com/siteinfo/yasamkilisesi.com> 20.06.2016

zamanda İsa Mesih'i tanıtan yayınlar, çocuk organizasyonları ve dil eğitim kursları üzerinde durmaktadır. Kilise aynı zamanda, Kadıköy Uluslararası Topluluğu Kilisesi (KUT) Derneği temsilciliğidir³⁰⁵

incilkilisesi.com: İstanbul Fatih'de bulunan kilisenin web sayfası, 2014 yılında³⁰⁶ faaliyete geçmiştir. Sitede, her pazar ayini, online olarak izlenebilmektedir³⁰⁷. Sosyal ağ yapılanması güçlü olan site, aynı zamanda podcast³⁰⁸ konusunda da başarılıdır.

İstanbul'da bölgesel olarak ibadet, web sitesinde üzerinden tanıtım ve bilgilendirme amaçlı yayın yapan kilise siteleri şunlardır:

- Pendik Protestan Kilisesi³⁰⁹
- Alman Protestan Kilisesi
- Anadolu Protestan Kilisesi
- Avcılar Protestan Kilisesi
- İstanbul Beylikdüzü Kilisesi
- Bible House Kilisesi³¹⁰
- Uluslararası Uyanış Kilisesi³¹¹
- Kartal Presbiteryen Kilisesi³¹²
- Zeytinburnu İsa Mesih Kilisesi
- Hollanda Konsoloslugu, Hollanda Şapeli³¹³
- İsveç Luteran Kilisesi³¹⁴
- Son Buyruk Kilisesi³¹⁵
- İstanbul Birlik Kilisesi³¹⁶

Marmara bölgesinde ibadet yapılan ya da web sitesi üzerinden hizmet veren Protestan kilise siteleri şunlardır:

- İzmit Kilisesi³¹⁷

³⁰⁵ <http://www.yasamkilisesi.com/> 20.06.2016

³⁰⁶ <http://www.whois.com.tr/domain/incilkilisesi20.06.2016>

³⁰⁷ https://www.youtube.com/channel/UCueL4xkUUTO_HIEXuagcjiQ?feature=mhee 20.06.2016

³⁰⁸ Radyo programları ve videoların bilgisayar ve cep telefonlarına indirilebilecek şekilde yayınlanması sonucunda inen dosyalara verilen isim.(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Podcast> 20.06.2016)

³⁰⁹ <http://www.ist-pro-kil-vak.info/kiliselerimiz/pendik-temsirciligi/> 20.06.2016

³¹⁰ <http://wikimapia.org/15293169/tr/Protestan-Kilisesi-Bible-House> 20.06.2016

³¹¹ <https://www.facebook.com/UyanisBakirkoy/> 20.06.2016

³¹² <http://kartal.web.tr/kartalin-tarihi-kilisesi/> 20.06.2016

³¹³ <http://istanbul-tr.nlconsulate.org/organization/palais-de-hollande> 20.06.2016

³¹⁴ <http://www.luteryenkilisesi.org/> 20.06.2016

³¹⁵ <https://www.facebook.com/sonbuyrukkilisesi> 20.06.2016

³¹⁶ <http://www.ucistanbul.org/> 20.06.2016

³¹⁷ <http://www.izmitkilisesi.com/> 21.06.2016

- Sakarya Kilisesi³¹⁸
- Balıkesir Kilisesi³¹⁹
- Çanakkale Kilisesi³²⁰
- Bursa Protestan Kilisesi³²¹
- Tekirdağ Protestan Kilisesi³²²
- Tekirdağ Sevgi Kilisesi³²³
- Çorlu Protestan Kilisesi³²⁴
- Yalova Işık Kilisesi³²⁵

Bu kiliseler, cemaatleriyle web sitesi, sosyal ağ ya da mail üzerinden düzenli bir şekilde iletişim halindedirler. Kiliseler arasında iletişim üst düzeyde olup, kiliseler diğer kiliselerin etkinlik linklerini kendi siteleri üzerinden yayınlamaktadırlar.

II. İç Anadolu Bölgesindeki Kilise Web Siteleri

İç Anadolu Bölgesinde, Protestanların ‘Kurtuluş Kilisesi’ önderliğinde dar gelirli insanlara yönelik misyonerlik faaliyetleri son yıllarda hız kazanmıştır. Özellikle, merkez olarak Ankara seçilmiştir. Protestan Hristiyanlar, Ankara’daki misyonerlik faaliyetlerini şu kiliseler üzerinden yürütmektedirler:

Kurtulus.org.tr : Ankara’da Kolej bölgesindeki kilisenin web adresi olup “ *Tanrı sevgidir, sevgi de Tanrıdır*” sloganıyla 2006 yılında³²⁶ faaliyete geçmiştir. Türkçe, Rusça ve İngilizce hazırlanan sitede hizmetlerin anlatıldığı modüller ve Kurtuluş Kiliseler Birliği Derneği’ne bağlı olan, Adana³²⁷, Alanya³²⁸, Çanakkale³²⁹, Mersin³³⁰, Malatya, Tarsus ve Kahramanmaraş kiliselerinin web sitelerine link verilmiştir. Sitede gençlik yapılanmalarına ağırlık verildiği gibi dua istekleri ve tanıklık bölümleri görsel materyallerle işlevsel hale getirilmeye çalışılmıştır.

³¹⁸ <http://www.sakaryaliHristiyanlar.com/21.06.2016>

³¹⁹ <http://www.balikesirkilisesi.com/21.06.2016>

³²⁰ <https://www.facebook.com/esenlik.kilisesi/21.06.2016>

³²¹ <http://www.bursakilisesi.com/21.06.2016>

³²² <https://www.facebook.com/TekirdagProtestanKilisesi> 21.06.2016

³²³ haktastan@gmail.com 21.06.2016

³²⁴ <https://www.facebook.com/corlukilise/21.06.2016>

³²⁵ <https://www.yalovaisikkilisesi.com/21.06.2016>

³²⁶ <http://www.whois.com.tr/domain/kurtulus.org.tr> 21.06.2016

³²⁷ <http://www.adanakurtuluskilisesi.com/> 21.06.2016

³²⁸ <http://www.alanyakurtuluskilisesi.com/> 21.06.2016

³²⁹ <https://www.facebook.com/pages/canakkale-Esenlik-Kilisesi/54009402721> 21.06.2016

³³⁰ <http://www.azizpavlusdernegi.com> 21.06.2016

ipcaturkey.org.tr: 1990 yılından beri açık olan Ankara Uluslararası Protestan Kilisesi (IPCA) 2006 yılında³³¹ web sitesini Türkçe ve İngilizce olarak açmıştır. Kilise Ankara'nın aktif misyonerlik yapan kiliselerinden biridir. Web sitesi üzerinden inançlarıyla alakalı açıklamalar, Kutsal Kitap'lar hakkında bilgi, faaliyetleri hakkında görsel ve işitsel doküman, sık sorulan sorular ve iletişim modülleri mevcuttur. Türkçe, İngilizce ve Korece ibadet edilen kilisenin hafta içi kutsal kitap çalışma grubu ve hafta sonları dua grupları mevcuttur. Web sitesi ve sosyal ağ yapılanmaları çok güçlüdür.

Batikentkilisesi.com: Ankara Batıkent'te bulunan kilisenin web sitesi 2006 yılında³³² kurulmuştur. Sitede; İnanç Bildirgesi, önderleri Ali Pektaş³³³ hakkında bilgi, Tanrıbilim dersleri, Kutsal Kitaplara ait açıklamaların olduğu internet sitelerine verilen linkler, ibadet saatleri, ibadetlerle alakalı görsel ve işitsel yayınlar ve günün ayeti modülleri vardır. Sitenin sosyal ağ yapılanması güçlüdür.

Yasamyolukilisesi.com: 2012 yılında³³⁴ kurulan web sitesi görsel olarak, Ankara Uluslararası Protestan Kilisesi Birliği'nin, en özenilerek yapılmış sitesidir. Sitede; ruhsal ezgiler, online radyo tv dinleme modülleri, günün ayetleri, eski vaazları dinleme ve izleme modülleri, inanç bildirgeleri, vaazlar ve çocuk programlarının anlatıldığı bölümler mevcuttur. Sitenin giriş sayısı ve sosyal ağ uygulamalarını kullanabilme becerisi çok güçlüdür³³⁵

Eryamanliyiz.biz : Ankara Eryaman'da, geniş bir kitleye hitap eden kilisenin web sitesi, 2005 yılında³³⁶ faaliyete geçmiştir. Sitede; Hristiyanlık hakkında çok sorulan sorulara görsel ve işitsel olarak cevap verilmektedir. Sitenin en çarpıcı özelliği; isteyen herkese dua edilmesi ve kargo ücretleri kilise tarafından karşılanan, istenilen boyda İncil gönderilmesidir. Sitenin sosyal ağ yapılanması güçlüdür³³⁷.

Mesihinkilisesi.com: Ankara Batıkent'teki kilisenin web sitesi, 2004³³⁸ yılında faaliyete geçmiştir. Sitede; vaazlar, ilahiler, etkinlikler ve fotoğrafların bulunduğu bölümler, kütüphane ve kutsal kitap modülleri mevcuttur.

³³¹ <http://www.whois.com.tr/domain/ipcaturkey.org> 21.06.2016

³³² <http://www.whois.com.tr/domain/kurtulus.org.tr> 21.06.2016

³³³ <http://www.charismamag.com/spirit/evangelism-missions/670-shadow-mosque> 21.06.2016

³³⁴ <http://www.whois.com.tr/domain/yasamyolukilisesi.com> 21.06.2016

³³⁵ <https://www.facebook.com/Ankara-Yasam-Yolu-Kilisesi-254627721246912/> 21.06.2016

³³⁶ <http://www.eryamanliyiz.biz/> 21.06.2016

³³⁷ <https://www.facebook.com/eryamaniseviler06> 21.06.2016

³³⁸ <http://www.whois.com.tr/domain/Mesih'inkilisesi.com> 21.06.2016

Ankara’da web sitesi ya da ağırlıklı olarak sosyal ağ üzerinden örgütlenip, misyonerlik faaliyeti yapan kilise siteleri şunlardır:

- Beytel kilisesi³³⁹,
- Ankara Protestan kilisesi³⁴⁰,
- Ankara Luteryen kilisesi³⁴¹,
- Ankara Esenlik Kilisesi³⁴²,
- Ankara Umut Kilisesi³⁴³
- Ankara Kilisesi³⁴⁴

İç Anadolu bölgesinde Protestanlara hizmet veren web, sosyal medya ya da mail adresleri üzerinden iletişime geçilebilen kiliseler şunlardır:

- Çankırı Kurtuluş Kilisesi³⁴⁵
- Karaman Kilisesi³⁴⁶
- Eskişehir Kilisesi³⁴⁷
- Kayseri Protestan Kilisesi³⁴⁸
- Kırıkkale Protestan Kilisesi³⁴⁹
- Konya Protestan Kilisesi³⁵⁰
- Yozgat Kilisesi³⁵¹

İç Anadolu Bölgesinde yapılan misyonerlik faaliyetlerinde web siteleri, aktif

³³⁹ <https://www.facebook.com/beytelkilisesi/> 21.06.2016

³⁴⁰ <https://www.facebook.com/protestankilisesi/> 21.06.2016

³⁴¹ <https://www.facebook.com/lutheryenkilisesi/> 21.06.2016

³⁴² <https://www.facebook.com/Ankara-Esenlik-Kilisesi-1584807265120731/> 21.06.2016

³⁴³ <https://www.facebook.com/Ankara-Kilisesi-320383172378/> 21.06.2016

³⁴⁴ <http://www.ankarakilisesi.com/> 22.06.2016

³⁴⁵ kilise@kurtulus.org.tr 22.06.2016

³⁴⁶ lutf.esenlik@gmail.com 22.06.2016

³⁴⁷ <http://www.eskisehirkilisesi.com/> 22.06.2016

³⁴⁸ <http://www.kayseriprotestankilisesi.com/> 22.06.2016

³⁴⁹ benm@kutsalkitap.org 22.06.2016

³⁵⁰ <https://www.facebook.com/people/Konya-Protestan/100006862177195> 22.06.2016

³⁵¹ piri.ibrahim@gmail.com 22.06.2016

olarak kullanılır. Kilise cemaatlerinin, belli aralıklarla tatil yörelerine götürülmesi, oralarda dini eğitim kampları düzenlenmesi, gençlere yönelik konser organizasyonları ve çadır kampları için ilan ve afişler web siteleri üzerinden yayınlanmaktadır.

III. Ege Bölgesindeki Kilise Web Siteleri

Ege Bölgesinde, Hristiyanlar için kutsal sayılan yerler çok fazla olduğu için, inanç turizmi adı altında değişik aktivitelerle misyonerlik faaliyetleri yapılmaktadır. Misyonerler, bölgenin turizm bölgesi olmasının avantajıyla tatil için gelen kişilere plajlarda ya da otellerde İncil veya broşürler vererek, ibadethanelerine davet etmekte ve kendi dinlerinden haberdar olmayan bilinçsiz Müslümanlar, bu davetlere katılım sağladıklarında farklı ve ilgi çekici argümanlarla misyonerlik faaliyetine tabi tutulmaktadır. Bu faaliyetler için, Ege Bölgesinde İzmir merkez seçilmiştir. İzmir'deki Protestan kiliseler şunlardır:

izmirprotestan.org: İzmir Potestan Kilisesi derneğine bağlı olan web sitesi 2006 yılında³⁵² kurulmuştur. Aylık giriş ortalaması ³⁵³yüksek olan sitede; makaleler, İncil çalışmaları, kutsal kitaplar ve ibadet saatlerinin yayınlandığı modüller mevcuttur. Sosyal ağ yapılanması zayıftır.

Diriliskilisesi.info : İzmir Bornova'da kurulan kilisesin web sitesi 2012 yılında³⁵⁴ faaliyete geçmiştir. Diriliş kilisesinin Manisa'da da kilisesi bulunmaktadır. Etkinlikler, ilahiler ve vaazların bulunduğu modüller vardır. Sitenin en önemli özelliği; şifa konusunda insanlara aracılık yapması, pazar günleri hastalara ibadetten sonra dua eden özel bir gruplarının bulunmasıdır. Orta ve üst yaş gruplarının daha çok tercih ettiği bir kilise olduğu için sitenin görseli çok göz alıcı değildir. Sitenin sosyal ağ yapılanması zayıftır.

isikkilisesi.org.tr: Işık kilisesi, 1994 Kasım ayında Amerikalı ve İngiliz Misyonerler tarafından kurulmuştur³⁵⁵ . Kilise zamanla dernek statüsü almış ve İzmir Karşıyaka³⁵⁶, Alsancak³⁵⁷, Urla³⁵⁸ ve Özdere'de ³⁵⁹ de şubeler açmıştır. Kilisenin web sitesi 2008

³⁵² <http://www.whois.com.tr/domain/izmirprotestan.org> 22.06.2016

³⁵³ <http://www.alexa.com/siteinfo/izmirprotestan.org> 22.06.2016

³⁵⁴ <http://www.whois.com.tr/domain/diriliskilisesi.info> 22.06.2016

³⁵⁵ <http://isikkilisesi.org.tr/tr/hakkimizda/> 22.06.2016

³⁵⁶ <http://isikkilisesi.org.tr/tr/karsiyaka/> 22.06.2016

³⁵⁷ <http://isikkilisesi.org.tr/tr/location-menu/alsancak/> 22.06.2016

³⁵⁸ <http://isikkilisesi.org.tr/tr/urla/> 22.06.2016

³⁵⁹ <http://isikkilisesi.org.tr/tr/oezdere/> 22.06.2016

yılında³⁶⁰ kurulmuştur. Her şubenin, kendine ait web sitesi mevcuttur. Sitenin giriş ortalaması çok yüksektir³⁶¹. Işık Kilisesi, İzmir'in en aktif misyonerlik yapan kilisesidir. Kilisenin evlilik kursu ve gençlik grupları olduğu gibi web sitesi de; inanç bildirgesi, tanıklıklar, etkinliklerin anlatıldığı görsel ve işitsel materyallerle zenginleştirilmiştir. Sosyal ağ üzerinde oldukça etkindir.

Yenidoguskilisesi.org: İzmir Konak'ta kurulan kilisenin web sitesi 2008 yılında³⁶² faaliyete geçmiştir. Etkinliklerin ve ibadet saatlerinin bildirildiği, ilahilerin ve vaazların olduğu görsel ve işitsel materyallerle, işlevsel hale getirilen sitenin sıkça sorulan soruların yer aldığı ve inanç bildirgelerini yayınladığı modülleri mevcuttur. Kilisenin web sitesi üzerinde hastalara dua çağrısı yapıldığı için sosyal ağda güçlüdür

İzmir'de aynı zamanda web üzerinden çok etkin olmayan veya sadece sosyal ağ üzerinden iletişime geçilen kiliseler şunlardır:

- Çiğli Smyrna Kilisesi³⁶³
- Protestan Baptist Kilisesi³⁶⁴
- Bornova Protestan Kilisesi³⁶⁵
- Efes Protestan Kilisesi³⁶⁶

Ege Bölgesinde Protestan cemaate hizmet veren kiliseler ve web siteleri şunlardır:

- Aydın Kilisesi³⁶⁷
- Kuşadası Kilisesi³⁶⁸
- Söke Kilisesi³⁶⁹
- Bodrum Kilisesi³⁷⁰

³⁶⁰ <http://www.whois.com.tr/domain/isikkilisesi.org.tr> 22.06.2016

³⁶¹ <http://www.alexa.com/siteinfo/isikkilisesi.org.tr> 22.06.2016

³⁶² <http://www.whois.com.tr/domain/isikkilisesi.org.tr> 22.06.2016

³⁶³ <http://ciglismyrnakilisesi.org/> 22.06.2016

³⁶⁴ <http://www.buca.bel.tr/Buca-Hakkinda/16/protestan-kilisesi/tarihi-yapilar.html> 22.06.2016

³⁶⁵ <https://www.facebook.com/Bornova-Protestan-Kilisesi-> 22.06.2016

³⁶⁶ <http://efeskilisesi.tripod.com/> 22.06.2016

³⁶⁷ <http://www.aydinlikisevitoplulugu.com/> 22.06.2016

³⁶⁸ <http://www.adayeniyasamkilisesi.com/> 22.06.2016

³⁶⁹ <https://www.facebook.com/sokeyeniyasamkilisesi> 22.06.2016

³⁷⁰ <http://www.bodrumlutufkilisesi.org/> 22.06.2016

- Torbalı Baptist Kilisesi³⁷¹
- Çeşmealtı Protestan Topluluğu³⁷²
- Karşıyaka Protestan Topluluğu³⁷³
- Denizli Kilisesi³⁷⁴
- Ödemiş Kilisesi³⁷⁵
- İzmir Söz Evi Topluluğu³⁷⁶
- Muğla Ev Kilisesi³⁷⁷

Bu kiliseler; web sitesi, sosyal ağ ya da mailler üzerinden düzenli bir şekilde etkileşim halindedirler. Aynı zamanda bölgede, yabancılarla evlilik son yıllarda artış göstermektedir. Misyonerler yerel halktan biri ile evlenerek, misyonerlik faaliyetlerini dikkat çekmeden yapabilmektedir. Son yıllarda bu şekilde evlilik yoluyla yabancıların mülk alımı da artmıştır. Mülk edinme yoluyla, bölge Hristiyanlarının kilise ve okul açma işlemleri sorunsuz yapılabilmektedir.

IV. Akdeniz Bölgesindeki Kilise Web Siteleri

Akdeniz Bölgesinde aktif olarak misyonerlik yapan grupların arkasında ABD, İngiltere ve Almanya yer almaktadır. Çünkü ticari mallarını, Akdeniz ve bölge ülkelerinde satabilmek ve bölgeyi kontrol edebilmek için Akdeniz Bölgesi'ne çok önem vermişlerdir. Osmanlı Devletinin son dönemlerinde yöre okullarıyla bölgede misyonerlik yapılmış ve yerli Protestan halk oluşturduktan sonra kiliselerle yörede kalıcılık sağlanmıştır. Akdeniz Bölgesindeki, Protestan misyonerlerin kiliseleri ve web adresleri şunlardır:

Antalyakilisesi.com: Antalya'daki kilisenin 2012 yılında³⁷⁸ Türkçe ve İngilizce olarak web sitesi kurulmuştur. Site üzerinde; Baba –Oğul-Kutsal Ruh üçlemesine gönderme yapılarak, sitenin main menü yani ana sayfa olarak isimlendirilen yer, Baba

³⁷¹ <http://www.torbalibaptistkilisesi.com/> 22.06.2016

³⁷² <https://www.facebook.com/Cesmealti-protestan-toplulugu-327578824112467/> 22.06.2016

³⁷³ KSPT@gmx.net 22.06.2016

³⁷⁴ <http://www.Masih'inkilisesi.com/denizli.html> 22.06.2016

³⁷⁵ odemiskilisesi@hotmail.com 22.06.2016

³⁷⁶ <https://www.facebook.com/groups/501382329898035/> 22.06.2016

³⁷⁷ <https://www.facebook.com/muglaevkilisesi> 22.06.2016

³⁷⁸ <http://www.whois.com.tr/domain/antalyakilisesi> 23.06.2016

sayfa olarak isimlendirilmiştir. Site üzerinden; inanç bildirgelerine, kilise hakkında bilgiye, ibadet saatlerine ve Manavgat dua topluluğuna ulaşmak mümkündür. Sosyal ağ üzerinde çok aktif değildir.

Antalyaincilkilisesi.com: Türkiye Bağımsız Protestan Kiliseleri'ne bağlı olan Kilisesinin web sitesi 2006 yılında³⁷⁹ kurulmuştur. Alanya İncil Kilisesi³⁸⁰ de bu birliğe bağlıdır. Siteye girişte church müzikle başlayan misyonerlik faaliyetleri, sitenin görselliğiyle desteklenmektedir. Antalya'nın en aktif misyonerlik yapan kilise sitesidir. İnanç bildirgesi, vaazlar, ilahiler, etkinlikler ve bu etkinliklerin fotoğrafları, görsel ve işitsel materyallerin bulunduğu modüller mevcuttur. Site sosyal ağ üzerinde de aktiftir.

Adanakilisesi.org: Adana'daki kilisenin web sitesi 2012 yılında³⁸¹ kurulmuştur. Adana'nın en aktif misyonerlik yapan sitesidir. Sitede; inanç bildirgesi, sesli ve görüntülü vaazlar, Hıristiyan radyo ve tv kanallarına linkler, kütüphane bölümünde makaleler ve ücretsiz İncil dağıtımının olduğu modüller vardır. Site, video siteleri üzerinden³⁸² de yayın yapmaktadır. Sosyal ağ yapılanması güçlüdür

Antakyaprotestankilisesi.com: Antakya'da bulunan kilisenin web sitesi 2013 yılında³⁸³ aktif hale gelmiştir. Antakya'nın en aktif misyonerlik yapan web sitesidir. Görsel olarak, diğer dini web sitelerine oranla daha profesyonelce hazırlanmıştır. Sitede; inanç bildirgesi, dua isteği, haberler, ilahiler, resimler, videolar, etkinlik linkleri, ibadet saatleri, podcastler ve iletişim modülü yer almaktadır. Sosyal ağ üzerinde başarılıdır.

Akdeniz Bölgesinde web üzerinden çok etkin olmayan, sosyal ağ yada mail adresi üzerinden iletişime geçilen kiliseler şunlardır:

- Adana Kurtuluş Kilisesi³⁸⁴
- Adana Vizyon Kilisesi³⁸⁵

³⁷⁹ <http://www.whois.com.tr/domain/antalyaincilkilisesi.com> 23.06.2016

³⁸⁰ <http://www.alanyaincilkilisesi.com/> 23.06.2016

³⁸¹ <http://www.whois.com.tr/domain/adanakilisesi.org> 23.06.2016

³⁸² https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=v8B_PaQhg7Y 23.06.2016

³⁸³ <http://www.whois.com.tr/domain/antakyaprotestankilisesi> 23.06.2016

³⁸⁴ <https://www.facebook.com/adana.kurtulus> 23.06.2016

³⁸⁵ <http://vizyonkilisesi.com/> 23.06.2016

- Yüreğir Protestan Kilisesi³⁸⁶
- Antalya Uluslararası Kilisesi³⁸⁷
- Antalya Lütuf Kilisesi³⁸⁸
- Antalya Presbiteryan Kilisesi³⁸⁹
- Alanya Kurtuluş Kilisesi³⁹⁰
- Antakya Mesihçiler Kilisesi³⁹¹
- İskenderun İncil Kilisesi³⁹²
- Mersin Yeni Yaşam Kilisesi³⁹³
- Kahramanmaraş Kurtuluş Kilisesi³⁹⁴
- Osmaniye Protestan Kilisesi³⁹⁵
- Isparta Protestan Kilisesi³⁹⁶

Bölgedeki kiliseler, web sitesi ya da sosyal ağ üzerinden düzenli bir şekilde iletişim halindedirler. Akdeniz Bölgesi'nde, kiliselerin iç kesimler yerine sahil kesimlerinde daha çok bulunması her geçen gün ev kiliselerinin artmasındaki asıl amaç dini değil, bölgeyi kontrol etme amacıyla olan ülkelerin güç savaşıdır. Bu bölgeye yıllardır yapılan inkültürasyon sebebiyle genç nesilde dini ve milli duygularda azalma gözlenmiştir.

V. Güneydoğu Anadolu'daki Kilise Web Siteleri

Osmanlı Devleti'nde Güneydoğu Anadolu'daki misyonerlik faaliyetleri neticesinde, yöre aşiretlerinde karışıklıklar ve bölgesel isyanlar çıkmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra, azalan misyonerlik faaliyeti Güneydoğu'da Pirinçlik

³⁸⁶ yuregirkilise@gmail.com 23.06.2016

³⁸⁷ <http://www.stpaulcc-turkey.com/> 23.06.2016

³⁸⁸ huzurkon@gmail.com 23.06.2016

³⁸⁹ <http://www.presbiteryen.org/> 23.06.2016

³⁹⁰ <https://www.facebook.com/groups/1504829536424774/> 23.06.2016

³⁹¹ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100007486290510&pnref=story> 23.06.2016

³⁹² iskenderunkilisesi@gmail.com 23.06.2016

³⁹³ cssong@hanmail.net 23.06.2016

³⁹⁴ <https://www.facebook.com/KahramanMarasvegivebariskilisesi> 23.06.2016

³⁹⁵ saml1962@hotmail.com 23.06.2016

³⁹⁶ ispartayeniyasam@yahoo.com 23.06.2016

Askeri Üssü'nün³⁹⁷ açılmasıyla tekrar hız kazanmıştır. Bu askeri üssün açılmasından sonra; yüzlerce Amerikalı misyoner, barış gönüllüleri adıyla Türkiye'de faaliyette bulunmaya başlamıştır. Yerel kiliselerin kurulması bu dönemde başlamıştır. Bölgede merkez, Diyarbakır seçilmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki misyonerlerin kiliseleri ve web adresleri şunlardır:

Diyarbakirkilisesi.com: 1994 yılında kurulan kilisenin web sitesi 2006 yılında³⁹⁸ faaliyete geçmiştir. Sitede; kilise hakkında bilgi, tanıklıklar, kütüphane, makaleler ve iletişim modülleri vardır. Sosyal ağlarda başarılı değildir.

Yeniyasamkilise.wix.com/yeniyasamkilise: Pastör Patrick Jensen³⁹⁹ tarafından kurulan kilisenin web sitesi Gaziantep'te misyonerlik faaliyeti yapmaktadır. Sitede; ibadet saatleri, dualar, şifa toplantıları, tanıklıklar ve irtibat modülleri vardır.

Mardinprotestankilisesi.com: 2015 yılında⁴⁰⁰ kurulan web sitesinde; ibadet saatleri, inanç bildirgesi, etkinlikler ve fotoğrafları, görsel ve işitsel materyallerle birlikte ücretsiz İnciller'in dağıtıldığını gösteren modüller mevcuttur. Mardin ve civarında en etkin misyonerlik yapan sitedir ve günlük giriş sayısı yüksektir⁴⁰¹. Sosyal ağ üzerinde güçlü olan site aynı zamanda Hristiyanlıkla alakalı kitapları ücretsiz göndermektedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde web üzerinden çok etkin olmayan, sosyal ağ ya da mail adresi üzerinden iletişime geçilen kiliseler şunlardır:

- Adıyaman İsa Mesih Topluluğu⁴⁰²
- Tunceli Protestan Topluluğu⁴⁰³
- Şanlıurfa Kutsal Nur Protestan Kilisesi⁴⁰⁴
- Van Protestan Topluluğu⁴⁰⁵
- Batman Protestan Topluluğu⁴⁰⁶

³⁹⁷ https://tr.wikipedia.org/wiki/Pirinclik_Hava_üssü 23.06.2016

³⁹⁸ <http://www.whois.com.tr/domain/diyarbakirkilisesi.com> 23.06.2016

³⁹⁹ <http://www.carycog.org/staff/patrickjensen/> 23.06.2016

⁴⁰⁰ <http://mardinprotestankilisesi.com> 23.06.2016

⁴⁰¹ <http://www.alex.com/siteinfo/mardinprotestankilisesi.com> 23.06.2016

⁴⁰² adiyamansevgitoplulugu@yahoo.com 23.06.2016

⁴⁰³ malatya.kilisesi@gmail.com 23.06.2016

⁴⁰⁴ <https://www.facebook.com/sanliurfa-Kutsal-Nur-Protestan-Kilisesi-142582284/> 23.06.2016

⁴⁰⁵ mavigol65@gmail.com 23.06.2016

⁴⁰⁶ dbkilisesi@yahoo.com 23.06.2016

Bölgedeki misyonerlerin Kürtçe öğrenmeye teşvik edilmesi, İncil'in, Kürtçenin 3 değişik lehçesine çevrilmesi, misyonerlerin bölgedeki büyük aşiretlerle yakın ilişkilerde bulunması, tehlikenin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Güneydoğu Anadolu'da misyonerlik faaliyeti, her ile kilise açılmasını gerektirecek kadar büyümemiştir. Bu yüzden büyük şehirlerdeki kiliselerin web siteleri mevcuttur. Küçük şehirlerdeki ev topluluklarının henüz web siteleri yoktur lakin iletişim ve aktivite paylaşımı sosyal ağ üzerinden yapılmaktadır.

VI. Doğu Anadolu'daki Kilise Web Siteleri

Protestan misyonerler, bölgedeki iç çatışma ve terör ortamını da kullanarak dini bilgidен yoksun Alevi ve Kürt vatandaşlara daha çok misyonerlik faaliyeti yapmaya çalışmaktadırlar. Bölgede merkez olarak Malatya seçilmiştir

Malatyakilisesi.com: 2015 yılında⁴⁰⁷ Türkçe ve İngilizce kurulan web sitesi Doğu Anadolu Bölgesinin en aktif misyonerlik sitesidir. Bölge illerindeki Hristiyan topluluklar, Malatya Kurtuluş Derneği tarafından gönderilen misyonerlerce oluşturulmuştur. Sitede; kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı çalışma grupları, vaazlar, etkinlikler, ibadet saatleri ve iletişim modülleri mevcuttur.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde web üzerinden çok etkin olmayan, sosyal ağ ya da mail adresi üzerinden iletişime geçilen kiliseler şunlardır:

- Ağrı Ararat Kilisesi⁴⁰⁸
- Van Kilisesi⁴⁰⁹
- Tunceli, Erzincan, Elazığ Topluluğu⁴¹⁰
- Bitlis Topluluğu⁴¹¹
- Bingöl Topluluğu⁴¹²

Doğu Anadolu Bölgesi'nde misyonerler, genelde internet veya gazete ilânları vererek gönderdikleri İncil ve Hristiyanlıkla alakalı dini yayınları isteyen kişilerden

⁴⁰⁷ <http://www.whois.com.tr/domain/malatyakilisesi.com> 24.06.2016

⁴⁰⁸ <https://www.facebook.com/AGRI-Ararat-Kilisesi-632373246800952/> 24.06.2016

⁴⁰⁹ vankilisesi@gmail.com 24.06.2016

⁴¹⁰ malatya.kilisesi@gmail.com 24.06.2016

⁴¹¹ vankilisesi@gmail.com 24.06.2016

⁴¹² dbkilisesi@yahoo.com 24.06.2016

temin ettikleri adreslerden oluşturdıkları arşiv sayesinde, bölge insanıyla iletişim halindedirler. Göndermiş oldukları dini yayınlara ilâştirdikleri küçük anketlerden oluşan bilgi formlarıyla, ilgilendikleri kişinin kendisi ve ailesiyle ilgili bilgilere, açık adreslerine ve diğeri iletişim bilgilerine de ulaşabilmektedirler. Bu şekilde; bölgede çok zengin bir adres arşivine ulaştıklarını düşünmekteyiz. Bu kişilerle iletişime geçildikten sonra kişinin, kendilerine ve Hristiyanlığa bakışına göre ilişkilerini devam ettirip ettirmeme kararı vermektedirler. Bölge halkının sempatisini kazanmak için aynı zamanda iş ve kalacak yer gibi imkânlar da sunmaktadırlar. Bu şekilde iletişime geçildikten sonra Alfa derslerine başlanılıp süreç devam ettirilmektedir.

VII. Karadeniz Bölgesindeki Kilise Web Siteleri

Karadeniz Bölgesi'nin Orta Asya ve Kafkasya'ya uzanan bir geçiş yolu üzerinde olması ve Orta Asya petroleri ile doğalgaz havzalarının bulunduğu coğrafyaya yakın olması nedeniyle, bu bölgede yapılan misyonerlik faaliyetleri sivil toplum örgütleri ve bölgeyi gezmeye gelen ve sonrasında yerleşen turistler sayesinde 2000 yılından sonra artmıştır. Karadeniz insanının önceden Müslüman olmadığı, asimilasyon sonucu Müslüman oldukları, birkaç göbek önceden farklı din ve etnik kimliklerle bu bölgede yaşadıkları telkin edilmeye çalışılarak, yöre insanının kafası karıştırılmaya çalışılmakta, kimlik bunalımına sokulmak istenilmektedir. Yörede Protestan grupları, yoğun misyonerlik faaliyetleri yürütmektedir. Bu faaliyetler özellikle Samsun ve Trabzon'daki üniversitelerde, Doğu Karadeniz sahili boyunca yer alan merkezlerdeki Anadolu liseleri ve özel kolejlerde yoğunlaştırılmaya çalışılmaktadır⁴¹³. Bu faaliyetlerde; merkezi Ankara'da olan Kurtuluş Kilisesi dikkat çekmektedir. Dil okullarında İngilizce öğretmeni, yöre temsilcisi veya benzeri yollarla Samsun ve diğeri şehirlere yerleşen misyonerler, belirli bir sempatizan ve çekirdek cemaat edindikten sonra, yerlerine başkalarını bırakarak yöreyi terk etmektedirler. Bölgedeki diğeri aktif misyoner hareket; İstanbul merkezli Presbiteryen Kilisesi'dir⁴¹⁴. Bu kilisenin, son on yılda özellikle Trabzon ve Rize civarında aktiviteleri artmış durumdadır. Ayrıca Almanya merkezli Protestan Havariler Kilisesi gibi kiliseler de kendilerine taraftar bulmak amacıyla yoğun bir faaliyet içindedirler. Bu kiliseler, özellikle Almanya'daki Türk işçi aileleri arasından edindikleri taraftarlarını misyoner olarak kullanmak

⁴¹³ Şinasi Gündüz, " Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler" s.18

⁴¹⁴ Aydın, Mehmet, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi 43, Türkiye'deki Misyonerlik Faaliyetleri. İstanbul.2004, s.290

suretiyle, yörede kendi cemaatlerini kurmaya çalışmaktadırlar. Karadeniz Bölgesinde Samsun ve Trabzon merkez olarak seçilmiştir. Bölgedeki kiliseler ve web adresleri şunlardır:

Agapekilisesi.com: Samsun’da bulunan kilisenin web sitesi 2006 yılında⁴¹⁵ kurulmuştur. Sitenin günlük giriş⁴¹⁶ oranı çok yüksektir. Pastör Orhan Pıçaklar’ın videosuyla açılan sitede; Türkçe İncil, Tevrat, Zebur, kilise adresleri ve iletişim modülleri mevcuttur. Sitede; Hristiyanlıkla alakalı sorulara cevaplar verilmekte, inanç bildirgesi, güncel konular ve dini meseleler hakkında makaleler, kütüphane, vaazlar ve ilahiler, Hristiyanlıkla alakalı görsel ve işitsel materyaller, bedava İncil ve kitaplar köşesi bulunmaktadır. Karadeniz Bölgesi’nin en aktif misyonerlik yapan sitesidir. Kilise derneğinin, Ordu’da kilise ve web üzerinden örgütlenmesi mevcuttur⁴¹⁷. Samsun Agape kilisesinin, diğer Karadeniz illerinde kilise kurma çalışmaları 2010 yılından sonra artış göstermiştir.

Karadeniz Bölgesinde web üzerinde çok etkin olmayan, sosyal ağ ya da mail adresleri üzerinden iletişime geçilen Protestan gruplar şunlardır:

- Amasya, Çorum, Sinop, Zonguldak, Tokat ve Giresun Topluluğu⁴¹⁸
- Bolu Kilisesi⁴¹⁹
- Karabük Kilisesi⁴²⁰
- Safranbolu Kilisesi⁴²¹

2.3.2.2.Propaganda Yapan Web Siteleri

Misyonerler, kiliselerini ve öğretilerini web üzerinden tanıttıkları gibi Hristiyanlığı ve kendi kültürlerini yaymak için farklı teknik ve metotlar kullanmışlardır. Dini propaganda, bir dinin inanç, ibadet ve ahlak esaslarını, bir takım metotlarla muhataplara ulaştırmaya denilir. Kültür propagandası ise bir milletin, kendi

⁴¹⁵ <http://www.whois.com.tr/domain/agapekilisesi.com> 24.06.2016

⁴¹⁶ <http://www.alexa.com/siteinfo/agapekilisesi.com> 24.06.2016

⁴¹⁷ <https://tr.foursquare.com/v/ordu-agape-kilisesi/55814318498e2461bdace1df> 24.06.2016

⁴¹⁸ samsunkilisesi@gmail.com 24.06.2016

⁴¹⁹ piri.ibrahim@gmail.com 24.06.2016

⁴²⁰ <https://www.facebook.com/KarabukKilisesi> 24.06.2016

⁴²¹ <https://www.facebook.com/SafranboluKilisesi> 24.06.2016

kültürünü başka milletlere yayma faaliyetidir. Sinema, tiyatro, kütüphaneler, kitap çevirileri, okullar, dil kursları, dostluk cemiyetleri, öğrenci ve gençlik kulüpleri, sergiler, televizyon ve internet birer kültür propagandası vasıtasıdır. Uzun vadede etkili olmasına rağmen muhatabına en az rahatsızlık veren yöntem budur. Uzun vadeli kültür propagandası zamanla toplumları, kültür erozyonuna ve kimlik kaybına uğratar. Hristiyan misyonerliği aynı zamanda kültür propagandasını da içerir. Amerika, Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya kendi kültürlerini ve inançlarını, faaliyette bulundukları memleketlerde açtıkları misyoner okulları, buralara gönderdikleri bilim adamları, yazarlar, gazeteciler ve sanatçılar ile yaymaktadırlar.

Misyonerler, bilgilendirmenin tek başına işe yaramadığı zamanlarda kendi inanışlarını ve kültürlerini hedef kitleye yaymak için kitap, dergi, televizyon, radyo ve internet gibi kitle iletişim araçlarını da etkin bir şekilde kullanırlar ve bunu da propaganda havasını gizli tutarak yaparlar. Türkiye’de insanları Müslüman olarak bırakıp, Hristiyan gibi düşünür ve yaşar hale getirerek bunu kısmen başarmışlardır.

Propaganda amacıyla kurulan sitelerde; telkin etme, inandırmaya çalışma, kendi dinlerini sevdirmeye, muhatap dinden nefret ettirme gibi teknikler kullanılmaktadır⁴²². Bu amaçla, sitelerde ikna edici ve özendirici tanıklık hikayeleri, umutsuzluklar yaşayan ve İslam dini ile ilgili tatmin olmamış alanlarının olduğu anlaşılan insanların anlattıkları Hristiyan olma maceraları ve Hristiyanlığın sevgi dini olduğu vurgusu bolca kullanılmaktadır.

Türkiye’de aylık girişleri on binin üzerinde olan ve günümüzde aktif şekilde Hristiyan propagandası yapan web siteleri şunlardır:

Kampusweb.com: 2003 yılında⁴²³ kurulan site, genellikle üniversite öğrencilerini hedef alıp bu kesime misyonerlik yapmaktadır.” *Tanrı var mı ?*”, “ *Hayatından nefret ettiğin zamanlar oluyor mu ?*”, “ *Tanrı’yı reddedersen ne olur ?*”, “*Mesih’in ölümü, dirilişi ve merhameti nasıldır ?*” gibi sorularla genç kesimin zihinlerini karıştırmakta ve yaşamla yüzleşmek, tükenmez güzelliği aramak, Hristiyanlar neden Kur’an-ı Kerim’i kabul etmez gibi modüllerle kişilerin ilgilerini devamlı site üzerinde tutmaya çalışmaktadırlar. Türkiye’deki tüm illere ve üniversitelere İncil göndererek iletişim

⁴²² Mesut Arslan “ *İnternette Misyonerlik*” C.Ü.S.B.E Basılmamış Y.Lisans Tezi 2012. s.105

⁴²³ <http://www.whois.com.tr/domain/kampusweb.com> 25.06.2016

bilgileri toplamaktadırlar ve bu öğrencilerin Tanrı, İsa ya da İncil hakkında konuşma isteklerine online forumlarla cevap vermektedirler. Site, üniversite öğrencileri tarafından tercih edilen ve günlük girişi yüksek olan bir sitedir⁴²⁴

Hristiyanforum.com: 2004 yılında⁴²⁵ kurulan site, Türkiye'nin Hristiyanlıkla alakalı bilgi veren, forumlarla kullanıcılar arasındaki iletişimi en aktif şekilde kullanan web sitesidir. Tüm mezheplere ve etnik kökenlerdeki Hristiyanlara hizmet verdiğini iddia eden site ayrıca, Hristiyan olmak isteyen veya Hristiyanlığa ilgi duyan kimselere yönelik faaliyet içerisinde de bulunmaktadır. Sitede, Hristiyanlıkla alakalı soru ve cevaplara yer verildiği gibi, vaazlar, anketler, duyurular, azizler, cennet-cehennem, dostluk, dua, günah, haç, havariler, İncil, İsa Mesih, küfür, merhamet, müzik, öfke, rüya, sevgi, şükür ve yok oluş gibi yüzlerce konu üzerinden de canlı sohbet edilebilmektedir. Sitede, Hristiyan televizyon ve radyo kanallarının takip edilebilmesi için linkler mevcut olduğu gibi sitenin ios ve android uygulamaları da vardır. Türkiye'de insanların ilgi gösterdiği tüm sosyal ağlarda⁴²⁶ var olan sitenin günlük girişi çok yüksektir⁴²⁷

Hristiyan.net: 2003 yılında⁴²⁸ kurulan site Hristiyanlığın ne olduğu, Hristiyanların neye inandıkları, ibadetleri ve inançları hakkında bilgi verdikten sonra, nasıl Hristiyan olunacağını anlatır ve Hristiyan forum sitesine link verir.

Nehirkilisesi.com: 2006 yılında⁴²⁹ kurulan site, Nehir Tv başlığıyla pazar günleri 11.00- 16.00 saatleri arasında canlı yayın⁴³⁰ yapmaktadır. Varlık amacının “ *İsa Mesih'in müjdesini yaymak, Tanrı'nın sözüyle insanları donatmak, uyanışla Tanrı'nın varlığını tattırmak* ” olduğunu iddia eden site, propaganda amaçlı kurulan web siteleri arasında haftalık giriş sayısına bakıldığında en aktif misyonerlik yapan sitelerden biridir. Sitede; Pastör Erman Güçlü'nün; Kanal Hayat Tv'de yayınlanan programları, internet Kutsal Kitap okulu, haftalık toplantıların bildirileri, dualar, öğreti blogları, e-kitaplar, sesli vaazlar, liderlik eğitimi adı altında Türkiye çapında kilise önderlerine ve

⁴²⁴ <http://www.alex.com/siteinfo/kampusweb.com> 25.06.2016

⁴²⁵ <http://www.whois.com.tr/domain/hristiyanforum.com> 25.06.2016

⁴²⁶ <https://www.youtube.com/user/hristiyanforum> 25.06.2016

⁴²⁷ <http://www.alex.com/siteinfo/hristiyanforum.com> 25.06.2016

⁴²⁸ <http://www.whois.com.tr/domain/hristiyan.net> 25.06.2016

⁴²⁹ <http://www.whois.com.tr/domain/nehirkilisesi.com> 18.06.2016

⁴³⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=f6JTmfVUIPW> 18.06.2016

hizmet ekiplerine liderlik eğitimi veren modülleri vardır. Sitenin, TRM medya⁴³¹ adı altında televizyon ve internet yayıncılığı için hizmet veren bir kolu da bulunmaktadır.

HristiyanTurk.com: 2006 yılında⁴³² kurulan sitenin girişinde Tanrı'nın hoşnut olacağı dua nasıl yapılır modülü vardır. Sitede forum, sosyal ağları takip, online kutsal kitap okuma ve online chat ve bağış bölümleri bulunmaktadır. Aktüel paylaşımlarla İsa Mesih ve Havarilerin kim oldukları hakkında bilgi verildikten sonra sitede “ *Karanlık bir dünyada güvenli bir yolculuk için mutlaka yaşam ışığına yani İsa Mesih'e sahip olmalısınız*” görüşü sık sık vurgulanarak Hristiyanlık propagandasını yapılmaktadır.

TurkishChristians.net: 2008 yılında⁴³³ kurulan site, Hristiyanlık hakkında bilgi verdikten sonra Türkçe konuşulan ülkelerdeki Hristiyanların, internet üzerinden ulaşabilecekleri siteleri, İncil, dini kitap ve film isteklerini ve bunlara hangi sosyal ağ üzerinden ulaşabileceklerinin bilgisini verir.

Hristiyanolmak.com: 2007 yılında⁴³⁴ kurulan sitede; nasıl Hristiyan olunacağı anlatılırken, siteye giren kişileri okumalarını istedikleri İncil'den pasajlar önerilmekte, henüz iman edilmemişse iletişime geçilmesi gereken yerler ve Hristiyan olunmuş ise yapılması gereken şeyler hakkında bilgi vermektedir. Sitenin günlük girişi yüksektir⁴³⁵.

RabisaMesih.net: 2011 yılında⁴³⁶ kurulan sitede; İsa Mesih'in kim olduğu, okunması gereken İncil pasajları, “İsa Mesih Tanrı mıdır? Hem Tanrı hem insan nasıl olabilir” sorularına cevaplar, İsa'nın, Tanrı'nın oğlu olmasının aslında ne demek olduğunun açıklanması ve İsa'nın Mesih olduğuna dair yazılar yer almaktadır. Sitenin günlük girişi çok yüksektir⁴³⁷.

HristiyanGazete.com: 2009 yılında⁴³⁸ kurulan web sitesi Hristiyan teolojisi hakkında basında yer alan olumlu ve olumsuz haber ve makaleleri arşivleyen bir web sitesidir. Site üzerinden; İncil ve Mesih ile ilgili duyurular, etkinlikler, konserler, konferanslar, kitap tanıtımları, organizasyonlar, doğum, vaftiz ve vefat haberleri yayınlanmaktadır.

⁴³¹ <https://www.facebook.com/trmmmediagroup> 25.06.2016

⁴³² <http://www.whois.com.tr/domain/hristiyanTurk.com> 25.06.2016

⁴³³ <http://www.whois.com.tr/domain/TurkishChristians.net> 25.06.2016

⁴³⁴ <http://www.whois.com.tr/domain/hristiyanolmak.com> 25.06.2016

⁴³⁵ <http://www.alexa.com/siteinfo/hristiyanolmak.com> 25.06.2016

⁴³⁶ <http://www.whois.com.tr/domain/rabisaMesih.net> 25.06.2016

⁴³⁷ <http://www.alexa.com/siteinfo/rabisaMesih.net> 25.06.2016

⁴³⁸ <http://www.whois.com.tr/domain/hristiyanGazete.com> 25.06.2016

incil.info : 2004 yılında⁴³⁹ kurulan site; Tevrat, Zebur ve İncil'in tercümelerini İbranice, Latince, Grekçe ve Türkçe yapmaktadır. Sitenin mobil versiyonu da mevcuttur. Günlük girişi yüksek bir sitedir⁴⁴⁰.

incilturk.com: 2004 yılında⁴⁴¹ kurulan sitenin, aylık giriş ortalaması yüksektir ⁴⁴². Samsun Agape kilisesi ile aynı web sitesini kullanmaktadır.

incil.com: 1997 yılından⁴⁴³ beri faaliyette olan web sitesinin günlük giriş sayısı çok yüksektir⁴⁴⁴. Sitede Hristiyan öğretisi hakkında geniş bir kütüphane bulunmaktadır. Aynı zamanda chat bölümüyle siteye aktif katılım sağlanmaktadır. Sesli vaazlar, okuma planları, ilahiler, filmler ve İncil'i program olarak bilgisayara indirip, detaylı bir şekilde arama yapabilecek modüller mevcuttur. Sipariş formu modülüyle üyelerine ücretsiz İncil, dini kitap ve görsel materyaller göndermektedir.

Alodua.com: Psikolojik ya da fiziksel rahatsızlık içindeki Hristiyan yahut farklı dinden insanlardan cep telefonu, e-mail adresi ve mektup adresini yazmasını isteyerek toplu dua seansları düzenleyen site 2003 yılında⁴⁴⁵ kurulmuştur. İncil okuma ve şifre ile girilen aloduatv modülleri mevcuttur.

Kilisem.com: 2008 yılında⁴⁴⁶ kurulan web sitesi; alpha kursu⁴⁴⁷ veren, evreni yönlendiren fizik kurallarının kutsal kitaplarında var olduğunu savunan, tek kurtuluşun İsa Mesih'e tam teslimiyetle gerçekleşeceğini animasyonla anlatan, İncil okuma, tanık hikayeleri modülleri ile misyonerlik faaliyeti yapan web sitesinin günlük giriş ortalaması düşüktür⁴⁴⁸

Nedenisa.com: Hristiyanlığa geçen insanların hikayelerini ve cevaplarının neden sadece İsa'da olduğunu sorular ve vaazlarla anlatan, İslamiyet'teki orucun karşılığının Kutsal Kitaplarında da yer aldığını Kutsal Kitap pasajlarıyla açıklayan, Hristiyanlıkta oruç modülün olduğu ve Kutsal Kitaplarının Tanrı'nın sevgi romanı olduğunu ileri

⁴³⁹ <http://www.whois.com.tr/domain/incil.info> 25.06.2016

⁴⁴⁰ <http://www.alexa.com/siteinfo/incil.info> 25.06.2016

⁴⁴¹ <http://www.whois.com.tr/domain/incilturk.com> 25.06.2016

⁴⁴² <http://www.alexa.com/siteinfo/incilturk.com> 25.06.2016

⁴⁴³ <http://www.whois.com.tr/domain/incil.com> 25.06.2016

⁴⁴⁴ <http://www.alexa.com/siteinfo/incil.com> 25.06.2016

⁴⁴⁵ <http://www.whois.com.tr/domain/alodua.com> 25.06.2016

⁴⁴⁶ <http://www.whois.com.tr/domain/kilisem.com> 25.06.2016

⁴⁴⁷ Alfa Kursu kiliseye uzun zamandır devam etmeyen veya Hristiyanlığa yeni geçenler için hazırlanmış on haftalık pratik bir Hristiyanlık inancına giriş kursudur. (<https://tr-tr.facebook.com/events/496416403865550/> .25.06.2016)

⁴⁴⁸ <http://website.informer.com/kilisem.com> 25.06.2016

süren site 2003 yılında⁴⁴⁹ kurulmuştur.

Kutsalkitap.org: Türkiye’deki en eski web sitelerinden biri olan kutsalkitap.org 1998 yılında⁴⁵⁰ kurulmuştur. İlk başlarda misyonerlik faaliyetini bedava İncil ve dini kitaplar göndererek yapan web sitesi, 2016 yılındaki son güncellemesiyle canlı sohbet modülü, İsa Mesih, kilise, tasavvuf ve kadınlar hakkında makaleler, online Kutsal Kitap ve İncil çalışma modülleriyle her türlü soruya cevap vererek online aktif misyonerlik yapmaktadır.

Haddinibil.com: 2005 yılında⁴⁵¹ kurulan web sitesi, ana sayfasındaki Mevlana’dan alıntılanan “ *İlim ilim bilmektir...*” sözünden yola çıkarak, insanın varoluş nedeninin kendini bilmek, kendini bilmenin yolunun da İsa’yı bilmekten ve tanımaktan geçtiğini iddia etmektedir. Sitede aynı zamanda Hristiyanlığın tartışmalı konuları hakkında makaleler, online İncil ve sohbet modülleri bulunmaktadır.

Allahitanimak.com: 2008 yılında⁴⁵² kurulan site Allah sevgisi, sevgi mektubu, İsa’nın gerçekte kim olduğu ve her gün yeni bir dua eklenen dua modülüyle misyonerlik faaliyeti yapmaktadır.

Yagercekse.com : “Nereden geldim?”, “Yaşamının anlamı ne?”, “ İyi ile kötüyü nasıl ayırt edebilirim?”, “ Ölünce ne olacağım?” gibi modüllerle kişilere bilgi verdiğini iddia eden web sitesi, canlı sohbet modülüyle 2005 yılından beri⁴⁵³ misyonerlik faaliyeti yapmaktadır.

Yeterkiinsanolsun.com: Bedava İncil, sohbet, işitsel ve görsel Kutsal Kitap yayınları, İsa’nın hayatı hakkında sorulansorulara cevaplar ve Kutsal Kitap alıntılarının olduğu modüllerle 2005 yılından ⁴⁵⁴ beri aktif misyonerlik yapmaktadır.

Hristiyankitaplar.com: Türkçe ve İngilizce olarak 2013 yılında⁴⁵⁵ hazırlanan sitede Hristiyanlık hakkında ücretsiz Türkçe kitaplar indirilebilmektedir. Bu kitaplar, aynı zamanda tablet ve cep telefonlarından da rahatça okunabilecek formata çevrilmiştir. Sitede kitaplara ek olarak vaazlar ve iletişim modülleri mevcuttur.

⁴⁴⁹ <http://www.whois.com.tr/domain/nedenisa.com> 25.06.2016

⁴⁵⁰ <http://www.whois.com.tr/domain/kutsalkitap.org> 25.06.2016

⁴⁵¹ <http://www.whois.com.tr/domain/haddinibil.com> 25.06.2016

⁴⁵² <http://www.whois.com.tr/domain/allahitanimak.com> 25.06.2016

⁴⁵³ <http://www.whois.com.tr/domain/yagercekse.com> 25.06.2016

⁴⁵⁴ <http://www.whois.com.tr/domain/yeterkiinsanolsun.com> 25.06.2016

⁴⁵⁵ <http://www.whois.com.tr/domain/hristiyankitaplar.com> 25.06.2016

Turkhristiyanbirligi.com: 2012 yılında ⁴⁵⁶ kurulan sitede; adres ve cep telefonu bilgilerini girerek, dua hizmeti verilmektedir. Aynı zamanda fakir insanlara, kuru gıda ve et yardımı yapılması için modüller ve inanç bildirgesi yayınlanmaktadır.

islamacevaplar.com: 2003 yılında ⁴⁵⁷ İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Rusça olarak kurulan sitede; Kutsal kitabın Tanrı sözü olduğunun, İsa'nın Tanrılığının, haccın, günahın ve kurtuluşun ne olduğu, Hz. Muhammed'in Hristiyanların da peygamberi olmadığını, ibadetlerin nasıl yapılması gerektiği, ölüm ve sonsuz yaşamın ne olduğu, Hristiyan ahlakı ve sosyal öğretilerine İslam'ın nasıl baktığı gibi modüller bulunmaktadır.

islamacevap.net: Müslümanların sorularına cevap veren ve yanlış anlaşılmalara gidermeye çalışan ve "Bu görevi komşularımız, arkadaşlarımız hatta ailemiz olan Müslümanlar'a karşı sevgi, saygı çerçevesinde yapma çabasıdayız" iddiasıyla 2003 yılında⁴⁵⁸ kurulan, lakin içeriği incelendiğinde asıl amacının; İslamiyet'i karalama, İslam'ın Tanrı, peygamber ve Kutsal Kitap inancını sorgulamak olduğu görülmektedir. Türkçenin de aralarında bulunduğu 24 farklı dilde; Allah Kimdir? İsa Kimdir?, Hz. Muhammed kimdir?, Hristiyanlığın temelleri, İslam ve Hristiyanlık arasındaki farklar, Hristiyanlık Pavlus'un icadı bir din mi?, Kutsal Kitap tahrip edildi mi?, Neden dört İncil var? gibi onlarca soruya cevap vermektedir. Site, hem Türkiye hem de dünyadaki güncel olayları çok iyi takip etmekte ve konuyu Hristiyanlığın öğretilerine taşımaktadır. Site, "Neden Hristiyan Oldular?" başlıklı modülü ile insanların önüne bir model koyma çabasıdadır. Sitenin sosyal ağ yapılanması^{459, 460} çok güçlüdür. Türkiye'de propaganda amaçlı kurulan web siteleri arasından günlük girişi en yüksek olan sitedir⁴⁶¹.

2.4.ETNİK VE DİNİ GRUPLARA YÖNELİK FAALİYETLER

Dünya Kiliseler Konseyi, 1991 yılında bir bölgeyi Hristiyanlaştırmak için o bölgedeki özgürlük hareketlerini destekleme⁴⁶² kararından sonra; misyoner gruplar Türkiye'deki Türk, Kürt, Alevi, Laz, Boşnak, Çerkez gibi etnik kökenlerin kültür

⁴⁵⁶ <http://www.whois.com.tr/domain/turkhristiyanbirligi.com> 25.06.2016

⁴⁵⁷ <http://www.whois.com.tr/domain/islamacevaplar.com> 25.06.2016

⁴⁵⁸ <http://www.whois.com.tr/domain/islamacevap.net> 25.06.2016

⁴⁵⁹ <https://www.facebook.com/islamacevap.net/>

⁴⁶⁰ <https://www.youtube.com/user/islamacevap>

⁴⁶¹ <http://www.alexa.com/siteinfo/islamacevap.net> 25.06.2016

⁴⁶² Bayzan, Ali Rıza, Misyoner Örgütlerin Kürt ve Alevi Operasyonu, IQ Yayınları, İstanbul, 2008.s.42.

çeşitliliğini sanki bir dezavantajmış gibi kullanarak ve özellikle farklılıklarımızı körükleyerek devlet yapısından ayırmaya çalışmaktır. Son yıllarda misyonerler gruplar, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki etnik grupların tarihi ve toplumsal problemleri ile alakalı broşürleri Kürtçe olarak hazırlamış ve bu sorunların giderilmesi için kendi çıkarları doğrultusunda çalışma önerilerinde bulunmuştur.

Misyonerler, Alevi kökenli Türk vatandaşlarını, sosyalist hareketin bir parçası haline getirmek için Malatya, Tunceli, Bingöl gibi illeri uygun görüp merkez seçmişlerdir.

Bu bölgelerde yapılan çalışmalarda; Hristiyanlığın ve Aleviliğin benzer noktaları olan 12 havari ve 12 imam olgusunu, Hristiyanlıktaki baba-oğul-kutsal ruh üçlemesinin Alevilikte Allah- Muhammed- Ali'ye dönüşmesini, Hz. Ali'nin resmedilmesinin Hz. İsa'ya benzetilmesini, Kerbela olayında Hz. Hüseyin'in çektiği eziyetin Hz. İsa'nın çektiği eziyete benzetilmesini, cem evlerindeki ibadetlerin ve söylenen ilahilerin çalgılar eşliğinde yapılmasının Hristiyan ayinlerinden alındığını söyleyerek⁴⁶³ aslında Aleviliğin esasının Hristiyanlık olduğunu, zamanla inanınızın deforme olduğunun mesajı alevi vatandaşlara verilmek istenmektedir. Lakin bu iddiaların gerçekte bir alakası yoktur. Alevilik, İslam içerisinde doğmuş ve gelişmiş bir inanış biçimidir.

2.5.HUKUKİ AÇIDAN TÜRKİYE'DE MİSYONERLİK

Biz burada misyonerlik faaliyetlerinin hukuki zemine oturup oturmadığı konusunu belirlemek istiyoruz.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18. Maddesine göre din ve vicdan özgürlüğü;

- İnsanların istediği inancı serbestçe seçmeleri (iman),
- İnançlarının gereği serbestçe eylemlerde bulunabilmeleri (amel),
- İnançları doğrultusunda eğitim, öğretim yapabilmeleri,
- Sosyal birlik ve cemaat oluşturabilmeleri

⁴⁶³ Arslan, Mesut, a.g.e, s.160

Şeklinde özetlenebilir⁴⁶⁴. 1982 Anayasasında din ve vicdan hürriyeti, 24. maddede ; ‘herkes vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir’ şeklinde açıklanmıştır. 25.maddede de ‘Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.’ ifadesiyle, düşünce ve kanaat hürriyeti açıklandıktan sonra, 26. maddede bu hürriyetin şekilleri ve sınırları düzenlenmiştir. Anayasa, herkesin, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olduğunu, 14. madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenlerin serbest olduğunu bildirmektedir.⁴⁶⁵ Türk Ceza Kanunu’nun, 115. maddesinde; ‘*Dini ibadet ve ayinlerin toplu olarak yapılmasının, cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmesinin*⁴⁶⁶ suç olduğu bildirilmiştir. Lakin Anayasa’nın başlangıç kısmında, 2001 yılında yapılan değişiklikle⁴⁶⁷ “*Hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılâpları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı*” ifade edilir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde din hürriyeti 9. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; “*Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü, Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir*”⁴⁶⁸ şeklinde ifade edilir.

İnsanın, istediği dini seçmesi, inanması, inandığı şekilde yaşaması, dinini öğrenmesi ve çevresine öğretmesi en temel hakkıdır. Kendi inancını yaymak adına bulunduğu ülkenin, yaygın dini inancını çarpıtmak ve istismar ederek onlardan istifade etmek, karşısındakinin inancını karalamak ve kötülemek Türk ve Evrensel Hukuk tarafından yasaklanmıştır.

Misyonerlik faaliyetleri, eğer devletin yapısının bozulmasına yönelik eylemlerde bulunuyorsa ya da bu eylemleri yapmak için zemin hazırlıyorsa Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na aykırı demektir. Türkiye Cumhuriyeti, bir ulus devleti

⁴⁶⁴ <http://www.ankarabaru.org.tr/Siteler/abihm.org/iheb.htm> 27.06.2016

⁴⁶⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> 27.06.2016

⁴⁶⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> 27.06.2016

⁴⁶⁷ Değişik: 3.10.2001-4709/1 md.

⁴⁶⁸ <http://www.aihmbasvururehberi.com/2010/03/avrupa-insan-haklar-sozlesmesi-html> 23.03.2016

olduğu için ve devletin özelliklerinden birinin de ortak kültür ve değerlerin korunması olduğuna göre bu değerleri yıpratmak, çarpıtmak, ortadan kaldırmaya çalışarak, yerine farklı değerler yerleştirmek isteyen faaliyetler, Anayasa'ya aykırıdır. Misyonerler, dini değerlerle birlikte milli değerleri de hedef alırlar ve etnik grupları ayrımcılığa sevk ederler. Bazı bölgelerde misyonerlik faaliyetine tâbi tutulan bu kişilerin terör eylemlerinin içinde yer aldıkları bilenen bir gerçektir. Dolayısıyla misyonerlik faaliyetlerinin şekli olarak hukuki bir zemine oturuyormuş gibi gösterilmesine rağmen gerçekte hiç bir şekilde hukuki olduğu söylenemez. Ülkemizdeki etnik ayrımcılık, Alevi-Sünni çatışmaları, sağcı-solcu vs. gibi farklı unsurların birbirleriyle kavga ettirilmesi tamamen misyoner faaliyetlerin eseridir.

2003 yılında kabul edilen 4928 sayılı kanunun 9. maddesinde⁴⁶⁹ cami ibaresi, ibadet yeri olarak değiştirilmiştir. Bu kanunla, il ve ilçe yöneticilerine, ibadet yeri açma izin yetkisi vermiştir. AB Uyum Paketiyle mahalli idarelere ve muhtarlıklara da diğer dinler için ibadethane açmayı kolaylaştıran yetkiler verilmiştir. 4778⁴⁷⁰ ve 4963⁴⁷¹ no'lu kanunlara göre de dini cemaat vakıflarının ve derneklerinin dini, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için mülk edinmelerine izin verilmiştir. Bu kanundan sonra Türkiye'de dini grupların mülk edinmeleri ve kilise açması, emniyet raporlarına girecek derecede ileri bir boyutta artmıştır. Mülk edinme ve kilise açmadaki asıl amaç; Hristiyanlığı tanıtmak için yeni misyonerler yetiştirmek ve kilisenin açıldığı yerin halkından Hristiyan tebaa yaratıp bölgede yeni bir dini kimlik oluşturmaktır. Din değiştiren kişi, belli bir zamandan sonra kendisini Hristiyan toplumunun bir mensubu gibi görmeye ve Hristiyan medeniyetinin menfaatlerini savunmaya başlamaktadır

2.6 DİYANET İŞLERİNİN MİSYONERLİK YAKLAŞIMI

Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye'de İslam dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmekten sorumlu olan kurumdur⁴⁷².

⁴⁶⁹ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4928.html> 27.06.2016

⁴⁷⁰ <http://www.ivdb.gov.tr/duyurulan/yenimevzuat/4778.htm> 27.06.2016

⁴⁷¹ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4963.html> 27.06.2016

⁴⁷² <http://www.diyamet.gov.tr/tr/icerik/kurulus-ve-tarihce/> 27.06.2016

Türkiye’de son yıllarda yapısı, işlevi ve kadrosu tartışılan Avrupa Birliği sürecinde de varlığı tartışmaya açılan Diyanet İşleri Başkanlığı, misyonerlik konusunda hazırlattığı kitap, rapor ve makalelerle toplumu aydınlatmaya çalışmakta olup, aynı zamanda camilerde hutbe ve vaazlarla da bu bilgilendirmeyi günlük hayata taşımaktadır. Bütün bu çalışmalarına rağmen Diyanet’in misyonerlik faaliyetlerine karşı etkin bir mücadele içinde olmadığına dair toplumda bize göre yanı sıra olsa yaygın bir kanaat mevcuttur. Toplumda, Diyanet İşleri Başkanı’nın misyonerlik faaliyetleri hakkında yaptığı açıklamalar⁴⁷³ günü kurtarmaya yönelik açıklamalar olarak görülmektedir. Bize göre batı dillerini, dinlerini ve mezheplerini bilen daha fazla din görevlileriyle misyonerlere karşı daha etkin bir mücadele yapılabilir. Teknoloji iyi kullanıldığı takdirde radyo ve tv kanallarının da yardımıyla daha etkili bir hizmet verilebilir. Aynı zamanda etkili bir hizmet için, yeni yöntem, teknik ve ruhun inşa edilmesinin gerekliliğinin de kaçınılmaz olduğu gözden kaçmamalıdır.

Kişisel yakınlıkla görev alan, yetkin olmayan, liyakatsiz kişilerin yaptığı çalışmaların başarısızlıkla sonuçlanacağı, kendi zihniyetinden olmayanlara görev ve yetki vermeyen, ideolojik bağnazlıktan kurtulamayan bir kurumun konuya olumlu katkı sağlayamayacağına bilincinde olan Diyanet İşleri Başkanlığının sadece Kur’an-ı Kerim basıp dağıtarak uyguladığı savunmacı tekniğin yanında yurtiçi ve yurtdışı seminerlerle ve hizmet içi kurslarla daha atak ve çözüm odaklı tekniklerle çalışmalar yaptığını düşünüyoruz. Çalışmamız neticesinde son on beş yılda Avrupa’da hızla arttığına şahit olduğumuz Hristiyanlığa karşı, Diyanet İşleri Başkanlığı’nızın bunları önleyici, koruyucu bir çalışması ve saha uzmanı bilim insanlarından destek ya da bu konuda bilimsel çalışma taleplerinin olup olmadığı, eğer varsa nasıl neticelendirildiğinin kamuoyuna açıklanmasıyla Diyanet İşleri Başkanlığının toplum neznindeki olumsuz kanaatinin de ortadan kalkacağına inancımız tamdır.

2.7 MİLLİ GÜVENLİK KURULUNUN MİSYONERLİK YAKLAŞIMI

7 Mart 2002’de, Genelkurmay’da; Dışişleri Bakanlığı, MGK Genel Sekreterliği, MİT Müsteşarlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü yetkililerinin katılımı ile

⁴⁷³ Mehmet Görmez , “*Dünyada ve Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri Üzerine*”, *Diyanet Dergisi*, Sayı:170, Ankara 2005, s 34-36.

misyonerlik faaliyetlerine karşı yürütülecek mücadelenin esaslarını belirlemek adına toplantı düzenlendi. İnternet ve basılı medyada yayınlanan ve TSK tarafından da yalanlanmayan, alınması gereken tedbirlerin sıralandığı raporda yapılması gereken yasal değişiklikler ve idari önlemler şu şekilde sıralanmıştır⁴⁷⁴:

- İbadet yeri açılması konusunda izin mercii, yasal olarak belirlenmediğinden ikametgâh ve benzeri mekânlarda kilise açılması ve buralarda dini ayin yapılması konusunda yasal boşluğun giderilmesi ve bunun için İmar Kanunu ve Kat Mülkiyeti Kanunu'nda değişikliğe gidilip "ibadet yeri kurulamaz" ifadesinin eklenmesi önerildi.
- Kitap, dergi, gazete, takvim, broşür, el ilanları, teyp bandı, videokaset, özel radyo ve TV kanalları ile Hristiyanlık propagandası yapılmasının önlenmesi istendi. Türk Ceza Kanunu'nun, Basın Kanunu'nun, Sinema, Radyo ve Müzik Eserleri Kanunu'nun, misyonerlik faaliyetlerini önlemeye yönelik, uygulanabilir bir içerik taşımadığı gerekçesiyle değiştirilmesi istendi.
- Doğal afet ve benzeri olağanüstü durumlarda, yabancı sivil toplum örgütlerinin, yardım etme amacı altında, misyonerlik faaliyetlerinde bulunmasının önlenmesi konusunda çalışma yapılması istendi.
- Kurslar, seminerler, yaz kampları ve çocuk köyleri kapsamındaki öğrencilere, kimsesiz ve yoksul çocuklara, özellikle işsiz ve reşit olmayan gençlere yönelik Hristiyanlık propagandası yapılmasının önlenmesi ve bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı'nın söz konusu yerleri kapatmaya yetkili kılınması istendi.
- Yurt dışındaki belediyelerin ve NGO'ların⁴⁷⁵ etnik ayrımcılığı körüklemek ve buraların Hristiyanların eski toprakları olduğunu işlemek amacıyla yönelik olarak, sözde altyapı çalışmaları adı altında kilise onarımı için bazı belediyelere maddi yardım yapmalarının önlenmesi istendi.
- Yabancı kişi ve kuruluşların, ülkemizin tarihi ve turistik yerlerinde, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, misyonerlik faaliyeti yürütmek amacıyla gayrimenkul satın almalarının engellenmesi istendi.
- Araştırma yapmak, tez hazırlamak maksadıyla arkeolog, öğretim görevlisi, bilim adamı sıfatıyla yurtdışından gelen grupların faaliyetlerinin engellenmesi, İçişleri Bakanlığı tarafından, üniversitelerin misyonerlik faaliyetleri

⁴⁷⁴ <http://www.radikal.com.tr/turkiye/mgknin-2003teki-gizli-misyonerlik-savas-plani-ortaya-cikti> 27.06.2016

⁴⁷⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Sivil_toplum_kurulusu 27.06.2016

konusunda bilgilendirilmesi ve üniversitelerde istihdam edilen yabancı öğretim üyelerinin MİT ve İçişleri Bakanlığınca takip edilmesi istendi.

Milli güvenlik kurulunun misyonerlik faaliyetine karşı tedbir almasını sağlayan sebeplerin başında kahraman bilim insanlarının da olduğunu söylemeliyiz. Mesela; değerli hocam Prof.Dr. Ali Rafet ÖZKAN'ın, misyonerliğin çok hızlı artış gösterdiği günümüzde misyonerlik aleyhine verdiği konferansların, yazdığı kitap ve makalelerin çok etkili olduğunu söylemeliyiz. Bilhassa FETÖ tarafından desteklenip himaye edilen misyonerlik faaliyetleri, dinlerarası diyalog teraneleriyle topluma yutturulmaya çalışılırken ve bunda da büyük bir başarı elde edilmişken serdengeçti bilim insanlarının doğru refleksi ve dik duruşları devletimizin kısmen de olsa uyanmasına sebep olmuştur.

Toplumun büyük çoğunluğu uyutulmuş ve uyuşturulmuşken, misyoner faaliyetleri neticesinde Hıristiyanlığın hızla yayıldığı 2000'li yılların başlarında bu kıymetli bilim adamlarının ferasetini takdir etmemiz gerekir.

FETÖ'cülerin çok güçlü olduğu dönemde, üç beş insanın çıkıp bunların tuzağına düşmemek için bilim insanı sorumluluğuyla Türk halkını bilgilendirmeleri ve uyarmaları, büyük bir fedakârlıktır. Bu büyük oyunu sezen, insanlarımızı uyaran bu değerli hocalarımızdan hiç birinin devletin, bürokrasinin ve üniversitelerin üst yönetimlerine getirilmemesi ve dışlanarak etkisizleştirilmeye çalışılması manidardır. Geçmişte ve günümüzde FETÖ'nün değirmenine su taşıyanların pek çoğu hala devletin üst kademelerinde yönetici konumundadırlar. Oysa bir elin parmağını geçmeyecek gerçek kahraman hocalarımız hala kenardadır.

2.8 SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ MİSYONERLİK YAKLAŞIMI

Kamu-Sen, Memur-Sen, Eğitim-Bir-Sen, ve Anadolu Vakfı'nın, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, misyonerlik çalışmalarıyla ilgili hazırladığı raporda; misyonerlik faaliyetlerinin doğu illerinde yoğun bir şekilde devam ettiği bu çalışmaların güvenlik güçlerinden ve bölge halkının dini duyarlılığından çekinildiği için gizlilik içinde yapıldığı, Mardin, Diyarbakır, Şırnak, Hakkâri, Siirt, Bingöl, Van ve Batman gibi illerde yeni kiliselerin açıldığı ve sayılarının arttığı, bu bölgedeki insanların ve öğrencilerin, önce maddi destek yoluyla daha sonra da iş vaadiyle

kandırıldığına yer verildi⁴⁷⁶ .

Misyonerlikle ilgili rapor hazırlayan sivil toplum örgütlerinden birisi de Ankara Ticaret Odası'dır. ATO tarafından hazırlanan misyonerlik raporuna⁴⁷⁷ göre, başlangıçta Hristiyanlığı yayma amaçlı görülen misyonerlik faaliyetlerinin, zamanla etnik ve dini ayrımcılığı körükleyerek devletin yapısını hedef aldığı belirtilmektedir. Raporda misyonerlik faaliyetlerinin, Güney Kore, ABD, İngiltere, Yeni Zelanda, Avusturya, Almanya, İsveç ve Romanya uyruklu Mesih İnananları denen şahıslar tarafından yürütüldüğü, bu şahısların, İstanbul, Ankara, Antalya, Hatay, Bursa ve Samsun gibi illerden yönlendirildiği, misyonerlik faaliyetleri kapsamında kilise, kütüphane, dergi, vakıf, yayınevi, radyo, manastır otel, tercüme bürosu, gazete ve onlarca dernek açıldığı, 2003 yılında Türkiye'de, resmi makamlarca 190 misyonerlik faaliyetinin tespit edildiği belirtilmiştir. Raporda bu misyonerlerin, toplantı ve ayinler düzenleyerek Fener Rum Patriği Bartholomeos'a Ekümenik vasfı kazandırarak Ortodoks dünyasının lideri olduğu imajını vermeye çalıştıkları ve Heybeliada Ruhban Okulu' nu açtırmak gayretleri içinde oldukları da belirtilmektedir.

⁴⁷⁶<http://www.habervitrini.com/gundem/dogu-ve-guneydogudaki-misyonerlikle-ilgili-sok-rapor-133638/>
27.03.2016

⁴⁷⁷ <http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=189> 23.06.2016

III. BÖLÜM

3.1- SONUÇ VE ÖNERİLER

Hristiyan grupların, propaganda ve tanıtım konusundaki dayanışması, internet ortamında da gözlemlenmektedir. Bir kilise sitesine girildiğinde bağlantı linkleri sayesinde diğer bir kilise sitesini ya da Protestanlık hakkında bilgi veren sitelere de girmek mümkündür. Vaazlar, ilahiler, görsel figürler, bilgisayar oyunları, kitaplar, makaleler, canlı sohbet odaları, tanık öyküleri, soru- cevap teknikleri, tanıtım sitelerinin kullandığı materyallerdir. Katolik ve Ortodoks Kilise siteleri, Protestan sitelere oranla sayıca azdır. Katolik ve Ortodoks'ların siteleri içerik yönünden güncelliğini korumadığı, radyo, tv ya da sosyal ağ gibi yan iletişim araçlarına daha az başvurdıkları görülmektedir.

Evanjelik Hristiyanların Misyonerlik Faaliyetlerinde Bilişimi Kullanma Gücü üzerine yaptığımız bu araştırmada elde ettiğimiz sonuçları sitelerin özellikleri, amaçları ve yöntemleri bakımından aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

- Kilise siteleri, sitelerinin giriş bölümüne Türkçe ve Türklerin kulağının aşına olduğu tarzda hazırlanmış ilahiler koyup, müziğin, insan ruhunu etkileyen özelliğinden yararlanmak istemişlerdir. Bazı kiliseler; Türk insanının müziğe olan ilgisini değerlendirip kilise koroları ve müzik grupları kurmuşlardır. Kilise korosunda olan kişilerin bu tarz etkinliklerini görsel ve işitsel olarak sitelerinde yayınlamaktadırlar.
- Katolik ve Ortodoks kiliseler çok aktif olamadıkları bölgelerde Protestan kilisesi varsa dini destek amacıyla sitelerinde linklerini vermektedirler.
- Protestan kilise siteleri, vaazları canlı olarak sitelerinde yayınlayarak kullanıcıyı daha uzun çevrimiçi tutabilmektedirler. Siteyi inceleyenlerin merakı arttıkça, online destekle ilgilenen kişiyle iletişime geçmektedirler.

- Katolik ve Ortodoks kilise siteleri çok uzun aralıklarla web sitelerinin içeriklerini değiştirmektedirler. Protestan sitelerde, ortalama her yıl site içerikleri değişmektedir
- Katolik ve Ortodoks kilise sitelerinde, belirli soruların cevapları verilmektedir. Protestan sitelerde ise gündeme ilişkin sorulara cevaplar, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilmekte olup, kültürel aktiviteleri de propaganda unsuru olarak kullanmaktadırlar.
- Protestan kilise siteleri, günümüzün gözde kelimeleri olan dünya barışı, saygı, sevgi, insan hakları ve insanlığın iç huzuru gibi kelimeleri sanki Protestan olmanın bir getirisi gibi sunmaktadırlar
- Son yıllarda bazı kilise sitelerinde dini kökleri çok sağlam olmayan kişilerin ailelerindeki hastalara toplu dua etme seansları ve kilise müntesiplerinin evlerinde kullanmadıkları giyim eşyalarını, kilisenin bulunduğu bölgedeki fakir ailelere dağıtma organizasyonunu web sitesi üzerinden yapılmaktadır.
- Protestan kilise sitelerinde, kiliselerin bulunduğu bölgedeki Hristiyan olmayan çocuklara düzenledikleri doğum günlerinin resimleri paylaşmakta, sosyal çevresi ve maddi durumu iyi olmayan aileler, çocuklarına düzenlenen bu aktivitelere ilerleyen yıllarda da izin vermektedir
- Protestan kilise siteleri, Türkiye'nin neresinde olursa olsun web sayfası talep formunu dolduran herkese ücretsiz olarak İncil, görsel ya da işitsel materyaller göndermektedirler. Kişilerin adres, e-mail ve telefon numaraları kiliselerin elinde olduğundan, bu kişilerle, Hristiyanlık için kutsal sayılan günlerde elektronik olarak bilgi verilmekte ya da ziyaret ekipleriyle ziyaret edilerek iletişime geçilmektedir.

Propaganda sitelerinde ise teknik olarak, isimleri kolay telaffuz edilen ve isimle içerik arasındaki uyum sayesinde arama motorlarında kolayca üst sıralarda yer alan, görseelliğin ön planda tutulduğu estetik tasarıma sahip, kolay anlaşılır, uzun ve karmaşık cümlelerden uzak, anlatılmak istenilenin bir iki paragrafı geçmeyecek şekilde dizayn edilmiştir. Hedef kitle olarak bazı sitelerde Hristiyan olmayanlar seçilmiştir. Bunun yanında üniversite gençliğine yönelik kurulan sitelerde gençler

hedef kitleyi oluşturmuş, kadının İşlam toplumu ve kültürü içersindeki konumunu kötüleyici, şeriat ve kadın başlıklı makalelerin yayınlandığı sitelerde ise kadınlar hedef olmuş, karikatür, çizgi film, ocuk ilahilerinin yayınlandığı sitelerde de çocuklar hedef kitleyi oluşturmuştur.

Propaganda yapan Hıristiyan siteleri, Kur'an-ı Kerim ve Peygamberimizin hayatı ve hadisleri hakkında yalan ve karalayıcı bilgiler vererek İşlami bilgiler konusunda zayıf olan Müslümanların zihinlerini bulandırarak Hıristiyan olmaya müsait beyinler yaratmaya çalışmaktadırlar. İşlamiyet'ten Hıristiyanlığa geçenlerin öykülerini, hayatlarında yaşadıklarını iddia ettikleri mutluluğu ve huzuru sitelerinde sık sık vurgulayarak Müslümanları Hıristiyanlığa özendirmek istedikleri gibi sohbet ve sosyal paylaşım siteleri ile de öyle olmamasına rağmen Hıristiyanlar arasında çok sıkı bir bağ olduğunu insanlara inandırmaya çalışmaktadırlar.

Misyoner bir örgüt ya da kurumun desteğini almadıklarını göstermek için sitelerdeki bağış modülleriyle sitenin devamı için para yardımı istemektedirler ve bu yardımın bedava İncil, Hıristiyanlıkla alakalı kitap ve filmlerle Hıristiyan olmayanlara ulaşmak için kullanılacağını belirtmektedirler.

Propaganda siteleri, bizim için değerlisiniz tarzında hitaplarla kullanıcıya siteye girişi cazip hale getirmekte ve ilerleyen zamanlarda sitelerin chat bölümleriyle kullanıcının karşı cinsten arkadaşlar bulmasıyla evliliğe ya da duygusal bağ yoluyla din değiştirmeye de zemin hazırlamaktadırlar.

İşlamiyet'in insana mutluluk veren bir din olmadığını, Müslüman iken geçirmiş oldukları zamanın boşa geçtiğini, Müslümanların bilgisiz ve gerici olduklarını, gerçek huzurun Hıristiyanlıkta ve İsa Mesih'te olduğunu, din değiştirmeleri konusunda hiçbir dış baskıyla karşılaşmadıkları ve her hangi bir ücret almadıkları, dünya ve ölüm hakkında tatmin edici cevapların Hıristiyanlıkta olduğunu sitelerinde vurgulamaktadırlar.

Türkçe yayın yapan misyoner siteleri, kullanıcıyı etkilemek için siteye girişlerde görsel ya da işitsel anlatım yöntemini kullanırlar. İncil'deki pasajlardan, güzel bir diksiyon ve ses tonuyla, Türkçe dil bilgisi kurallarına uygun bir şekilde alıntı yaparak öğretilerini anlatmaya çalışırlar. Siteye giriş sağlandıktan sonra sorular, harf sırasına göre tasnif edilir ve Hıristiyan inanç sistemine göre İncil'den destekleyici bölümler kullanılarak açıklanmaya çalışılır. Chat odalarında tartışma yöntemini

kullanarak, ziyaretçilerin Hristiyanlık hakkında bilgi ve görüşlerini paylaşırlar. Hristiyanların, günlük hayatta karşılaştıkları problemleri, nasıl atlattıklarını paylaşılarak tecrübelerden faydalanma yöntemi kullanılır. Hristiyanlığı tercih etmiş kişilerin çevresinden ya da ailesinden gelebilecek baskılara karşı ne yapmaları gerektiğini anlatarak, yeni dinlerine uyum sürecinde karşılaşılabilecekleri psikolojik problemlerinde yardım almaları için de rehberlik yöntemini kullanırlar.

Hristiyan misyonerliğinde internetin kullanımı 2000 ve sonrasında artış göstermiştir. Misyonerler, ilk başlarda tanıtım amacıyla kurdukları sitelere girişlerin sayısal çokluğunu fark ettiklerinde ilgilerini bu alana kaydırmışlardır ve bu tarz sitelere yatırım yapmaya başlamışlardır. Araştırmamızda Hristiyan misyonerliği yapan sitelerin genelde Protestan ağırlıklı siteler olduğunu gözlemledik. Sitelerin hedef kitlesini, özellikle ruhsal boşluk içinde olan insanlar oluşturmaktadır. Ancak gençlere ve çocuklara yönelik uygulamaların da var olduğunu görmekteyiz. Bu siteler aynı zamanda rehberlik ve danışmanlık hizmeti de vermektedir. Başka dinlerden Hristiyanlığa geçişler, bu siteleri okuyarak değil, kilise ziyaretleri ya da kilise pastörleriyle tanışıldıktan sonra onların gösterdiği yolları takip ederek birebir ilişki sonrasında gerçekleşmektedir. Aynı zamanda Türkiye’de yaşayan farklı etnik ve dini unsurlara özellikle Kürt ve Alevi vatandaşlara ulaşmayı hedefleyen Hristiyan siteleri de mevcuttur.

Misyonerlik faaliyetleri yalnızca Hristiyan misyonerleri tarafından yapılmamıştır. Tarih boyunca değişik inanç sistemleri misyonerlik faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu faaliyetleri en yoğun ve sistematik yapan topluluk olan Hristiyanlar ilk zamanlarından itibaren misyon faaliyetlerinde bulunmuş ve bu faaliyetlerini gerçekleştirmek için her türlü yola başvurmuşlardır. Bu faaliyetler sırasında şiddet ve baskı uygulamaktan kaçınmamışlardır. Amerika kıtasının keşfi sırasında orada yaşayan halka uygulanan yöntemler bu uygulamalara açık bir örnektir. Misyonerler tarafından Hristiyanlaştırılan yerli halkın hiçbir zaman özgür olduğu görülmemiştir. Onlar da her ne kadar aynı dine mensup insanlar olsalar da, yeni kurulan düzen işgal ve sömürge anlayışıyla kurulmuştur. Amerika’dan Afrika ve Hindistan’a kadar dünyada bunun örneklerini bulmak mümkündür. Kenya’nın ilk başbakanı olan Kamua Kenyatta’nın “Misyonerler bizim topraklarımıza geldiğinde İncil onların, topraklar Afrikalıların elindeydi. Bize gözü kapalı dua etmesini öğrettiler. Neden sonra

gözlerimizi açtığımızda, İncil bizim, topraklarımızsa onların olmuştu”⁴⁷⁸ sözü misyonierlerin gayesini ve emellerini ortaya koymaktadır. Misyonierlik faaliyetine tutulan yerli halka köle, ikinci sınıf insan muamelesi yapmışlardır. Günümüzde yapılan misyonierlik, klasik bir tebliğ faaliyeti değildir. Kendini ilk misyonier olarak tanımlayan Pavlus’tan, günümüze kadar Hristiyan misyonierleri çalışmalarına değişik kollardan devam etmesine rağmen, Müslümanlar günümüzde tebliğ faaliyetini Hristiyanlar kadar sistematik ve aktif bir şekilde yapmamaktadırlar.

İslamiyet’in ana kaynağı Kuran-ı Kerim’in hemen hemen her evde bulunmasına rağmen anlaşılma ve Kur’an-ı Kerim’e uygun yaşama oranı çok düşüktür. 11 Eylül olayları, özellikle evanjelist Hristiyan ya da Yahudi Siyonist grupların kontrolünde olan Irak ve Suriye’deki kontrolsüz militanların yaptığı eylemlerden sonra, kitlelerin İslam’a bakışı, olumsuz bir hale gelmiş ve Hristiyanlık sanki dünya üzerinde rakibi olmayan bir din haline getirilmiş ve bu da, misyonierlik faaliyetlerini kolaylaştırmıştır.

Türkiye’nin Asya ile Avrupa’yı birbirine bağlayan bir bölgede olması, zengin yeraltı kaynaklarının varlığı, dünya için önemli enerji geçiş koridorunda bulunması, tarih boyunca değişik medeniyetler doğuran bir bölgede yer alması nedeniyle misyonierlik; siyasi, kültürel ve ekonomik nüfuz sağlamanın yollarından biri olarak kullanılmıştır.

Gençleri, dinlerini bilmeyen Müslümanları ve geliri düşük olan bölgelerdeki nüfusu hedef alan misyonierlere karşı, toplumun her kesiminin, eğitim kurumları ve kitle iletişim araçlarıyla aydınlatılması, bölgenin ekonomik olarak kalkındırılması ve güvenlik birimlerince söz konusu faaliyetlerin kontrol altına alınması gerekmektedir. Sorunun ne olduğunun ortaya konulması için; akademik ve sosyolojik çalışmalar yapılmalı ve Müslüman dini cemaatlerin yaptığı samimi tebliğ faaliyetlerinin küçümsenmemesi ve devletin kanun ve nizamlarına uyanların devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir. İnsanlara, misyonierlerin saldıracağı ve akıllarını karıştıracağı hiçbir alan bırakmadan kendi dinlerini yetkin bir biçimde öğretmek gerekmektedir.

⁴⁷⁸ https://tr.wikipedia.org/wiki/Jomo_Kenyatta 24.06.2016

Bunun yanında yapılması gerekenleri ve fayda gördüğümüz önerileri şu başlıklar altında sıralayabiliriz:

- Demokrasi, insan hakları, çevrecilik, toplumsal barış gibi yararlı ve gerekli kavramların sömürülmemesi ve kullanılmaması için gerekli çalışmalar yapılabilir.
- Alevi-Sünni, Türk-Kürt gibi farklılıklar, misyonerler tarafından sürekli kışkırtılmaktadır. Bu unsurlara karşı yapılan faaliyetler üzerinde duran programlara ağırlık verilmeli ve tüm vatandaşlarla ortak bir tarihe sahip olduğumuz, ortak bir kaderde ve gelecek bilincinde olunması gerektiği hatırlatılabilir⁴⁷⁹.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın, tarihinden, kültüründen habersiz nesiller yetişmesini engellemek için çalışmalar yapması gerekmektedir. Bu yüzden milli ve manevi değerlerine bağlı öğretmenlerin seçilmesine azami dikkat edilmeli ve eğitim müfredatının bu değerlerle yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca müfredata misyonerlik konusu da eklenebilir.
- Zamanında önemsiz olarak görülen, çoğunlukla emekli askerler tarafından anlatılan ve 2012 yılında kaldırılan milli güvenlik dersi, günümüzde çok önemli olan ve milli güvenlik sorunu haline gelen misyonerlik faaliyetlerini engellemek için, tekrar müfredata eklenebilir.
- Son yıllarda daha çok turist çekmek amacıyla belediyeler, bölgelerinde bulunan tarihi yerlerin isimlerini, milli hassasiyetleri göz önüne almadan Hristiyan kültüründeki isimlerine değiştirmektedirler. Bunun önüne geçilebilir.
- Misyonerlik faaliyetlerinin en fazla yapıldığı yabancı lise ve üniversitelerdeki MEB ve YÖK'e bağlı eğitimci uyarılmalı ve gerekli tedbirleri almaları hususunda eğitilmelidirler.
- Günümüzde yabancı dil bilmenin önemi arttığı için misyonerlik faaliyetleri, yabancı dille eğitim veren okullarda ve dil kurslarında daha fazla yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, okullarda etkin yabancı dil öğretmek için kalifiye

⁴⁷⁹Şinasi Gündüz, “ Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler”s.19

öğretmenler alabilir.

- Nüfus cüzdanlarında din hanesini değiştirmek için başvuruların talepleri önce ilahiyatçı, din sosyoloğu ve din psikoloğu tarafından oluşturulan uzman ekip tarafından değerlendirilmeli, eksik ve yanlış bilgilerin neler olduğu ortaya çıkartıldıktan sonra doğru bilgiler anlatıldığı halde, kişi hala din değiştirmek istiyorsa o zaman izin verilebilir.
- Dinlerarası diyalog adı altında Hz. Mevlana'nın, Müslüman kimliğini geri plana atıp, ona hümanist bir kimlik vermek ya da farklı dinlere mensup insanlara hoş görünmek için dinimize itikadı ve ameli ilaveler, eksiltmeler yapmak yerine, dinimizi düzgün bir şekilde anlatmak için akademik ve halk düzeyinde çalışmalar yapılmalıdır.
- İnsan hayatındaki en belirleyici kurumun aile olduğunun, ilgi ve sevgi eksikliğinin ya da yeterli dini bilgi verilmemesinin, çocuğun ruhsal ve manevi dünyasında telafisi mümkün olmayacak yaralar açacağı bilindiğinden, aile kurumunun güçlenmesi için çalışmalar yapılmalıdır⁴⁸⁰.
- Misyonerler, evlat edinme ve koruyucu aile programlarıyla da misyonerlik faaliyeti yapmaktadırlar. Aile Bakanlığı, Müslüman ve Türk çocuklarını gayrimüslim ailelere kesinlikle teslim etmemeli ve bu konuda çok hassas araştırma yapmalıdır.
- Her bölgede mahallelere kadar inilerek, Türk ve Müslüman kültürünün anlatıldığı, genç ve yaşlı kesimin ilgi alanlarına göre aktivitelerin yapılacağı yerler açılabilir. Bu yerlerde; okul çağındaki insanlara takviye kurslar verilip, İslâm'ın, kültürel değerlere verdiği önemi milletini ve ülkesini sevmenin bir ibadet şekli olduğu gibi konular üzerinde durulabilir.
- Milli tarihimizden örnek alınacak kişiler seçilip bu kişilerin tanıtımları ile alakalı aktiviteler düzenlenebilir. Türk kültürüne ait motifler üzerinden değer propagandası yapılınabilir.

⁴⁸⁰Gündüz, *Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler*, s.20

- Misyonerlerin en çok kullandıkları argümanlardan biri olan; İslam’da kadının yerinin Kur’an-ı Kerim’de bu şekilde olmadığı, ortaya çıkan sorunun uygulama hatalarından kaynaklandığının anlatılmalıdır.
- Camide, okulda ve ailede verilen dini eğitimde; baskı, korku ve zorlama unsurlarının yer almaması için, sert ifade tarzları yerine, çocukların gelişim düzeylerine uygun kelimelerle hitap edilmeli, onlara hoşgörü ve sevecenlikle yaklaşacak din adamlarının seçilmesi için azami dikkat gösterilmelidir.
- Müslüman âlimlerin, orucun saatiyle alakalı ya da horozdan kurban olur mu veya biz Müslümanız onlar kâfir tarzındaki süfli meselelerle uğraşmayı bırakıp, misyonerlerin, İslam dini ve Müslümanlıkla alakalı yaptıkları karalamaları, her seviyeye uygun olarak cevaplamalı ve bu cevapları kitle iletişim vasıtaları yoluyla yayınlamalıdır.
- Sadece iş ve maaş kaygısıyla Diyanet teşkilatında çalışan, bölge halkıyla geçinemeyen ve halkta olumsuz kanaat bırakan din adamlarının görev yerleri değiştirilebilir ya da görevlerine son verilebilir.
- Diyanet İşleri Başkanlığı’nda çalışan ve halkla birebir irtibat halinde olan kişiler, gerekirse hizmet içi kurslarla, Hristiyan misyonerliği konusunda bilgilendirilmelidir. Bu bilgilerini halka daha iyi anlatabilmeleri için de retorik dersleri verilebilir⁴⁸¹.
- Misyonerlikle mücadelenin şekli ya da tespiti için yapılan çalışmalar, sadece güvenlik birimlerince değil sivil toplum örgütlerince de yapılmalı ve bu konuda daha duyarlı davranılmalıdır.
- Misyonerlerin çokça kullandıkları İslam ve terör kavramını, dinine hakim olmayan gençlerin zihinlerinden çıkarmak için çalışmalar yapılmalı, konu ile alakalı uzmanlar İslam’ın asli kaynağının cahillikle ve anarşiyle mücadele etmeyi emreden ayetlerini her platformlarda dile getirmelidirler⁴⁸².

⁴⁸¹ Şinasi Gündüz, “ Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler ”s.21

⁴⁸²Şinasi Gündüz, “ Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler ”s.22

- İlköğretimde, din eğitimi formasyonu olmayan, sınıf öğretmenleri tarafından verilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin, uzman kişiler tarafından verilmesi için ek kadrolar açılabilir.
- Özel ya da devletin resmi kanallarında prime time⁴⁸³da, kamu spotu tarzında, dinimizle alakalı popülarist olmayan bilgiler verilmeli ve her türlü misyonerlik çalışmaları anlatılmalıdır.
- Dizi ve filmlerde sürekli canlı tutulmaya çalışılan, cahil, içten pazarlıklı, rüşvetçi mahalle imamı anlayışı- eğer böyle imamlar varsa teşkilat içinde bunlar ayıklandıktan sonra –terk edilerek yerine aydın, dinini yaşayan, içinde bulunduğu toplumun manevi önderi olabilecek tarzda imamların varlığı işlenmelidir.
- Tv’lerde yayınlanan filmlerde şiddet ya da müstehcenlik uyarısı yapıldığı gibi, izleyeceğiniz filmde misyonerlik faaliyeti uygulanmaktadır gibi uyarılarla aileler bilinçlendirilmelidir.
- Filmlerdeki subliminal mesajlar RTÜK tarafından takip edilip, gerekli hukuki işlemler yapılmalıdır.
- Elçiliklere, dini ateşe atanırken, siyasi davranılmamalı, bu kişilerin gidecekleri yerin kültürünü ve dinini çok iyi bilen oksidentalistler* *arasından seçilip, İslam tebliği yapması için gerekli parasal ve insan kaynağı desteği verilmelidir.
- Türkiye’de, son yıllarda artan misyonerlik faaliyetleri ve din değiştirme vakalarına, TBMM’nin de duyarlı yaklaşması gerekmektedir. Konunun, partiler üstü bir yaklaşımla ele alınıp, araştırma komisyonları kurulmalı, konu ile alakalı din adamları, kanaat önderleri, güvenlik birimleri ve sivil toplum örgütlerinin yapacağı çalışmalara maddi destek devlet eliyle sağlanmalı, konu milli bir mesele haline getirilip, hassasiyetle yaklaşılmalıdır.
- Propaganda amaçlı açılan sitelerde yer alan argümanların, saldırgan tutum içerisinde olanlarına Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından cevap ya da reddiye şeklinde alternatif siteler açılarak karşılık verilmeli ve doğrular anlatılmalıdır.
- İslamiyet’e karşı karalayıcı ve küçük düşürücü faaliyetler yapan yada misyonerlik faaliyeti kisvesi altında milli birliğimizi bölmek için çalışma yapan

⁴⁸³Televizyonların en çok izlendiği 20: 00 ile 24: 00 arası saat dilimi. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Prime_time 06.07.2016)

** Oryantalistin karşıtı. Batıyı ve değerlerini çok iyi bilen (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Oksidentalizm> 07.06.2016)

gruplar, güvenlik birimlerince etkisiz hale getirilip kontrespiyonaj⁴⁸⁴ yapılmalı, bunların web üzerinden yaptıkları yayınlara Türk Siber Savunma Komutanlığı ya da Türk hacker grupları ‘cyber-warrior’⁴⁸⁵, ‘turkhackteam’⁴⁸⁶ ve ‘ayyildiz’⁴⁸⁷ tarafından uygun cevaplar verilip, kaynağında süratle yok edilmelidir.

Uluslararası sözleşme ve girmek için yıllarca kapısında beklediğimiz uluslar arası organizasyonlar, misyonerliğe karşı yasaklayıcı ve cezalandırıcı yöntemleri neredeyse imkânsız hale getirdiği için, alınması gereken *tedbirlerin başında eğitim tedbirleri* gelmektedir. Bunun yanında bireylere dinlerini doğru bir şekilde anlatmak gerekmektedir. Bu anlatımın mezhep merkezli mi, mezhepler üstü mü öğretileceği yani amacı ve yöntemi konusunda da birlik sağlanmalıdır.

Türkiye’de, misyonerlikle alâkalı haberler, çoğu zaman abartılmış rakamlar ve komplo teorileri tarzında sunulduğundan son 15 yılda kaç kişinin misyonerlik faaliyeti sonucunda din değiştirdiğine dair çok sağlıklı bir sayıya sahip değiliz. Misyonerlik, günümüzde din hürriyeti çerçevesinde inançların paylaşımı olarak görülüp normal bir faaliyet olarak gösterilmeye çalışılmaktadır. Bir toplumu temel değerlerinden uzaklaştırmak o toplumun tarih sayfasından silinmesi için atılan ilk adımdır. Misyonerlik faaliyetleri sonucunda ulaşılmak istenen, hedef olarak seçilen toplumu kendi öz benliğinden uzaklaştırmak ve o topluma Hristiyan kültür ve değerlerini empoze etmektir. Türk toplumu, tarih içerisinde misyonerlik faaliyetlerinde oldukça fazla etkilenmiştir. Osmanlı Devleti duraklama ve gerileme devrelerinde batıya uyum sağlama çabaları sırasında misyoner faaliyetlerle karşı karşıya kalmıştır. Cumhuriyet’in ilanından sonra da misyonerler, Türk toplumu üzerinde değişik yöntemlerle çalışmalarına devam etmiştir. Web siteleri üzerinde yaptığımız bu araştırma, bu faaliyetlerin, bir inanç paylaşımı gibi masumane bir amaçla yapılmadığını, özellikle ülkemizin kültürünün, dini ve milli değerlerinin hedef alınarak yapıldığını ortaya koymaktadır. 1900’lü yılların önemli misyonerlerinden olan Zwemer, Kudüs’te yapılan misyonerler kongresindeki konuşmasında söylediği “*Sizin göreviniz, Müslümanların Hristiyan yapılması değildir. Asıl göreviniz onları dinlerini sorgular, tartışılır hale getirmektir. Bu sağlınırsa gerisi kendiliğinden gelir. Bizim yapmak*

⁴⁸⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/Karsı_istihbarat 07.06.2016

⁴⁸⁵ <http://www.cyber-warrior.org/> 07.06.2016

⁴⁸⁶ <http://www.turkhackteam.org/> 07.06.2016

⁴⁸⁷ <http://www.ayyildiz.org/> 07.06.2016

istediğimizi kendi kendilerine yaparlar”⁴⁸⁸ görüşünü misyonerlik faaliyetlerinde benimsemişlerdir. Türkçe konuşan ve düşünen insanların zihninde, ilk önce İslamiyet’in temel kaynakları ve öğretileri üzerinde şüpheler uyandırmışlar, sonra da bu şüphelerden kurtulma yolunun Hristiyanlık olduğunu söyleyerek insanları Hristiyanlaştırmaya çalışmışlardır⁴⁸⁹. Siyasi ve dini amaçlarına ulaşmak için misyonerlerin, çağın teknolojilerini bu kadar etkin kullanması, Müslümanları özellikle gençleri Hristiyanlaştırma çabasından başka bir şey değildir

Ülkeler arası sınırların kalktığı, iletişim imkânlarının arttığı bir ortamda, toplumların milli, dini ve kültürel değerlerini korumaları güçleşmektedir. Türkiye, tarihi ve coğrafi konumu itibarıyla Hristiyan dünyasının ilgi merkezidir. Aynı zamanda Hristiyanlar için dini yönden vazgeçilmesi mümkün olmayan yerler Türkiye’de bulunmaktadır. Uzun yıllar misyonerlik faaliyeti yürütüp çok yüklü paralar harcadıkları, Hristiyan dünyasının geçmişte uğruna çeşitli mücadeleler verip katliamlar yaptıkları lakin kaybettiği bu toprakları unuttuklarını ve gözden çıkardıklarını düşünmememiz gerekir. Bu yüzden misyonerliğin doğru bir şekilde tanımı yapılmalı, ülkemizde yapılmak istenilenler ehil kişiler tarafından doğru bir şekilde anlatılmalı ve meseleye sadece inanç özgürlüğü bağlamında bakılmamalıdır.

⁴⁸⁸ Muhammed Güngör, ” *İslam Dünyasına Gönderilen Misyon Elçisi, Samuel Marinus Zwemer ve İslama Bakışı*” **Dini Araştırmalar Dergisi**, Haziran 2014. Cilt:17, Sayı:44, s.194

⁴⁸⁹Recep Kılıç, “*Türkçe İnternet Ortamında Misyonerlik Araştırması*” **Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye’de Misyonerlik Sempozyumu**, Dinler Tarihi Araştırmaları V, Ankara 2005, s.108

KAYNAKÇA

- Adam, B. (2015) *Dinler tarihi el kitabı*. Ankara. Grafiker Yay.
- Alıcı, M. (2010) *Müslüman-Hristiyan diyalogu*, II. Baskı, İstanbul, İz Yay.
- Arslan, M. (2012). *İnternette misyonerlik*. Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- Aydın, M. (1985). Batı ve Doğu Hristiyanlığına tarihi bir bakış, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 114-129.
- Aydın, M. (2001), *Monologdan diyaloga*, Ankara, Ankara Okulu Yay.
- Aydın, M. (2002). *Müslümanların Hristiyanlara karşı yazdığı reddiyeler ve tartışma konuları*”, Ankara. TDV Yay.
- Aydın, M. (2004).Türkiye’deki misyonerlik faaliyetleri. *Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi* 43. 290-292. İstanbul.
- Aydın, M. (2005). *Türkiye’ye yönelik Katolik misyonerliğin dünü ve bugünü. Türkiye’de misyonerlik faaliyetleri*, İslami İlimler Araştırma Vakfı Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi: 43, 87-96, İstanbul.
- Aydın, M. (2005), *Evanjelik Hristiyanların misyon yöntemleri*, Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye’de Misyonerlik Sempozyumu, 11-24, Ankara.
- Aydın, M. (2007) *Hristiyan kaynaklarına göre Hristiyanlık*. İstanbul. TDV Yay.
- Battal, E, (2013), Misyonda müzik stratejileri, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4, 279-288.
- Bayraktar, M. (2008). Dinlerarası diyalog ve tarihçesi, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 20(2), 379-392.
- Bayraktar, M.(2008). Dinlerarası diyaloga karşı insani diyalog, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 307-319.
- Bayzan, A. R, (2008), *Misyoner örgütlerin Kürt ve Alevi operasyonu*, İstanbul, IQ Yayınları,

- Bedir, Ş. F, (2013), Reformasyondan günümüze evanjelik Hıristiyanlık, *Birey ve Toplum Dergisi*. 3(6), 77-91.
- Cilacı, O. (1997), *Hıristiyanlık propagandası ve misyonerlik faaliyetleri*, Ankara Diyanet Yay.
- Çabuk, M, (2013), *1875-1925 yılları arasında Adana, Antakya, Antep, Maraş ve Mersin bölgelerinde misyonerlik faaliyetleri*, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kahramanmaraş
- Çatalbaş, R, (2012), Anglikan misyoner teşkilatlar, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 114-127
- Dalyan, G.M, (2011), Amerikan misyonerliğinde kadın ve kadının rolü (Ortadoğu Örneği), *Türk Çalışmaları Dergisi*,4, 342-349.
- Erbaş, A. (2010). *Hıristiyanlık*. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Eroğlu, A.H. (2000). Hıristiyanların bölünme sürecine genel bir bakış. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 41(1), 307-322.
- Gündüz, Ş.(2002). Misyonerlik ve Hıristiyan misyonerler. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*,1, 4-17.
- Gündüz, Ş. (2005). *Misyonerlik*, İstanbul. Diyanet Vakfı Yay.
- Güngör, A.İ, (2006), *Hıristiyanlıkta evanjelik hareket*, İstanbul, Aziz Andaç Yayınları.
- Güngör, A.İ. (2010), *Türkiye'de dinler arası diyalog üzerine yapılan çalışmalar, Türkiye'de dinler tarihi dünü, bugünü ve geleceği. Dinler Tarihi Araştırmaları VII*, Ankara, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, 387-397.
- Güngör, A.İ, (1996), *Katolik kilisesinin çağdaş misyon anlayışında diyalog kavramı*, Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu I, 180-191, Ankara
- Güngör, M. (2014). İslam dünyasına gönderilen misyon elçisi, Samuel Marinus Zwemer ve İslam'a bakışı. *Dini Araştırmalar Dergisi*. 17(44), 194-196.
- Görmez M.(2005) , Dünyada ve Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri Üzerine, *Diyanet Dergisi*, 170, 34-36.
- Harman, Ö.F,(2006), *Dinlerarası diyalog ve Papa Benedict*, Ufuk Kitap Yay.

- İncil, *Kutsal Kitap, (Tevrat, Zebur, İncil)*, Yeni Çeviri, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul
- Kaçar, T. (2003). Ebioniteler' den Arius' a: eskiçağ Doğu Hristiyanlığında Hz.İsa teolojisi tartışmaları. *Ankara üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44(2), 187-201.
- Kılıç, R. (2005). *Türkçe internet ortamında misyonerlik araştırması*. Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik Sempozyumu. 108-117. Ankara.
- Küçük, A. ve Tümer, G. (1993). *Dinler tarihi*. II. Baskı. Ankara Ocak Yay.
- Kılıç, R. (2006). Misyonerlik ve Türkiye'ye yönelik misyoner faaliyetleri, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*. 19, 325-334.
- Kur'an-ı Kerimin Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri, Bilmen yay,İstanbul
- Kurt, A. (2009), Televizyonda misyonerlik, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(1), 3-11.
- Kuzgun, Ş. (1983). Misyonerlik ve Hristiyan misyonerliğinin doğuşu, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,4(10,) 61-73.
- Küçük, A.(2001). *Hristiyanlıkta misyon anlayışı, yeni yaklaşımlar ve dinlerarası diyalog*, 2000. Yılında Hristiyanlığın Dünü, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu, 347-361, Ankara.
- Küçük, A. (2002), *Hristiyanlıkta misyon anlayışı, yeni yaklaşımlar ve dinler arası diyalog*, Dinler Tarihi Araştırmaları III, Ankara, *Dinler Tarihi Derneği Yay*, 357-369.
- Küçük, A. (2005). *Misyonerlik Nedir*, Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik Sempozyumu, 19-27, Ankara
- Oruç, M. (2003), *Dinlerarası diyalog tuzağı ve dinde reform*, İstanbul, Arı Sanat Yay.
- Özkan, A.R, (2002), Amerikan fundamentalizminin dünü bugünü, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,18,36-44.
- Özkan, A.R, (2005), *Amerikan evanjelikleri*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Sangün, M, (2014), *Bilişim teknolojileri ve yazılım ders kitabı*, Ankara, MEB Yay.

- Sarıkçıoğlu, E. (2001), *2000 yılında Hristiyanlık*, Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu III, 271-284, Ankara.
- Sarıkçıoğlu, E. (2002), *Başlangıçtan günümüze dinler tarihi*. Isparta. Fakülte Kitapevi Yay.
- Tarakçı, M. (2010). Nestorius ve kristolojisi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 219-229.
- Turan, S & Aydın, M. (2006), 10/40 penceresi: misyonerlik faaliyetlerinin çağdaş hedef bölgesi, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 12(3), 47-51.
- Yalduz, A. (2003). Konsillerin Hristiyan tarihindeki yeri ve İznik konsili. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 12(2), 254-261.
- Yaylar, Y (2011), *Evanjelizm ve Türkiye planı*, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

İnternet Adresleri

- <http://www.1we.com/> 03.06.2016
- <http://www.adanakurtuluskilisesi.com/> 21.06.2016
- <http://www.adayeniyasamkilisesi.com/> 22.06.2016
- <http://www.aeafrica.org/> 09.08.2016
- <http://www.aihmbasvururehberi.com/> 23.03.2016
- <http://www.alanyaincilkilisesi.com/> 23.06.2016
- <http://www.alanyakurtuluskilisesi.com/> 21.06.2016
- <http://www.alexa.com/> 19.05.2016
- <http://www.allahitanimak.com> 25.06.2016
- <http://www.alodua.com> 25.06.2016
- <http://www.anadolukatolikkilisesi.org/> 05.06.2016
- <http://www.ankarabarusu.org.tr> 27.06.2016
- <http://www.ankarakilisesi.com/> 22.06.2016
- <http://www.ankaraumutkilisesi.com/> 22.06.2016
- <http://www.aofe.org.uk/> 03.06.2016
- <http://www.apple.com> 19.05.2016
- <http://www.ari.cankaya.edu.tr/> 19.05.2016
- <http://www.arocha.org/en/> 03.06.2016
- <http://www.athletesinaction.org/> 03.06.2016
- <http://www.atonet.org.tr/> 23.06.2016

- <http://www.aydinlikisevitoplulugu.com/> 22.06.2016
- <http://www.ayyildiz.org/> 07.06.2016
- <http://www.azizantuan.org> 05.06.2016
- <http://www.azizpavlusdernegi.com> 21.06.2016
- <http://www.balikesir.com.tr/> 21.06.2016
- <http://www.balikesirkilisesi.com/21.06.2016>
- <http://www.bidb.itu.edu.tr/> 25.05.2016
- <http://www.billygraham.org/> 09.08.2016
- <http://www.bodrumlutufkilisesi.org/> 22.06.2016
- <http://www.books.google.com.tr/> 30.05.2016
- <http://www.breakingchristiannews.com/> 03.06.2016
- <http://www.buca.bel.tr/> 22.06.2016
- <http://www.bursakilisesi.com/21.06.2016>
- <http://www.carycog.org/> 23.06.2016
- <http://www.charismamag.com/> 21.06.2016
- <http://www.christiananswers.net/> 19.05.2016
- <http://www.christianmusic.com/> 03.06.2016
- <http://www.christianpost.com/> 03.06.2016
- <http://www.christiantoday.com/> 03.06.2016
- <http://www.christianuniversalist.org/> 03.06.2016
- <http://www.ciglismyrnakilisesi.org/> 22.06.2016

- <http://www.clsnet.org/> 03.06.2016
- <http://www.cmausa.org/> 03.06.2016
- <http://www.cyber-warrior.org/> 07.06.2016
- <http://www.diriliskilisesi.org/> 20.06.2016
- <http://www.diyamet.gov.tr/> 27.06.2016
- <http://www.dunyahberi.blogspot.com.tr/> 16.06.2016
- <http://www.eauk.org/> 09.08.2016
- <http://www.ecic.mobi/> 30.05.2016
- <http://www.ec-patr.gr/> 16.06.2016
- <http://www.efeskilisesi.tripod.com/> 22.06.2016
- <http://www.eryamanliyiz.biz/> 21.06.2016
- <http://www.esayan.com> 16.06.2016
- <http://www.eskisehirkilisesi.com/> 22.06.2016
- <http://www.europeanea.org/> 09.08.2016
- <http://www.Evangelismconnections.org/> 03.06.2016
- <http://www.Evangelize.org/> 03.06.2016
- <http://www.facebook.com/> 19.05.2016
- <http://www.familyradio.org/> 21.05.2016
- <http://www.fatherzakaria.net> 30.05.2016
- <http://www.feio.k12.tr/> 16.06.2016
- <http://www.foursquare.com/> 24.06.2016

- <http://www.fuller.edu/> 09.08.2016
- <http://www.getronagan.k12.tr/> 16.06.2016
- <http://www.gundeliksozluk.speakdictionary.com/> 16.06.2016
- <http://www.habervitrini.com/> 27.03.2016
- <http://www.haddinibil.com> 25.06.2016
- <http://www.holyspiritactivism.com/> 05.06.2016
- <http://www.hristiyan.net/> 16.06.2016
- <http://www.hristiyan gazete.com> 25.06.2016
- <http://www.hristiyan kitaplar.com> 25.06.2016
- <http://www.hristiyan olmak.com> 25.06.2016
- <http://www.hristiyan radyo.com/> 21.05.2016
- <http://www.hristiyan turk.com> 25.06.2016
- <http://www.hway.net/actuk/> 05.06.2016
- <http://www.iccc.net/about-iccc/> 05.06.2016
- <http://www.incil.com> 25.06.2016
- <http://www.incil.info> 25.06.2016
- <http://www.incil turk.com> 25.06.2016
- <http://www.international2.familyradio.org> 21.05.2016
- <http://www.intouch.org/> 30.05.2016
- <http://www.isikkilisesi.org.tr> 22.06.2016
- <http://www.islamacevap.net> 25.06.2016

- <http://www.islamacevaplar.com> 25.06.2016
- <http://www.istanbul.net.tr> 17.06.2016
- <http://www.istanbulermenivakiflari.org/> 16.06.2016
- <http://www.istanbulermenivakiflari.org/> 16.06.2016
- <http://www.istanbul-tr.nlconsulate.org/> 20.06.2016
- <http://www.ist-pro-kil-vak.info/> 18.06.2016
- <http://www.ivdb.gov.tr/> 27.06.2016
- <http://www.izmitkilisesi.com/> 21.06.2016
- <http://www.joshuaproject.net> 05.06.2016
- <http://www.joycemeyer.org> 30.05.2016
- <http://www.kanalhayat.tv/> 30.05.2016
- <http://www.kanaryamfenerli.blogspot.com.tr/> 16.06.2016
- <http://www.kartal.web.tr/> 20.06.2016
- <http://www.katolikkilisesi.org/> 05.06.2016
- <http://www.kayserikilisesi.org> . 16.06.2016
- <http://www.kayseriprotestankilisesi.com/> 22.06.2016
- <http://www.kilisem.com> 25.06.2016
- <http://www.kutsalkitap.org> 25.06.2016
- <http://www.labts.org/> 09.08.2016
- <http://www.lraper.org/> 16.06.2016
- <http://www.luteryenkilisesi.org/> 20.06.2016

- <http://www.mardinprotestankilisesi.com> 23.06.2016
- <http://www.megarevma.net> 16.06.2016
- <http://www.mersinkilisesi.com/> 05.06.2016
- <http://www.mesihdergahi.com/> 20.06.2016
- <http://www.mesihinkilisesi.com/> 22.06.2016
- <http://www.microsoft.com/> 19.05.2016
- <http://www.mujdefm.com/> 21.05.2016
- <http://www.naechog.com/> 03.06.2016
- <http://www.nedenisa.com> 25.06.2016
- <http://www.onedio.com/> 19.05.2016
- <http://www.presbiteryen.org/> 23.06.2016
- <http://www.prisonfellowship.org/05.06.2016>
- <http://www.protestankiliseler.org/> 18.06.2016
- <http://www.rabisamesih.net> 25.06.2016
- <http://www.radikal.com.tr/> 25.05.2016
- <http://www.radiolight.net/> 21.05.2016
- <http://www.radioshema.com/> 19.05.2016
- <http://www.radyolutuf.com/> 19.05.2016
- <http://www.sabah.com.tr/> 16.06.2016
- <http://www.sakaryalihristiyanlar.com/21.06.2016>
- <http://www.sat7turk.com/> 25.05.2016

- <http://www.seset.ceit.metu.edu.tr/> 05.06.2016
- <http://www.sg.org.tr/gemeinde> 05.06.2016
- <http://www.st-louis-des-francais-istanbul.org> 05.06.2016
- <http://www.stpaulcc-turkey.com/> 23.06.2016
- <http://www.surphaclisesi.k12.tr/> 16.06.2016
- <http://www.suryaniler.com> 05.06.2016
- <http://www.tarihibilimi.gen.tr/> 17.06.2016
- <http://www.tbmm.gov.tr/> 27.06.2016
- <http://www.team.org/> 09.08.2016
- <http://www.themagger.com/> 16.06.2016
- <http://www.tib.gov.tr> 07.06.2016
- <http://www.topkapisarayi.gov.tr/> 16.06.2016
- <http://www.torbalibaptistkilisesi.com/> 22.06.2016
- <http://www.tr.dwg-radio.net/> 19.05.2016
- <http://www.trt.net.tr/> 21.05.2016
- <http://www.turkhackteam.org/> 07.06.2016
- <http://www.turkhristiyanbirliigi.com> 25.06.2016
- <http://www.turkishchristians.net> 25.06.2016
- <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/>16.06.2016
- <http://www.turyad.org/> 19.05.2016
- <http://www.twitter.com/> 19.05.2016

- <http://www.ucistanbul.org/> 20.06.2016
- <http://www.umcdiscipleship.org/> 03.06.2016
- <http://www.vatican.va/> 16.06.2016
- <http://www.vizyonkilisesi.com/> 23.06.2016
- <http://www.vorodman.com> 16.06.2016
- <http://www.w3.org/> 27.05.2016
- <http://www.website.informer.com/> 18.06.2016
- <http://www.whois.com.tr/> 19.05.2016
- <http://www.whois.com.tr/domain/> 19.05.2016
- <http://www.wikimapia.org/> 20.06.2016
- <http://www.wikipedia.org/> 09.08.2016.
- <http://www.wikiwand.com/> 16.06.2016
- <http://www.worthynews.com/> 03.06.2016
- <http://www.yagercekse.com> 25.06.2016
- <http://www.yalovaisikkilisesi.com/> 21.06.2016
- <http://www.yasamkilisesi.com/> 20.06.2016
- <http://www.yeniumutkilisesi.com/> 20.06.2016
- <http://www.yeterkiinsanolsun.com> 25.06.2016
- <http://www.yfci.org/> 03.06.2016
- <http://www.youtube.com/> 30.05.2016

Mail Adresleri

- adiyamansevgitoplulugu@yahoo.com 23.06.2016
- benm@kutsalkitap.org 22.06.2016
- haktastan@gmail.com 21.06.2016
- ispartayeniyasam@yahoo.com 23.06.2016
- kilise@kurtulus.org.tr 22.06.2016
- lutuf.esenlik@gmail.com 22.06.2016
- piri.ibrahim@gmail.com 22.06.2016
- samsunkilisesi@gmail.com 24.06.2016

